

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kerepesi-ut 25.

Főszerkesztő:
VÉSEI JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Égész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre
7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Elutazott...

Budapest, augusztus 5.

(v.) Ez a komisz csöcselék mindent elferdit s a dolgokat, még a legártatlanabbakat is, célzatosan kihagyja a jó társaság ellen. Utón-utfele — teszem — a Dienes Márton *szökéséről* beszélnek. Nyomorult ráfogás. Rossz máju és rossz száju újságírók és egyéb csirkefogók közönséges rágalma. Dienes Márton nem szökött: hanem *elutazott*. A parlament vizsgáló-bizottságában így helyesbítette a plebejus közfelfogást Ivánka Oszkár, az elfogulatlan bírák egyike. S Rudnay Béla főkapitány ur nem hiába tagja két év óta a kaszinónak, ő is tudja, mi a distingvált izlés, no meg mit parancsol mindenkiel szemben az uri tisztességűdás: tehát ő is állandóan Dienes Mártonnak hol *elutazásáról*, hol pedig — varietas delectat — *távózásáról* beszélt. Szökni csak közönséges gazemberek szoktak, akik gyalog menekülnek az igazságszolgáltatás elől, vagy akiknek legjobb esetben is harmadosztályu vasuti jegyre telik. De Dienes Márton urrel — adassék meg neki a kellő tisztelet — ki meri állítani, hogy közönséges gazember? Ő egy fenkölt lelkű gróf hazafias aggodalmait akarta csupán eloszlatni. Még pedig nem a saját polgári esze és gusztsusa szerint, hanem azon módon, ahogy a tisztelettel említett gróf ur ő nagyméltósága eleje szabta. Hát ki meri ezek után állítani, hogy Dienes Márton közönséges gazember? S a pénz, amit távózásakor kapott (most már tudjuk, hogy az összeg 50.000 korona volt), ez a pénz nem bünbér, amit azért fizettek, hogy odébájljon s ellillanásával a kegyelmes gróf ur honfui aggodalmainban osztozkodókat ki ne lehessen deríteni, hanem tetszik tudni, mi volt ez a pénz? Rudnay Béla főkapitány ur, aki ma elmondta a vizsgáló-bizottságnak, hogy két év óta immár maga is kaszinói tag, ezt a pénzt — mint *utiköltséget* említette.

Ezek után ne merészellen többé senki felháborodni a történeten. Dienes Márton *elutazott*. Dienes Márton *távózott*. Elutazni szabad-e? A távózást tiltják-e törvényeink? Ugye bár, hogy nem? Hát akkor ne kofálkodjanak az újságírók és ne csaholjon a közvélemény. S az se téveszsze meg a tisztességes gondolkozókat, hogy Dienes Márton Geiger Gizella is kíséri. Az ismert dalból, mely szerint a *szökés* párosan óh mi édes, óh mi jó, erre az esetre semmi erkölcsi következtetést ne tessék levonni. Mivelhogy itt csak páros *elutazásról*, legfeljebb — varietas delectat — páros *távózásról* lehet szó. Az meg éppenséggel kifogástalan dolog, hogy gróf Szápáry László utiköltséggel látta el honfui aggodalmainak jeles osztályosát, mikor emennek tanulmányutra szottantynak kedve, hadd nézzen szét a világban, másutt is oly magas színvonalon állnak-e a politikai erkölcsök? Ha Dienes *szökni* akart volna, a kegyelmes gróf ur bizonyára nem támogatja vállalkozását. De mikor munkatársát tanulmányutra küldi s grófi mérték szerint kielégítő utiköltséggel látja el, hát kinek lehet ez ellen kifogása? S gróf Bánffy Miklós is immár rehabilitálva van a történelem ítélőszéke előtt. Mert ime a kaszinói terminológiát ő rea is alkalmazva, a reményteljes ifju arisztokrata nem megszöktetője volt egy sajtó honfui lélek osztályosának, hanem e jeles férfinak *elutaztatja* csupán. Dienes Márton ur *elutazott*,

utiköltséget kapott és *elutaztatott*. Csoda-e, ha a keleti expressz-vonat első osztályu hálófülkéjében indult annak az utnak, melyet a közönséges gazemberek gyalogszerrel, vagy legjobb esetben harmadosztályon tesznek meg?

Rudnay Béla főkapitány urrel ma igazán hallatlanul járt el a vizsgáló-bizottságban két ellenzéki képviselő és — borzasztó még elgondolni is — hozzájuk szegődve, a bizottságnak egy *kormányparti* tagja. Rátkay, Szivák és Polónyi, kivált Polónyi, ez a kiállhatatlan, minden lében kanál, vaskos modoru, semmiféle társadalmi tekintélyt nem respektáló demagóg. Sehogysem akarták beérni a főkapitány ur közérköcsileg korrektt és példásan törvényes nyilatkozataival. Hanem faggatták, belekapaszkodták minden szavába és — hallatlan dolog! — még szemrehányásokkal is merték illetni. No már ez igazán tűrhetetlenné kezd válni. Hát mi kifogás lehet az ellen, hogy a főkapitány urnak 30-ikáig „halvány sejtelmé” sem volt az egész dologról s hogy tehát ámulva értesült a kinos esetről, midőn szerencsétlen barátja meghívására a Szápáry-palotába sietett? Honnan tudhassa meg a budapesti főkapitány, hogy 29-én délelben olyan parlamenti botrány tört ki a gondjaira bizott székfővárosban, melynek főbb részleteiről még ugyanaz nap a tokiói, kairói és new-yorki kávéházakban is izgatott hangon diskuráltak az emberek? Hiszen nem káptalan az ő feje, hogy mindent tudhasson. S neki különben is mi köze az ilyes dologhoz, hiszen ő fellapozta a büntetőtörvényt s úgy találta, hogy az országgyűlés tagjainak megvesztegetése büntetőjogilag nem üldözhető dolog. A főkapitány ur hivatali kötelessége bizonyára nem az, hogy kiterjeszse figyelmét olyan dolgokra is, amiket csak a polgári becsület tilt, de amiknek büntethetősége nem derül ki tisztán a törvényből. Tehát *csupán mint barát* ment el Szápáryhoz, a *főkapitányt* egyszerűen otthonhagyta, talán a szekrénybe csukta, a diszmagyarja mellé, ahol jó kámforos a hely, hogy a moly ne essék beléje, amíg boldogtalan barátjától visszatér. A barát aztán gondozgatta, ápolta, vigasztalta a megvesztegető banda fejét, akivel a *főkapitány* nem lett volna szabad érintkeznie, noha cselekvésének büntethetősége iránt kételyei valának. Ott aztán találkozott egy másik privátemberrel, szintén jó baráttal, aki ugyancsak otthonhagyott valamit. Ez a magánember: gróf *Khuen-Héderváry* volt. S amit ez a jó barát otthon hagyott, nyilván szintén a kámforos szekrényben, az semmi egyéb nem volt, mint a *magyar királyi miniszterelnök* méltósága. Találkozott ugyanott még több jó barát, de csupa olyan, akiknek nem volt ilyes otthonhagytnivalójuk. Ott aztán meghallgatták mindnyájan azt a gyönyörű nyilatkozatot, amely a jelenlevőket tökéletesen megnyugtatta, s közülök kivált az egyiket, mert azt mondta el benne gróf Szápáry László, hogy ő egyedül az oka mindennek. Tovább ne is faggassák, mivel amugy is megtagadna minden felvilágosítást. Khuen-Héderváry, a jó barát és privátember, miért ne hallgathatta volna ezt nyugodt lélekkel? Hiszen otthonhagyta a miniszterelnököt, mint Rudnay a főkapitányt.

Mi a magunk részéről elhiszszük a főkapitánynak, hogy el is akarta fogni Dienes, meg nem is. Ma tudniillik emezt is, amazt

is elmondta a bizottságnak. Nincs ebben, kérem, semmi ellentmondás. Csak nem kell örökké szörszálakat hasogatni. Nem akarta elfogni, amig elfogható volt. S mindjárt el akarta fogatni, mihelyt lehetetlenné volt téve az elfogatása. Amig Budapesten járkált Dienes, a főkapitány úgy találta, hogy nincs komoly ok a letartóztatására. Volt ugyan ellene folyamatban néhány bünygi eljárás, de egytől-egyig merő lappália. Holmi kis csalás, apró váltohamisítás, lényegtelen államfogház-büntetés. Ilyen csekélységek miatt — szóról-szóra így mondta Rudnay ur — nem lehet valakit rendőrileg megfigyeltetni. A detektíveknek nincs ilyesmire érkezésük, azoknak komolyabb dolgok után kell nézniök, amik a nemzet közbátorságát bővebben érintik. Teszem: ügyelnök kell, hogy részeg ember ne garázdálkodjék az utcán, vak koldus ne kértessen, zsebmetsző suhanc ne kotorászson tisztességes kofaasszonyok zsebében. Ez a fődolog, nem pedig az, hogy el ne utazhasson valaki, akinek az egyik gróf adja az utiköltséget s akit a másik gróf elutaztat.

Bezzeg, mire Berlinben volt már Dienes, akkorára lényegesen megváltozott a helyzet. Akkor már nagyon rábeszelt grófi barátjának a lelkére a főkapitány, telegrafáljon tüstént ki Berlinbe a Dienes mellé kirendelt kísérlőnek, hogy igyekezék ott tartani, valameddig a rendőrség nem intézkedik. A gróf ur persze tüstént telegrafált. Hiszen világos, hogy 50.000 koronányi utiköltséggel azért küldte Dienesel bizalmasát, hogy mihelyt a rendőrség kívánja, azonnal haza legyen ismét szállítható. Ilyen módon méltán lehet csudálkozni, hogy Dienes nem hajlott kísérlő-jének szavára, hanem kerekelt oldott a budapesti főkapitány intézkedésének Berlinbe érkezése előtt. A hazaszállítás sikere tehát igazán nem mult sem Rudnay, sem Szápáry, sem Dienes kísérlőjén, hanem egysesyedül magán Dienesen, aki ezuttal ismét megátalmodott lelkű embernek bizonyult. Amiről persze a Gondviselésen kívül senkiesem tehet, Rudnay Béla bizonyára a legkevésbé.

Mert ő igazán minden lehetőt elkövetett, hogy az ő rendelkezése kellő időben jusson el Berlinbe. Ő maga mondta el ma, hogy négy óraker tudta meg Szápárytól, hogy Dienesék dél óta Berlinben vannak, és képzeljék csak: *már fél nyolckor* megtudta tőle a berlini rendőrség, hogy Dienes *hét óraker* a berlini telefonközponton fog megjelenni. Ez már igazán boszorkányos gyorsaság. És értjük, hogy Rudnay ezzel a gyorsasággal valósággal eldicsekedett a parlamenti bizottság színe előtt. Pedig mennyi akadályt kellett a mi derék rendőrségünknek leküzdenie, míg a berlini rendőrséghez juttathatta értesítését. Rudnaynak előbb elö kellett kerestetnie az előiratokat. Kérem, ne tessék gunyosan mosolyogni. Csak nem tetszik talán képzelní, hogy az előiratok tanulmányozása nélkül kiadható az elfogatási rendelet? Aztán át kellett sétálni az igazságügyminisztériumba. Már megint ez a gunyos mosoly? Ön bizonyára arra gondol, hogy telefon utján is el lehetett volna intézni a dolgot ezzel a minisztériummal. De ön elfelejtí, hogy a közigazgatás egyszerűsítéséről szóló törvény Széll Kálmán alkotása, ma pedig Khuen-Héderváry a miniszterelnök. Világos ennélfogva, hogy sétálni volt muszáj a minisztériumba, ami megint elég

sok időbe került, S azt hiszi ön, hogy ezzel már el volt hártva minden akadály? Korántsem. Elő kellett keresgéljni a személyleirási adatokat. Nagy munka ez, bonyodalmas, fáradságos. Ki ismerté Dienes Márton? Ki mondhatta meg: nyulánk-e vagy köpöcs, barna-e vagy szőke, selyp-e vagy sánta? Azt mind nagyon bajos megtudni. A főkapitány ur ugyan olyan jó ismerőse volt Dienesnek, hogy már július 1-én, tehát a Khuen-kabinet születése napján elcsukatással fenyegette egyik hitelezőjét. De a személyleirás adatainak beszerzése nem a főkapitány dolga, hanem a detektívéké. És mikor ezen is tulvult a Rudnay ur hatósága, akkor állt csak elő az igazi nehézség. Le kellett fordítani német nyelvre az elfogatási parancsot. Ki tud Pesten németül? Tótul a napszakos tud, franciául a hotel-portás, angolul a jockey, olaszul Óváry Lipót, szerencsenül az udvari kávéház szerezcsene. De németül — ki tud Pesten németül? Kérem, hagyjon már fel azzal a kiállhatatlan mosolyával. Tessék elhinni, hogy németül tudó embert előkeríteni nagyon bajos dolog. Pláne északnémetül tudót, ami egészen más dialektus. No de ezen is tulesett a derék rendőrség valahogy és már 6 óra 50 perckor a táviróhivatalban volt a telegramm és azt továbbították is rövid háromnegyed óra mulva. Dienes akkoriban már Hamburgban sétálhatott Geiger Gizellával. S a berlini rendőrség, mire megkapta a sürgőnyt, nyilván azt gondolta, hogy budapesti kollégája nem találhatta valami sürgősnek ezt az egész dolgot. Ami persze közönséges ráfogás, amit nemzeti közfelháborodással kell visszautasítani.

Rudnay ur különben egyéb jeles nyilatkozatokat is tett. Igazán érthetetlen, miért torkolták le miattuk olyan mérgeesen. Kimondta például, hogy bizik gróf Szápáry egyéni integritásában és hogy ha alkalmazható is volna a vesztegetésre a büntetőtörvény, akkor sem a gróf ellen menne a dolog, hanem azok ellen, akiket a gróf ur vitt bele ebbe a piszkos históriába. Érdekes fel fogás nemde a rendőri hatóság feje részéről? Egy gróf, aki kegyelmes ur, csak nem lehet bűnös? Az eszme ő tőle származik, tőle a pénz is, tőle az utasítás is, tőle a szervezés is. Tehát kétségtelen az egyéni integritása. De akiket eszközökül használt fel, azok gazembe-

rek. És gazemberek továbbá azok is, akik ezen a felfogáson fel mernek háborodni. Nem esoda hát, hogy Rudnay ur egészen kikelt magából, mikor Rátkay László azt találta tőle kérdezni, hogy főkapitány letére hogyan nem tudhatott az egész dologról semmit, másnap reggelig? Ez a felháborodás érthető és jogosult. Oda is vágta keményen Rátkaynak, hogy amennyiben nincs vele megelevedve, hát forduljon fegyelmi hatóságához, a belügyminiszterhez.

Ezen a ponton megállunk. A főkapitány ur tehát beismerte, hogy fölttes hatósága meg van vele elégedve. Meg is lehet. Hiszen nem bántotta Dienes, amíg itt volt, nehogy illetéktelenül megsértse személyes szabadságát. Aztán Szápáryra bízta rá a Dienes hazahozatalát, ami határozottan körültekintő és ügyes intézkedés volt. Végül még telegrammot is küldött Berlinbe, mely mire odaért, Dienesnek már okvetetlenül ungon-berken tul kellett lennie. E sikeres műnek a tudatában igazán nyugodtan felebezhet az ellenzéki faggatásoktól feljebbvalójának igazságos ítélletéhez. Ugy látszik, Rudnay már eleve biztosítva van principálisán teljes megelevedéséről. E principális: a belügyminiszter. A belügyminiszter pedig: Khuen-Héderváry.

A parlamenti vizsgálat.

Budapest, augusztus 5.

A kettős ülések sora lezárult: ma már délután három órától kilencig dolgozott a parlamenti bizottság.

Az első két óra jelentésekkel rektifikációkkal, személyes kérdésekkel, új meghívások ajánlásával stb. telt el. Mert mindig van jelentés és rekrimináció. És minden kihallgatott tanu három új tanu behívását teszi szükségessé. Nem is bibliai olajos-korsó ez, melyből sohsem fogy ki az ital — még annál is csodálatosabb. Ebben a vizsgálati korszokban annál több marad, mentül többet mertek ki belőle. Ma többek között még gróf Andrássy Gyula is három új tanu beidézését kérte, még pedig egy titokzatos látogatás kapcsán, melyből megtudta, hogy őt „be akarják mártani”.

A mai tárgyalás egyetlen és legfőbb szenzációja: a budapesti főkapitány kihallgatása volt.

Csodálatosan igazató és különös jelenet volt ez. A fővallat ott állott egy areol előtt, mely őt vallatta. A keresztkérdések hivatalos alkalmazóját keresztkérdések ostroma alá fogták. Aki cinikus válaszoktól magát megzavartatni nem hagyja: a főkapitány kénytelen volt tapasztalni, hogy virtusa másokban is megtalálható s ezek a mások sem hagyták magukat cinikus válaszoktól megzavartatni. Pokoli jelenet volt. Ráillett, amivel egyszer a kritikus Gyulsi Pál megkritizálását tréfásan jellemezték: — ilyen az, mikor a hóhért akasztják.

A főkapitány ur nagyon könnyedén vette eleinte a dolgot. Azon kezdte, hogy amit Európa és a körülötte fekvő tartományok március 29-én este tudtak, azt ő csak 30 án reggel tudta meg, akkor is csak az újságokból. (Nini, hát mégis csak jók valamire azok a fránya újságok!) Emberségszerűből majdnem állandóan együtt volt gróf Szápáry Lászlóval, de inkább ő szórakoztatta a gróft, semhogy kérdésködött volna tőle a részletek után. Minek az? Még felizgatta volna a szegény gróft! Inkább szórakoztatta, Talán elmondotta neki a német vicelapokból a legsikerültebb anekdotákat. Ad vocem viclapok! Kigonyolják a parlamenti bizottsággal együtt a rendőrség lassúságát, mert Dienes letartóztatása iránt nem telefonált s telegrammot is csak akkor küldött Berlinbe, mikor már azt a botot is elküldhette volna, amivel Dienes nyomát üthessék. Pedig hát az nem volt lassúság, sőt elég dícséretes gyorsaság. Hiszen mikor a főkapitány ur megtudta, hogy Dienes Berlinben van, akkor nyomban elment a Kaszinóba ebédelni, aztán csak megitta feketekávéját, rágyújtott egy szivarra, de tovább nem huzta a dolgot, hanem bement a hivatalába, kikereszte az aktákat, beszerelte mindenfelől (az általa egyébként személyesen jól ismert) Dienes Márton személyleirását, azt szépen lefordította német nyelvre s potom félnap alatt elvégezvén mindezt a rengeteg munkát, már ment egyenesen az igazságügyminisztériumba, hogy ott az elfogatási parancsot megkapja. Így sietett a főkapitány ur, mert hát ő Dienes távozását „lehetőleg”, sőt „feltétlenül” helytelenítette.

Játszi hangon, a jól teljesített kötelesség derűs és megnyugtató lelkiállapotával mesélte ezt a főkapitány ur.

S a parlamenti bizottság — különös — nagyon csintalanul bánt mégis a főkapitány ural. Keresztkérdések alá fogta. Vallatta. Megcibálta.

TÁRCA

Budapest nyáron.

— A Budapesti Napló eredeti tárcája. —

Irtá Porsó.

Emberöltő óta most először szántam rá magam, hogy elnyaraljak egy szépséges városban, melyről egész komolyan mint furdó-városról beszélnek már, amilyen Aachen és Wiesbaden. A szives olvasó, aki szereti a könnyű rébuszokat, rá is nyitott: hogy ezen a szépséges városban Budapestet értem.

Nincs különben. Budapestben nyaralok. Jól és igazán mondja a gothai almanach legkedvesebb öreg bárója, a mi Podmaniczky Frigyesünk, hogy nyári állomás tekintetében ninesen hozzáfogható. Mert a forró hónapokban nem is olyan borzasztó ez a sokat megpanaszolt téglaszitvatag, mint ahogy képzeltem. Sőt némirezést külön nyaralás esik benne, mint azokon a híres belga s német furdóhelyeken, a magyarhoniakról nem is szólván. Es ebbe a nyaralásba nem is vonom bele a fővárost övező virányokat: Buda közel magaslatait az ő vidám villogatásával; a városligetét környező lombos kertekben diszoló apró palotákat; a Gellérthegy hízei föltött söröntő, árnyas verandákat, ahonnan elbűvölő kilátás nyílik szigetekre, szakálás ormokra, termő síkra, egy nagy város pezsgő életére, nappali ragyogására, éjjeli tündökletére.

Nem megyek én olyan messzire, sem olyan magasra, kárpótlást keresni elsikkadt nyaralásomért. Örömet itt rekedek a rekedt levegőben, ha biztosra vehetem, hogy estére kelve, nyugat felől meglegyinti enyhésztő szárnyát a szellő s a Duna két partja közt részrehajlás nélkül viruló Margitsziget fogad magába.

Ami elsősorban meglep, az: hogy nini!... rajtam kívül még vannak emberek Budapestben. Kedves dunai madaraink: a Sas, Turul, Fecske,

Sirály, Hattyu csak gyözzék szállítani azt a sok népet, mely szent furdóink illatos hűsében hallgatja a profán bandákat, némelykor négyet is egyszerre. A sziget felső végén muzsikáló cigány bánatos kuruc-nótáiba beletul a lívónatu vasut türelmetlen kocsisának túlkölsése, az óbudai templomok esti s a vicinális intő hangszava, hegyébe meg a le-fölsikló gőzöcsök harsány füttylése vagy a szuszakoló nemorquer bődülése. A Lukács felől metsző tenorban szívát át a mantovai herceg a Császárfurdóknak megvéhndt platánai alá, melyeket annyiszor énekel meg jó Vadnay Károly az ő Vadnai-korában. A platánfák alól ugyanakkor gesben a Valkírok harsogó trombitászával lovagolnak át a sziget alsó végére, ahonnan h-durban vak Belizár saxophonnak dörgő baszusában fenyegeti meg Bizáncot, hogy beléremeg az egymással szemben étköz közönség és szinte nem esik jól neki a vacsora. Vagy hogy eről nem a Gilda csábítója, sem a világtalan hadvezér, kaulauzi túlkö, sipolás, harangozók, tárogató, sem pedig a német istenasszonyok vágtatása tehet?

Es nem csupán a vízi járművek, de a vilamosok szufolsága is tanusítja, hogy él Budapest, nyaral, él. Mit? Hogy azért mégis csak savanyu-uborka világot élek itthon? Persze, hogy azt! A savanyu uborka s a poharamba tisztára szűrt, hűtött leve az én üdülésem; külön minden fröcsöknél, szalma-szopkás sherry-coblereknél. A kovászos uborka jelében bírjuk le a forróságot. Buzgón áldozunk is. Mert ki enne meg belőle naponként 230.000 darabot, ha mindkettő? Ennek a híját éreztem én azokban a cseh furdókban. Dehogy láttam ott belőle vagy egyet is! Ha meg a hírhedt gyógyfegyelem alatt roskadozó valamelyik hazámfiát, nagy kértére, a rendelő orvos egy szál uborka erejéig föl is szabadította: nem volt az a mi kedves magyar kovászos uborkánk, hanem volt a minden józót messze elrugszakodott, timsóval megmérgezett znaimi salzgerke, amelytől minálunk minden kacsa megvetéssel fordulna el.

Harmincegy éve mult, hogy nem volt rézsem ebben a magyar frissítőben. Valamint hogy

nem láttam azóta eleven tengerit sem, köntösének zöld ékességében, arany hajának selymes díszében.

A felvilágosodott és művelt Európa elsőz mosolygással hallgatja, valahányszor magasztalva emlegetjük előtte ezt a mi eseményünket. Persze, hogy a gyöngyszemű tengerit értem és nem azokat a karhosszú és karvastagságu csúveket, amelyekről, Lipesey Ádám barátom szerint, az ember szinte megröffen.

Es most itt az alkalma, hogy eldisekedjem velem: bécsi lakos koromban mit tettem én a hazáért? A meghamisított „bábriga” s a vele kotyvasztott „gollaseh” ellen már késő volt küzdenem. Az akkora elkelő „Fehérló” vendéglőbe ugyanis, ott a Táborstrássen, miután három éven át bolygattam végete a gazdáját Novák bábóit: első én vittem be a magyar cipőt, a kovászos uborkát s a csüves gyenge kukoricát. Kedves emlékezetű Frohner barátom az én nyomdokimba lépett, midőn koronás főknék szánt „Impéria” fogadójában meghonosította ezeket a magyar comediantákat. S hogy erre a három különlegességre rákapatta az uralkodó és diplomata urakat: persze hogy utánaesett az egész Bécs is, ughyho a hótélbe naponként teberszám érkezett hazuról az uborkás hordó, a cipő, meg a tengeri. És nem sokára utána gurította Frohner a grögördinnyét is, melynek (még akkor!) nem is piros-fehér-zöld színeitől fáztak, hanem hogy az a növény — úgy monák — takarmány inkább mint csemege. De hogy belekóstolt ebbe is, nagyon smakkolt a sógnak. Akkor könnyű volt magyar politikát folytatni Bécsben, pedig akkor is csak a hasa révén értük közelébb a szívét. De ma már annyira megjavult az étvágya, hogy a magyar termék mellé magát a magyart is megenné.

De nem csupán Bécest: rongteteg Amerikát is meghódította a főt kukorica. Valamely menekült hazánkja a mult század ötvenes éveinek legelején győzte meg vele Jónás mestert ugyanakkor, midőn egy másik földink, szintén afféle „magántudós” — alkohollal kevervén össze a capsicum annuumnak pirosra érett s porrá zuzott hüveljét — ezzel a hideglelésről való őai huzár-

Söt amilyen mértékben belejött a csinalanságba, a bizottság vezetőit már megnyuzta, bőrét kicserizte, eleven husát meg is rútorította a játssi főkapitánynak. Csoda-e, hogy a báránnytürelmü aidozat kijött a flegmájából s egyrészt cinikus válaszokat adott, másrészt rugdosódni kezdett? Nem, bizonyára nem esoda.

Pedig ő, szegény, eleinte igazán figyelmes és emberséges iparkodott lenni. Mikor gonoszul ki akarták kérdezni, hogy nem említett-e neki Szápáry képviselőket, akiket már sikerült megvesztegetni: a főkapitány ur hevesen titakozott. Hogy gondolhatnak ilyet! És ha említett volna is, hiszen a legnagyobb kellemetlenségbe sodorhatna egyeseket. ha ok és alap nélkül megmondaná a neveiket! Azt az emberséges főkapitány ur nem teszi, hogy egyeseket, a nevük megemlítésével kellemetlenségeknek tegyen ki. Inkább nem említ neveket és kellemetlenségbe sodor — számokat. Kiméli az egyeseket és gyanuba állítja a számokat. Nem emberséges dolog ez?

És Rátkey László mégis nyakaskodott. Azzal a kérdéssel mert kellemetlenkedni:

— Össze tudja azt egyeztetni főkapitányi kötelességeivel, hogy július 30-án még halovány sejtelve sem volt arról, amit előttevaló napon már mindenki tudott?

Ohó! Ez sérteget. A főkapitány hátravetette a fejét és gögösen jegyezte meg:

— Ezt a kérdést vigye felettes hatóságom elé. Az felelősségre vonhat, ön nem!

Némi véleménykülömbőség mutatkozott. A bizottság tagjai nem voltak egészen egy véleményen a főkapitány ural és a cinikus hangra is jött megtorlás. Igen csinos csetepaté támadt, de ez csak csökkönyösebb tette az áldozat-főkapitányt. Most már úgy ült a bizottság előtt, mint aki boldoggá teszi az országot, ha egyáltalán felel valamire. Aminthogy igaz is: — ő csak felettes hatósága előtt tartozik szót állani. De egy közönséges parlamenti bizottság előtt? Felelek, mert éppen úgy teszük. De tessék magukat a kérdéseket moderálni.

A bizottság leszámolt vele, aztán csak tovább faggatta. Rátkey megkérdezte:

— Mért nem intézkedett Dienes elfogatása iránt?

— Nem éreztem magamat arra feljogosítva. És különben is, Dienes elfogatása törvénytelen lett volna.

— Lehet, de sietős is lett volna.

— Lehet.

Packázva, hetykén felelt most már a béketűréséből kihozott szegény jó főkapitány. Ha szeméretet, hogy nem tudott valamit, amit mindenki tudott, azt felelte rá:

Hja, az én elmém is véges. Én is csak gyarlandó ember vagyok!

A szót átvette Földényi Géza. A főkapitányok főkapitánya. A zavarbához zavarbáhozja. És ha Rátkey megnyuzta, hát Földényi mindjárt ki is cserizte az áldozat bőrét. Diabolikus kérdések alá fogta.

— Diffamálnak tartja a főkapitány ur, ha valaki képviselőket akar megvesztegetni?

— Talán. De mirevaló az ilyen subjektív kérdés?

— Csak türelem. Majd lesz az objektív is. Budapest főkapitánya hogyan tehetett baráti szolgálatot olyan embernek, aki szerinte is diffamáló dolgot követelt el?

— Én gróf Szápáry egyéni integritását sértetlennek látom.

Földényi a vállát vonta. Uj kérdést készített elő.

— Össze volt törve Szápáry, mikor a főkapitány ur meglátogatta?

— Igen.

— Nagyon össze volt törve?

— Nagyon. Meg kellett száni.

— De ha olyan rettenetesen össze volt törve, hogyan tudta mégis azt a bizonyos nyilatkozatot megkérkedni a parlamenti bizottság számára?

A fővállató egészen belepirult, mikor észrevette, hogy talán tulontul sietett kiszínezni, mennyire össze volt törve gróf Szápáry László. De Földényi nem inasztált tovább ennél a kérdéssél, hanem új kérdést szegezett a főkapitány urnak:

— Nemcsak Budapest főkapitányának, de az utolsó falusi bírónak is joga van, hogy szökési kísérletet megakadályozzon. Mikor Dienes szökéséről reggel értesült, telegrafált a határállomásokra?

It Ivánka Oszkár bizottsági tag korrektebb kifejezést használt:

— Dienes nem szökött, hanem elutasított.

A főkapitány hálásan fogadta Dienes hírtelen távozásának korrekt megnevezését s aztán hanyagul dobta oda a felvilágosítást:

— Nem telegrafáltam. Ismétlem, hogy Dienes letartóztatása törvénytelen és fölösleges lett volna.

— Földényi Géza mosolygott és jegyzett.

Aztán röviden kérdezte:

— A lapok már éjjel tudták, hogy Dienes „elutasított”. Hog van az, hogy ön nem tudta?

— Mert nem volt olyan jelentős a dolog.

— On azt mondja, hogy haszatalan lett volna telefonálni a berlini rendőrségnek, mert Dienes Márton már dőiben értesítést kapott budapesti barátaitól, hogy baj van és meneküljön. Honnan tudja, hogy Dienes Márton ilyen értesítést kapott?

— Mert olvastam Deák Jenő vallomásából.

— Helyes. De Deák augusztus 3-án vallott. Hát honnan tudhatta ön július 31-én, hogy Deák mit fog itt vallani augusztus 3-án? Hogyan tarthatott ön hiábavalóan valamely intézkedést július 31-én, mikor azt csak augusztus 3-án olvashatta?

És megint jegyzett Földényi. A főkapitány ur pedig egyre jobban kijött a flegmájából s a végén már kimondotta, hogy a rendőrséget Dienes elutasításának támogatása nem érdekelte. Voltak ugyan ellene följelentések holmi csekélységek miatt, de Dienes nem ezek miatt utazott el. Máshoz pedig a rendőrségnek nem volt köze.

A kivallatott vallató még mindig nem szabadult.

Háttra volt még Szivák Imre. Neki is volt egy pár gyilkos kérdése:

— Ha Budapest főkapitánya timentleg állott Szápáry mellé, nem kellett attól tartania, hogy vizsgálat szükségének beálltával a rendőrség befolyásolva lett volna munkájában?

A főkapitány ur haragosan felelt:

— Akkor sem Szápáry, hanem befónói ellen ment volna a vizsgálat. S a rendőrség megtette volna kötelességét.

— Azt mondja meg, mit tanácsolt gróf Szápárynak?

— Kapacitáltam, hogy ne vétsen az igazság ellen. És nem is vétett.

Szivák Imre emeltem hangon szólt:

— Dehogy nem. Sőt bennitőtag hatott az egész vizsgálat menetére. Amilyen példát mutatott, azt követették Bánffy, Singer, Ritter és még többen.

Igy végződött a nevezetes kihallgatás, melyet Budapest székesfőváros főkapitánya, ha nem tévedünk, soha sem fog életének legszebb és legkellemesebb emlékei közé sorozni...

Részletes tudósításunk a következők:

Rohonyi Gyula elnök a tárgyalást három órákor megnyitja. A bizottsági tagok mind jelen vannak.

Heintz Hugó jegyző felolvassa a mult ülés jegyzőkönyvét. Ugy a jegyzőkönyvet, mint a tanu-

orvossággal, melyet „*tinctorus papiricus*” magán-tudományos néven hirdetett, gyógyította az É. A. E. A. váltólázias lakosait.

Milyen jó itthon!

Nem köll sutyogást beszélnünk este, hogy meg ne zavarjuk korai nyugalomra tért szomszédainkat jobbról is, balról is, aiktől vékony fal s még vékonyabb ajtó választ el. Nem köll felriadnom hosszú és fárasztó séta irán megváltott álmomból, mikor mellettem a mainzi hentes és az ő becses hitvese ablakrezogtető kettesben versenyt horkolnak. Ruhámat nem köll kilopnom lefekvés előtt az ajtó elé s reggel megint visszapolnom, mivelhogy szellős pongyolában meglátna a csinos muszka menyecske, aki nálamnál is óvatosabban tologatja ki selyemharisnyás kis lába hegyével zergebőr-cipelőjét a küszöbre s kapcsolja le a szegrelő viganóját, mely művelet alatt nem látok meg bájos személyeből egyebet, mint földetlen kerek fehér karját s ennek végében a patyolat kezét. S nem köll hallgatnom életem jobbik felének keserű panszait, amiért rongyocskának szidott, féltett ruhái ősszegyűrdnek a szükemlő szekrényben. Es nem köll annak kislátává érlelődöm azon a kegyetlenségén, amellyel egyszerű háromfelől is becsöngetik a terhekkel folyton megrakodott Annát, aki napjában 126-szor leheg föl-alá a 126 lépcsőn. Meg az a Martin is hol bujkál épp ilyenkor? Fördő-köponyeget s levelet víz; ételt s kölcsönkönyvtári olvasmányt hoz. Üdvözölő rőszabokréttával szalad a negyedik utcába, bucsu-bokréttával lohog elő a csarnokból. Nehéz kuffert emel föl vagy le a házban, vagy a 36-osban az új vendég kívánságára más rendbe tologatja a butorzatot. De jönni, mindig csak rögtön jön.

És ebédnél, vacsoránál nem kell sort várunk, míg elődeinket szinte kitorva a fülkéből, elfoglaljuk az asztalt, melyet újabb érkezők möhön lesnek s mérges tekintettel kinéznek alólunk.

Mily kényelem itthon! Az én széles, jó ágyam! Az én jó ebédem, amelyhez — oh boldog enyhület! — az asszony jóváltából ingujjban is szabad ülöm. Miesoda menü! Tejfölös tördelt bab, fehérpecsenye pörccs, ontott salátával, vagy a fönteb magasztalt kovászos uborkával. Ami után következik a rozslisztből keményre gyurt turócsusza, csak azért is megint pirosra sült pöröcel. Befejezésül aztán az a már hasonlókép méltóan megénekel koránérő kukorica. Minden marienbadi geniustoktól messze elszakadt, kurwidrig pogány étel valamennyi. De jó nagyon.

És nem mászom hegyet.

Mert hogy ez nem köll a magyarnak. Azok a jó urambátyámok, akik hazulról elhozván Marienbadba a bő testi gyarapodásnak fölölegét s naponta két magaslat megvívására vannak orvosilag elítelve: egyet gondolnak s ott etetik a fenével ahány Forstwerte, Alm, Kieselmühle s Jägerhaus van és lecammognak a Japosa, a Ferdinandsbrunn görög oszlopsorain nyugvó sátor alá, ahol szintén zamatos a kávé és szaftos a sunka s vastag, fűszeres füstökbe göngyölítve tolakszik világá bajszuk alól az Alsónak diadalmas harci szözata a „Vannak”!

Semmi szuszfogasztó kapaszkodás itthon. Budavárnak valamely titokban csörgöző, régi vörösbort-forrásra szomjazol? Fölreplit a sikkó. A Svábhegyre áhítazol? Oda szállit a fogaskerekű. A Zugligetbe, Hűvösölgybe kívánkozol? Ott a

villamos. Hűselni hajt Mr. Réaumur vagy Celsius? Ott a fölöleges Duna-füdd, melynek bármelyik befoglalt viztűkréből dideregve és szederes ajakkal nevetésaparázó köparton sült emberek fölött, akik ott másznak szegények, mint a félig agyonütött légy.

Még csak az egy szt.-gellérthegyi tanyát nehéz megközelíteni. Vér szerint való szittya magyar nem is igen hengeredik föl oda. Várja a sikkót, mely majdan fölöegíti. S nem is lesz hosszú az ő várakozása. Minden vállalat, mely a budapesti lakos kényelmét szolgálja, virul. Lesz oda süri zarándokolás, még ha nem magaslik is a tetejében valhalla, magyar félistenek és magyar egész-emberek dicseklője. Még maga a jó szent, akiről ezt a mi hegyünket nevezük, sem kívánkozott olyan magasra. Igazi magyar ember lehetett. Hát addigban magam is csak alulról mélezgatók el esténként hivatogató lámpásain, s mint valami leesett darabján az éjjeli mennybolt-nak: a cengölléri csárda tövében csillogó Fiastyukon, a Kaszácson, meg a sánta Katán.

Hogy valamiképp föl ne vessen a boldogság: van mégis két dolog, ami itthon boszant. Az ablaknak nekivágódó kövér dongó az egyik. Ha koppan is, de el nem hallgat. Leütni röstellem, mert némelyik akkora, mint egy kis veréb. Ha meg nagykiméletesen kihajtom: másodmagával tér vissza. A másik meg, ami fászart és boszant, az ismerősök csodálkozása: hát még mindig itthon? Igenis! Itthon vagyok, itthon maradok s felöltözök dömm ánglianusnak s kezembem a piros-táblájul kalauzzal emelni fogom az idegen-forgalmat s megtekintem fővárosunk középpületeit, becses gyűjteményeit, mert még nem ismerem; átmegek Budára, ahol sohasem jártam; befordulok a

Nem panaszkodik többé Erényi-féle „Ichtiol-Salicyllal”
egy kísérletet tesz. Szagtalan.

vallomásokat hitelesítik. Mandel Pál és Polónyi Géza tesznek csak lényegtelen megjegyzést a délelőtti ülés naplójához. Nagy Ferenc pedig a délutáni ülés naplójához, Rektifikálja egy nyilatkozatát, amely elnöki megjegyzést is maga után vont. A naplót ily értelemben rektifikálják is.

Az elnök bejelenti, hogy három jelentkeztek napirend előtt felszólalására.

(A horvátok védelme.)

Josipovich Imre: *Lövinger* ama tegnapi megjegyzésére, hogy *Tomassich* hitte a vesztegetőnek, még pedig azért, mert a neve után *Tomassich* horvát, már pedig horvát emberről ílyet föl lehet tenni. Ezt a megjegyzést szóló, mint a magyar nemzethez tartozó, horvát nemzet megsértését, visszautasítja. (Élénk helyeslés.)

(Andrássy és Deák Jenő.)

Gróf Andrássy Gyula: Napirend előtt szót kér. Bejelenti, hogy vasárnap délelőtt valaki jelentkezett a portásánál, de névjegyet nem akarta beszovalgatni. Azt üzenete fel hozza, hogy nem nevezik meg magát, de az én érdekében való fontos közlendője van velem. Az inast leküldtem, hogy legalább borítékba tegye a jegyét, de ő erre sem volt hajlandó. Inasom mondta ugyan, hogy az ismeretlen fiatalember külseje nem nagyon biztató, de én mégis bebecsőtoltam. Elmondta nekem aztán, hogy *Eötvös* Károly környeztetől tudja, hogy engem ebbe az afférba be akarának mártani s azért jött, hogy figyelmeztessen a veszélyre. Semmi jutalmat nem vár. Onzetlenségéből jött ide. Én megköszöntem neki, hogy eljött, kezét is fogtam vele, amit bejövetelekor nem tettem volna. Zavaros idők vannak most, nagyon óvatosságnak kell lenni. Én tehát ezt a látogatást rögtön elmondtam *Andrássy* Tivadarnak, gróf *Hadik* Jánosnak és jószágigazgatónak. Délben találkozom a kaszinóban *Rudnay*-val. Ez jelenti nekem, hogy *Eötvös* elmondta neki, hogy *Deák* Jenő tud rólam kompromitáló dolgokat, ám ha megízetem, akkor hallgat, különben a nyilvánosságra hozza. Ezt is óvatosságból a Kaszinóban többeknek elmondtam. Gróf *Thorockay* jegyzőkönyvet is vett föl róla. Erre jött aztán ide tegnap *Lövinger* a bizottság elé s említette Deákot az én nevemmel kapcsolatban, mint aki valamit tud rólam. Azért követeltem én, hogy hívják be *rögtön* Deákot. Itt, ugyilát-szik, egy gyalázatos merényletről van szó. Világos, hogy én sem ebben, sem más ügyben pénzt soha nem kinaltam. Polónyihoz fordulok. A Deák tanuási akarát Polónyi jelentette be Stoll nevével kapcsolatban, ki azt mondta volt neki, hogy Deák sokat tud az ügyben. *Eötvös* is úgy jelentette, hogy Stoll azt mondta neki, hogy Deákkal a miniszterelnök lakásában járt. Emlékszem a minap együtt jöttem fel liften Polónyival ide s akkor mondta Polónyi: „Itt ma lesz egy vallomás, ha ez beválik, akkor hamarosan vége lesz az egész vizsgálatnak.“

Hollós Mátyás templomába, melyet annyira dícsérnek; megnéztem a Halász-bástyát, amelytől mindenki el van bájolva; a királyi palotát, melynek fényéről csodákat beszélnek. A várkerthez, a hajógyárba és Aquincumba; a Gül-baba kriptájához, hogy érdem és igazság szerint tegyek le egy szál fehér rózsát a vásott küszöbre, melyet oly rég nem taposott már kegyes műzüلمان zárndok. Az én Ibrahim barátom volt az utolsó. De azt is elzavarta onnan goromba ütésekkel András, amiért hogy feketeképu ördögnek nem szabad síroka járni.

Elnézek sokfelé: a vágóhidakra és közraktárakra. Bujkálók az új esztona roppant csöveiben, megtapasztalom vízi műveinket, gőzmalmainkat s gépgyárainkat, mert ez mind, mind, mind idegen előttem. Meg nekirágok egy sereg új tőrnek, utóának: a Berzsényi-térnek s a Kölesey-utcának. Vagy hogy ezek még nincsenek is? Majd lesznek. Nyitunk mi még Pupák Péter-utca és Égyébke Pál-teret is. Mert hogy nem fogy ki közüllünk a nagy ember. Érből emlékszőbor nem jut mindegyik számára, de egy-egy új sarokházra föltapasztani valamelyiknek a nevét: az mindig telik a mi bő hazafi-kegyelünkkel. Fogtok ti még sétálni a Porzó-téren is. Ha nem is nagy P-vel, de kis p-vel bizonyosan.

Hát a legrégebb ház Budapesten, mely ott van az I. kerületben és — mirabile dictu! — iskolául szolgált? Most bontogatják. Felsietek, hogy köszöntsem s együttal, hogy bucsut vegyek tőle.

Es nála nézek az új temetőnek, lehet-e ott elmerengeni fiatal fák fanyar lombocskái alatt, gyors zöldelésre serkentett, angol gyöppel kárpított sirokon, melyeknek bús virágai még nem is hajthatnak ki az aljok temetett szivek porából, hanem úgy ültette fölbejük a csészé jőzan cserepekben.

Mind, mind ez még új előttem. Vétkes mulasztások, töredelmesen bevallom. De mikor abban a szörnyű hibában lelednek ezek a mi gyér emlékeink és annál sürűbb új vívmányaink, hogy mind a miénk s hogy közel érhetjük valamennyit.

S íme a kihallgatáson Deák ezt a miniszterelnöki látogatást letagadta. Itt tehát egy tervszerű komplotról van szó.

Felszólítja a bizottságot, nyilatkozzék Polónyi, mit tud erről a Deákról, hallgassák meg az ügyben *Eötvös*, *Rudnay* és *Marmorstein* is.

Polónyi Géza: Tiltakozik, hogy összehívásába hozzák ezt ezzel a dologgal, illetőleg ezzel a tervszerű komplottal. Az egész világ tudja az ő viszonyát *Eötvös*-höz. Régióta nem is beszélnek őt ketten. Mikor *Stoll* nála jelentkezett, szóló tanuk előtt kérte *Stoll*-t, mit akar s akkor *Stoll* elmondta, amit szóló itt elő-adott. Meg is hívták ide *Stoll*-t, de mikor kérdezték s kintit; hogy mindent csak Deáktól tud, akkor a bizottság nem látván benne közvetlen tanút, elállt a kihallgatástól s Deákot hívta meg. De én — ugymond Polónyi — a bizottságtól megkérdeztem, elhiszik-e azt, hogy *Stoll* mindazt, amit itt előadtam, nekem elmondta. S a bizottság kijelentette, hogy elhiszi. Kijelentem, hogy Deák Jenővel ezelőtt sohasem találkoztam, kiballgatása után nálam járt. Fiam jelenlétében fogadtam, de Deák egy szóval se említette *Andrássy* Gyulát.

Deák apját ismerem, jó módú nyíramegyi birtokos. Egyes gyerekeivel malőrje van. Deák Jenő egy izben mint kliens volt nálam *Pap Zoltánnal*. Polónyi bemutatja ezután egy *Schnitzer* Imre nevű ur levélét, ki Deákról nyilatkozik. Ismétli még távoli érintkezése sem volt Deákkal.

Gróf Andrássy Gyula: Nem is akarom Polónyit ezzel az ügygyel közvetlen összekötésbe hozni.

Polónyi Géza: Azt tetszett mondani, hogy valami összezsekektívés volt.

Gróf Andrássy Gyula: Nem tudom, hogy meddig terjed, van-e egyáltalában ilyen, nem akarom senki személyét itt belekeverni. Még egyet elfelejtettem megmondani azt, hogy az illető ur, aki nálam volt, és aki feljelentette ezt az ellenem tervbe vitt merényletet, az igen hasonlított Deák urhoz, de hogyha esküt kérnének tőlem, nem merném azt letenni. A bizottság kedvéért magammal hoztam még a portásomat és inasomat, akik szintén látták őt, azt mondják, hogy igen hasonlít rá, de nem volt olyan fekete, valami különbség van közte. Így tehát konstatálható, hogy nálam volt, ugy, hogy az én korrupciós ténym csakugyan be van bizonyítva. (Derültség.) Amikor jelentkezett a portásnál, azt mondták, hogy miután nekem dolgom volt, azonnai, rögtön nem lehet őt hozzászólítani. Elment tehát valami közeli kávéházba, s amikor megmondtam, hogy becsássák be, onnan hívták el a kávéházból az én lakásomra. Azt mondták neki, hogy jöhét gróf Andrássy Gyulához.

Polónyi: Van szerencsém a tisztelt bizottságnak bejelenteni, hogy tegnap valami *Tarján* nevű nő járt nálam, aki, gondolom, tanuként is jelentkezett és arról beszélt, hogy Deák többek jelenlétében valami zsarolási kísérletet követett el, de ő sem említette gróf Andrássy Gyulának a nevét. Én azt mondtam neki, hogyha valami zsarolási kísérletről tud, tessék az elnök urhoz bejönni és ezt a jelentést nála megtenni, mert én nem vagyok hivatal, amely ezeket a jelentéseket átvégye.

Gróf Andrássy Gyula: Én csak azt a kérdést intézem a t. bizottsághoz, hogy erre az ügyre vonatkozólag *Eötvös* Károlyt *Marmorstein* Izidort és *Rudnay* Bélát annak idején beidézni méltóztassék. (Helyeslés.)

Nagy Ferenc: Ugy emlékszem, hogy előzőleg már elhatároztuk, hogy névtelen levelek egyáltalában figyelembe nem vétetnek. Miután tegnap kaptam egy ilyen névtelen levelet, illetőleg olyant, amelyen két kezdőbetű volt... (Felkiáltások: Mi is kaptunk!) Ugy látom tehát, hogy amellett az álláspont mellett maradunk, hogy ilyen leveleket egyáltalában figyelembe nem vesszünk. (Helyeslés.)

Az elnök kérdezi, kivánja-e a bizottság, hogy a Polónyi által bemutatott levél felolvassassék?

Polónyi Géza: Én azt hiszem, hogy talán közzöljük ezt a levelet priváthasználatra gróf Andrássy Gyulával (Helyeslés.)

Elfogadják.

Az elnök: Amennyiben gróf Andrássy Gyula szükségét látná annak, hogy a levél felolvassassék, sziveskedjék ezt a bizottsággal közölni.

Gróf Andrássy Gyula (a levél áttekintése után): Nem szükséges!

Az elnök: Kivánja-e a bizottság, hogy *Eötvös* Károly, vagy *Rudnay* Béla és *Marmorstein* Izidor tanuk, kapcsolatban a gróf Andrássy Gyula őx excellenciája által előterjesztett kérelemmel annak idején kiballgatassanak. (Helyeslés.) A bizottság ezt elrendeli.

(Dienes „ügyei.“)

Az elnök bejelenti, hogy a büntetőtörvényszék vizsgálóbírójától egy átirat érkezett.

Elints Hugó jegyző olvassa az átiratot, amely

szerint Dienes bűnügyei közül folyamatban vannak a következők:

Eötvös Armand és társai, eek közt *Dienes* Márton ellen a *Gasits* János kárára elkövetett család bűntette miatt a vizsgálat van folyamatban, amelyből kifolyólag *Dienes* Márton ellen folyó év augusztus hó 1-én nyomozó levél bocsátottatik ki. — *Magánokirathamítás* (Nessi Pál nevének két darab 2500 koronás váltott való hamis aláírása) és a *Gross* A. és fia cég kárára elkövetett család miatt nyomozás van folyamatban és 1903. augusztus 1-én nyomozó levél bocsátottatik ki.

Polónyi Géza: Közhirre vált, hogy gróf Szápáry László család és okirathamítás címén *Dienes* Márton ellen feljelentést tett. A törvényszéki átiratban ennek nyoma sincs.

Elnök: Lehet, hogy még csak be fogják előbb nyujtani. Az átirat tudomásul szolgál.

(Apróságok.)

Hódmezővásárhelyről jelentkezett egy tanu táviratilag. Az elnök jelzi, hogy ő táviratilag nem felelt a távirati jelentkezésre, mert az illető esetleg még költségmegtérítést is igényel, amint tegnap egy hordárt is kellett fizetnie, egy jelentkező jóvoltából. Ezzel kapcsolatban *Kubinyi* Géza, gróf *Andrássy* Gyula, *Ivánka* Oszkár, *Nagy* Ferenc, *Bátkay* László és *Miklós* Ödön hozzászólása után a bizottság abban állapodott meg, hogy a kiütözött terminuson, augusztus 6-án tul jelentkező tanukat nem fogad el, azonban a bizottsági tagok által fontosnak apreciált újabb előterjesztéseket nem zárja ki a tárgyalásból.

Felolvasták *Tarján* Dezős levélét, aki a *Dienes* a miniszterelnöknél című közleményt írta. Levele szerint az adatokat ugyancsak *Deák* Jenő környeztetőből kapta, de állításait a miniszterelnök vallomása által megdöntöttnek tekintik.

Tarján Dezős megidézik tanuának.

Felolvasták *Belfied* bankár levélét. Ennél jártak a *Ritter*-féle takarékkönyvték bevéltás végett. *Singer* Ártur vite oda a könyveket, de olyan gyanús izgatottsággal viselkedett, hogy ez nem adott a könyvekre pénzt. Beifield kihallgatását elrendelik.

Barkóczy Jusztin nevű jelentkező felvilágosítást akar adni a Szápáry-Pap-ügyről.

Braun Sándor szintén jelentkezés kihallgatására.

Vézi József: Mi ez? Ez hamisítás lehet.

Elnök: De ez más Braun Sándor.

Vézi József: Ugy igen!

Elnök: Ery Braun Sándor nevű ember szerint, aki magánhivatalnok, Hegyi Jenő ugy nyilatkozott, hogy a miniszterelnök pénzrel le fogja szerelni az obstrukciót. — Ki fogják hallgatni!

Szeless Adorján írásbeli nyilatkozatot adott be, hogy ezt a szocialdemokraták ügyének tárgyalásánál olvassák fel. A bizottság így határozott.

Piok szabó levélben panaszt terjesztett a bizottság elé, hogy őt tanuavallomása alkalmával sértegették és kéri újbóli kihallgatását.

Többek hozzászólása után, napirendre tértek Piok kérelme felett.

(Hegyi beteg.)

Hegyi Jenő, a Magyar Tengerpart szerkesztője, írásban jelenti, hogy beteg, személyesen nem jelenhetik meg. Hosszabb nyilatkozatot küld be, amelyre vonatkozólag a bizottság elhatározta, hogy később. Hegyi Jenő kiballgatásakor fel fogja olvastatni.

A főkapitány.

Rudnay Béla: Főkapitány, negyvenhat éves, római katolikus, nős, két gyermeke van, büntetlen előéletű.

Az elnök: Méltóztassék összehívó előadásban előadni mindazt, amit a *Dienes*-féle ügyről tud.

Rudnay Béla: Nekem sem közvetlen, sem közvetelt előzetes tudomásom nem volt az egész dologról. Ahogy alkalmam volt a hírlapokban is nyilatkozni, még csak sejtelmem se volt róla. Annnyival inkább meglepetem, midőn 29-én a parlamentben a hosszú ülés alatt felszólalás tárgyává tétetett az eset. Később pedig bejövén ide a folyosóra, hallottam gróf Szápáry László gazdatisztye van szóban. De még mindig nem gondoltam, hogy a grófnak tényleg valami része lenne az egész ügyben, sőt én akkor a folyosón kérdeztem több urat, mivel némileg szegret ütött a fejembe a dolog, hogy Szápáry Budapesten van-e? Azt a választ kaptam, hogy tudtukkal nincsen, mert több nap óta nem látta őt senki. Én is előtte 3-4 napon át nem találkoztam vele. Másnap reggel azonban teljes bizonyossá válván a hir, és a délelőtti folyamán elhajtattam gróf Szápáry László lakására, de nem találtam otthon. Ennek következtében ott hátrahagytam, hogy a gróft szeretném látni. Üzenje meg nekem, mikor láthatom, amennyiben ez neki kellemes. Így üzent hozzám a gróf a Nemzeti Kaszinóba, ahol ebédelttem déliben, hogy délután szívesen lát. Én ott az asztalnál emlittem, hogy délután Szápáry Lászlót meglátogatom, délelőtt kerestem, de nem találtam.

A jelenlevő Khuen miniszterelnök ur arra kért, híván őt én a Nemzeti Kaszinóba, miután találkat kért tőle gróf Szápáry. Későn ebédeltünk, mert hiszen magam is hivatalom miatt félhárom előtt nem jutok ebédhez és így csak félöt óta táján vagy talán valamivel még később mentem el gróf Szápáry Lászlóhoz, aki azonnal fogadtott. Végtelesen levertnek, le-szajtottanak találatom. Hiszen erre nézve különben kár volna kiterjeszkedni, a bizottság meggyőződhetet, mennyire lesújtották ezek az események.

(A „találka.”)

En rövid ott-tartózkodás u'án átadtam a miniszterelnök üzenetét, át is jöttünk a Kaszinóba és ott azután egy tődszinten levő szobában beszélünk a dologról. Ő végtelesen megtörve beszél a miniszterelnök urral, amire én azonban természetesen nem voltam kíváncsi, nem is igen igyekeztem figyelni, hogy mit beszélnek. Akkor említette újra a lemondását, erre emlékszem és azután többek közt azt is mondotta, hogy eleinte úgy gondolta, hogy elutazik és csak irásbeli nyilatkozatot ad be, mert az ő idejét ez a emóció nem bírja. Később azonban kijelentette a leghatározottabban, hogy jérffias köe'ességek tartja a bizottság előtt megjelenni. Én ugy emlékszem, hogy valami nyilatkozatot nekem ott vagy talán még a lakásán adott, azt föl is olvastam, mert ő maga kért, hogy olvassam fel. Azonban meg kell jegyeznom, hogy amennyire emlékezetem nem csal, az a nyilatkozat lényegében azonos volt ugyanazzal, amelyet itt a bizottság előtt felolvastott, de akkor bizonyos trázisszerű kijelentések is voltak benne, pl. hivatkozás az ő költekezésire Fiumében stb. ezeket a részleteket azután itt nem olvasta fel.

Gróf Andrássy Gyula: Erről én is beszéltem.

Rudnay: Ezeket a részleteket nem olvasta fel, de a lényegét felolvasta itt: hogy kinek tanácsára és miért nem olvasta fel ezeket a részleteket nem tudom. Onnan azután elmentünk és elkisértem őt ismét haza. Végtelesen le volt szívja, igazotló volt. Én igyekeztem gondolatait elterelni ettől a tárgytól ami természetesen, mert hiszen régi baráti viszonyban voltam vele. Később is távozni akartam tőle, azonban arra kért, hogy ne menjek el, maradjak vele, mert nincs senki, sem a rokoniak nem voltak Pesten, sem egyéb-eknél nem volt nála abban az időben barátai közül senki, akik azt hiszem, nagyrészt még nem is tudták a részleteket, úgy, hogy én aznap egész este vele maradtam. sőt még gyalogsféra is mentünk aminek én csak örültem, hogy tudok vele sétálni és kimenni a levegőre, mert szüksége volt arra, hogy szabad levegőre jusson. A séta után betérünk ismét a Nemzeti Kaszinóba és ott egy szobában megvacsorázunk.

Ez volt az én előző napi érintkezésem vele. Ez tehát 30-ikán volt. Csak körülbelül éjtélok vagy éjtél után télegykor váltunk el. Ő hazament, én is távoztam haza. Másnap azután én egész délelőtt nem érintkeztem vele, délután azonban ebéd után megint felkerestem, de akkor igen röviden időztem nála.

Az elnök: Ez már 31-ikén volt!

Rudnay: Igen, 31-ikén. Mondom, igen röviden időztem nála. Dolgaim voltak s ezért elisiettem, de találkat ott akkor másokat is. Aznap őt nem láttam csak késő este a Nemzeti Kaszinóban, vagyis ez is 31-én este, volt. Ami az ő elbeszélését illeti, megvalom, t. bizottság, hogy egyáltalában nem igyekeztem őt a dologra nézve lagtatni. Először nem is tartottam magamra nézve illőnek, ami egész természetesen, hogy kíváncsiságokam, másodsor pedig ő sokkal jobban el volt foglalva ezen dologgal, sokkal inkább nyom a őt az egész dolognak sulya, semmogy tőle helyes, minden tekintetben kielégítő és őszelüggő válaszokat lehetett volna kapni. De mondom nem igyekeztem egyáltalában én kérdezni. Elmondott egyet-mást, de olyan lényeges dolgokat nem mondott, amik eltérnének az ő itteni nyilatkozatától.

(A szöketetés.)

Ez volt egész tudomásom a dologról. Hanem hogyha méltóztatnak megengedni, ta'án mindjárt kiterjeszkedem arra, ami a tisztelt bizottságot annyira foglalkoztatta, tudniillik Dienes Mártonnak Budapestről való eltávózására. Dienes eltávózásáról én akkor értesültem, amikor a lapok közölték, tehát harmincadikkal reggel, 29-éről harmincadikára menő éjszaka ment el Budapestről én azonban erről csak reggel értesültem. Midőn azután a délelőtti olyamán halottam az úgynek egyes részleteit, hogy mi történt, feltélenül helytelenítettem azt, hogy Dienes elutazott. Feltélenül helytelenítettem. És midőn én gróf Szápáry Lászlót meglátogattam, egyik első kérdés az volt, tudhatja-e, hol időzik Dienes Márton. S midőn ő az felelte nekem, hogy esetleg jog kapni Dienes Márton kísérőjétől, Hegyitől erre nézve távirati értesítést valahonnan, akkor én arra kértem, hogy táviratozzon, ahogy arról értesült, hogy hol vannak, rögtön táviratozzon Hegyinek, hogy ott, ahol lesznek, várjanak és

erre bármiféle okot keressen, hogy ott várássa. Ezt a kérest pedig azért intéztem, mert én már akkor el voltam határozva, hogy igyekezni fogok Hegyinek. . (Felkiáltások: Dienesnek!) Igen, bocsánatot kérek Hegyitől, nem neki, Dienesnek bűnügyéből jolyó letartóztatását szorgalmazni, kiszöktetni. Gróf Szápáry László tanácsomat és kéresemet fogadta és tényleg sürgönyözött. Ő 31-ikén délelben kapott értesítést Hegyitől, hogy Berlinben vannak s miként alkalma volt azóta a Berlinben leadott sürgönyről meggyőződ-nöm, három órákor megkapta a távirati értesítést Szápáry Lászlótól, hogy maradjanak Berlinben további utasításig. Ezt az értesítést megkapta Hegyi ur. A távirat birtokában is vagyok.

Polóny: Hol kézbesítették ezt a táviratot?

Rudnay: Berlinben kézbesítették. Az általam tudott, gróf Szápáry László által küldött táviratot Berlinben kézbesítették Bacher-hotelben. Ez a távirat a kezembem levő s eredeti berlini távirat szerint félháromkor lett kézbesítve. Végtelesen sajnálom, de miután magántávirat, én a magántitokot nem jogom megszegni s így nem bocsáthatom azt a t. bizottság rendelkezésére, de ez van a táviratban. Hegyi Jenő, akit kihallgattunk, elmondathogy a távirat követekeztében igyekezett Dienes, Berlinben tartani. Dienes azonban a lapokból megtudta, hogy Budapesten esetleg letartóztatnak. Három órákor ismét kapott Dienes telefonértesítést, ami természetesen gátolta a letartóztatást. Én délután felkerestem az igazságügyi miniszter urat, hogy intézkedjék, átküldjöm már előbb az iratokat az ügyészséghez és szorgalmaztam, hogy letartóztatassam, mert hiszen nekem nincs jogom bírói elfogatási parancs nélkül külföldön valakit letartóztatni, legfeljebb őrizet alá vetetem, de azután a külföldi rendőrség szubjektív felfogásától függ, eszközli-e a letartóztatást? A rendőrség óvakodik ettől, legfeljebb telefonon fordul a külföldi rendőrséghez, mert a táviratknál sokszor technikai akadályok állnak elő, s azt hiszem, hogy ez esetben is leadott táviratunk késéssel továbbított. Megjegyzem, hogy az igazságügyi miniszter értesített, hogy ő már a délután olyamán a szükséges formalitások elintézésére Geszi ügyész urat kiküldte a rendőrségre, mire visszatértem hivatalomba. már jelentették is, hogy Geszi, Pékáry alkaptányával megbeszélte a részleteket, megfogalmazta a táviratot, beszerzte a személyleírást, németre fordította a táviratot, úgy hogy 6 óra 50 perc lett, mire a táviratot a hivatal átvette. Ez csak elég gyors intézkedés. De én ezzel sem elégedtem meg, hanem már 1/7-kor telefonon beszéltem Berlinbe, de Bonis István fogalmazó s tanum, hogy telefonösszekeztetést nem kaptam. Erről tanusítványt kértem a központtól, ahol azt írták, hogy 2 órákor nem tudak beszélni, holott a beszélgetést 1/7 óta próbálták. A tanusítványt tehát helytelenül állították ki, Dienes Márton nem sikerült letartóztatni, amiről harmadnapra kaptam csak értesítést, még pedig hogy elutazott, de nem tudják hova. A hírlapok azon híré, hogy Dienes Svájcban látták, a svájci rendőrség megcáfolta. A mostani intézkedésekről most nem nyilatkozhatom. Podgyászt a büntető perrendtartás elenére adhatnák csak a bizottságnak. Kértem, hogy a podgyász felbontásánál legyen jelen egy vizsgálóbíró, jelen is volt és így e tekintetben tessék a bírósággal érintkezni. Ami a szocialistákat illeti, én Szápáry Lászlót már két év óta figyelemzetem, hogy Szeless Adorjánál, aki állítólag közte s a szocialisták közt az érintkezést közvetítette, ne érintkezék. Kijelentem, hogy én a szocialista párt egyetlen tagjánál sem voltam soha összeköttetésben és így a Szápáry-féle összeköttetést sem létesíthettem. A Löwinger-esetről is szólhatok. Szólhatok erről. Érttem a házkutatást és a detektívetek. Nem tartottam a házkutatásról szóló híreket elég komolyan arra, hogy róla részletesebb tájékozást szerezzek. De mert itt komolyan foglalkoztak vele, utána néztem és jelenlhetem, hogy az a házkutatás nem is történt meg. Az eljárás megindítását egészen fölöslegesnek tartom. A detektíve vonatkozólag is kijelentem, hogy semmi hatóság közeg Dienes szökését nem támogatja. Dienes szökését meg volt módomban megakadályozni, nem volt alap reá, mert 31-én délután 6 óráig nem állott rendelkezésünkre ilyen alap. Áttérve Löwinger esetére, Dienesről azt mondhatom, hogy személyesen ismertem, június 1-én megjelent nálam és diszkreió mellett elmondta, hogy bizonyos idővel ezelőtt szerkesztője volt egy lapnak, ahol 25 darab részvény árát kaucióképpen kértek tőle, akkor Löwingerhez fordult, aki a 25 részvényt 5000 koronáért szállította neki. A részvényekért ő váltókat adott, melyek közül július 5-én egy 1400 koronás lejárt. Löwinger fedezett, vagy mint Dienes mondta, 80 százalékot követelt ham-mal fejében. Ezen uszora ellen, mely havionta ismétlődött, fordult ő hozzám. (Mozgás.) Azt tanácsoltam neki, hogy vétesse fel a panaszát a bűnügyi osztályban, ő azonban bizalmas eljárást kért. Löwingeret beidőztettem, Dienes is megjelent s nagyon heves

vita támadt közöttük; utóljára is a tárgyalás elhalasztását kérték. Július 11-én Dienes levélben jelentette a fogalmazónak, hogy az ügy rendben van s nyomozást nem kér, mi azonban áttettük az ügyet a királyi ügyészséghez.

Polónyi fölhozta, hogy az ilyen ügyet 8 nap alatt kell átteni az ügyészséghez, de itt Budapesten az a megállapodás van közöttünk, hogy eltekintünk ettől, mert a rendőrség nem győzi az átküldést, Löwinger hozzám jött a következő napon s elmondta, hogy ő neki ez az ügy kellemetlen, nagyon megijedten viselte magát, én nem sokat hederítettem rá, azt mondtam neki, hogy ő úgy is tudja, hogy az uszoraperek ugysis egyezséggel szoktak végződni, mert e perekben nagyon ritkán tudjuk méltányolásra jutni a dolgot. Löwinger távozott és azóta tetnap nálam foglalás történt, én nem is igyekeztem a dologról több tudomást szerezní, de tetnap a vizsgálóbíró megkereste a rendőrséget, hogy a Löwingernél lévő 4-5 váltót foglaljam le. A rendőrség ezt teljesítette. Ugyanekkor Löwinger még más 2-3, nézete szerint hamis váltót adott át, melyekről azonban az aláírók a rendőrségen elismerték aláírásukat.

(Szápáry lakásán.)

Elnök: Mi indította arra tanu, hogy mikor 30-án a dolgokról értesült, fekeresse gróf Szápáry Lászlót.

Rudnay: Barátja voltam s nagy bajában igyekeztem vele talákozni.

Elnök: Miért mondia előbb, hogy a mosiai intézkedésekről nem akar nyilatkozni.

Rudnay: Mert nyilvánossággal elfogatásokat eszközölni nem lehet.

Miklós: Találkozott e őn július hó 11-29-ig Dienesse?

Rudnay: Nem, sehol sem.

Miklós: Fordult-e valaki a rendőrség detektív-osztályához július 28. és 29-ikén Szápáry László vagy Dienes Márton részéről?

Rudnay: Senki.

Miklós Odón: Az első találkozás délutánján nem intézte-e Szápáry László azt a kérest önhöz, hogy támogassa Dienes Mártonnal szemben, vagy segítkezék Dienes elutazásánál?

Rudnay: Nem, csak aggodalmát fejezte ki, hogy őt most megszarolhatják, mire én azt tanácsoltam neki, hogy az első zsarolás kísérletét jelentkezsek nálam. Ezt az aggodalmat Szápáry általánoságban s nem Dienesre vonatkoztatva mondia.

Miklós Odón: Miután főkapitány ur ismerte Dienes, nem kérdezte meg Szápárytól, hogyan állhat szóba ilyen emberrel?

Rudnay: De igen! Szápáry azt mondia erre, hogy Dienes nem ismeri, sohase beszélt vele.

Miklós Odón: Hát Singer Arturról esett-e említés Rudnay: Nem.

Miklós Odón: Egyáltalában nem?

Rudnay: Nem, semmi!

Miklós Odón: Megállapítható-e, hogy mikor tünt el Dienes Berlinből?

Rudnay: Azt hiszem, d. u. 3 órákor, mindjárt a telefonozás után. Erre nézve bővebb értesülésem nincsenek.

Miklós Odón: Dienes utitársaságára tesz kérdést. Rudnay elmondja, hogy Szápárytól tudja, hogy Dienes Hegyi Jenő kísérte, s annál volt a pénz. Egyebet az utitársaságról nem tud.

Miklós Odón: Érdeklődött-e őn, mint jóbarátja Szápárynak, mennyi pénzbe került ez a dolog?

Rudnay: Mondotta hogy tetemes összegbe került, sokkal többet is áldozott volna, csak ez a retentő szögyen ne esett volna rajta.

Gróf Andrássy Gyula: Járt-e valaki közben a Dienes-Löwinger-ügyben? — Hisz tudjuk, hogy Löwinger ajánlattal ment.

Rudnay: Két ajánlattal is.

Gróf Andrássy Gyula: De Dienes minden ajánlat nélkül.

Rudnay: Igen, ajánlat nélkül. Gróf Andrássy Gyula: Mit mondott Eötvös Károly Deák Jenőre vonatkozólag?

Rudnay: Azt, hogy mint adott névjegyet Löwingernek, aztán áttértünk az itt tárgyalás témára, hogy most azt beszéljék Deákról, hogy újabb kinalgatásra fog jelentkezni, hogy ez alkalommal Andrássy Gyuláról, ha addig 3000 forintot nem kap tőle, el fogja mondani, hogy ő is részes a Dienes-féle ügyben. Azt is hallom, — mondia Eötvös — hogy mivel Andrássy 3000 forintot ígért neki, ha nem' vall elvén, től fogja keresni Andrássy Gyulát. Ezt mondia nekem Eötvös Károly. Azt mondia rá, hogy ez sületlen valótlan-ság, mikor én Andrássy Gyulával találkoztam, el is mondia nekí.

Mandel Pál: Mondta-e Szápáry, hogy ebben az ügyben neki még egy társa volt?

Rudnay: Többször hangsúlyozta, hogy a miniszterelnöknek a dologról előzőleg tudomása nem volt, hogy az egész dolog sa'át egyéni elhatározás és gondolata volt.

(„Rendőri befolyásolás.”)

Mandel: Hallottam azt, hogy Löwingerre a rendőrség valami cél elérése miatt iparkodott befolyást gyakorolni.

Rudnay: Nagyon naiv dolog lett volna tőlem. Nem is tudnék okot ily befolyásolásra. Az egész dolog július 1-én vagy 2-án történt, gróf Khuen pedig június 28-án neveztelet ki.

Mandel: Rovoitultu ember ez a Löwinger?

Rudnay: Nem, nem az.

Mandel: Nem lehetne megállapítani, hogy mivel foglalkozik? Arra célok, vajjon nem uszorás e.

Rudnay: Hogy nem uzsorás? Ezt nem tudom. Tudommal nem rovtmultu ember tehát tisztesség embernek vagyok köteles őt elismerni.

Rátkay: Főkapitány ur bizonyára tudja, hogy a parlamenti bizottság előtt joga van bizonyos kérdésekre a feleletet meg is tagadni. Azt hiszem, hogy a főkapitány ur mint köztisztviselő ezzel a joggal nem akar élni.

Rudnay: Ez egészen a kérdéstől függ, mert én se hivatalos, se magánítokot nem szeghetek meg.

Rátkay: Meltóztatásik engem ölvilágosítani, hogy 29-én délután volt, amikor gróf Szápáry főkapitány urat illekereste?

Rudnay: Nem, engem egyáltalában nem keresett föl. Én 30-án délelőtt voltam a gróf ur lakásán, a Szép-utcában. 29-én semmitelö érintkezésben nem voltam vele.

Rátkay: Azzal kezdte a főkapitány ur előadását, hogy a vesztegetési ügyre vonatkozólag halavány sejtelmek sem voltak semmiről.

Rudnay: Ugy van.

(A főkapitányi állás!)

Rátkay: Mennyiben tartja összeegyeztethetőnek ezt az állítását azzal a ténnyel, hogy mint főkapitányi-nak rendelkezésre áll az összes rendőrség, a detektívek: rendelkezésére áll a telefonosközpontok, szóval minden. amit a megelőzés és a közzeljárás tekintetében úgy a törvény mint az emberi elme kigondolt? Mennyiben tartja főkapitány ur ezzel összeegyeztethetőnek azt a kijelentését, hogy halavány sejtelmek sem voltak minderről, holott szűzlőben-hosszában hetek óta beszéltek a hírlapok arról, hogy megvesztegetési ügyek készülnek. Suttogták jobbra-balra, sőt amint a tanuk vallomásából kifutnak, beszéltek a kávéházakban is. Ismétlem, mennyiben egyezteteltest össze a főkapitány ur főkapitányi állásával?

Rudnay: Ha méltóztatik ezt a fejelemlati hatóság-gomnak bejelenteni, úgy az dönthet arra nézve, helyese az, hogy nekem általában nincsen politikai ügy-nökösdém és nem is lesz. Erre ez az egyetlen válaszom.

Rátkay: E felelet ellen tiltakozom kell. Tiltakozom a fejelemlati eljárásra való utalás ellen. Nekünk itt nagy kildetésünk van, nekünk tisztázni kell a nemzeti beszűlet kérdését. Minden kérdésem abból fakad és azért ismétlem, tiltakozom az ellen a feltevés ellen, hogy én fejelemlati eljárást keresnek, vagy fejelemlati céljából kérem a feleletet.

Rudnay: Nekem is tiltakozom kell ilyen ropant messzemenő kérdések ellen. Mert mindennek van határa.

Rátkay: A tanuak ninos joga tiltakozni.

Rudnay: Nekem jogom van bármily választ adni és ebben nem engedem magam korlátoztatni.

Elnök: Kérem, méltóztatásik a letelt kérdésre nyugodtan felelni. Sokkal jobban érzjük el így a ólt. (Helyeslés.)

Rátkay: Azt méltóztatni mondan, hogy gróf Szápáryval barátságos viszonyban volt. Elősmerte főkapitány ur, hogy gróf Szápáry izent főkapitány urnak és azt méltóztatni neki válaszolni, hogy a mennyiben az neki kelemes, hajlandó asonnal rendelkezésre állani.

Rudnay: Öt meglátogatni.

Rátkay: Amint méltóztatott is előadni, gróf Szápáry tett is leleplezéseket a főkapitány ur előtt, a vesztegetésre vonatkozólag beismerést tett. Én most azt a kérdést intézem a főkapitány urhoz, hogy mivel ugyanakkor jelen volt, nemcsak mint jobarátyja, hanem mint főkapitány is: nem tartotta szükségesnek megtudni, hogy minő dolgotról van szó, mert azt méltóztatik tudni, hogy egy óriási váddal áll szemben a nemzet és a parlament? Nem tartotta tehát szükségesnek, mint főkapitány eziránt kérdéseket intézni?

Rudnay: Bizony nem, mert olyan, ami bűnügyi uton fűződő lett volna, nekem nem mondott.

Rátkay: Minő jogcimen, vagy miért volt a főkapitány ur a Nemzeti Kaszinóban akkor este, amidőn az a bizonyos nyilatkozat, amelyet gróf Szápáry László állított ki, megszerkesztett?

Rudnay: Én vele töltöttem az egész délutánt; kérésére késő estig velemaradtam és időközben történt a nyilatkozat megszerkesztése.

Rátkay: Ki volt még jelen, amikor az a nyilatkozat ki lett állítva?

Rudnay: A miniszterelnök ur, azután amennyire emlékszem, gróf Andrássy Gyula és gróf Bánffy Miklós.

Rátkay: Abban, hogy gróf Szápáry László nyilatkozatának taatalmát magánemberekkel közölte, nem találom semmit, de hogy nyilatkozatának megszerkesztésénél, amelyben az is foglaltatott, hogy ó a parlamenti bizottság előtt a nyilatkozatai kereten túl semmire felelni nem fog, a főkapitány és a miniszterelnök ur, tehát Magyarország közhivatalnokai is jelen voltak; ebben keresem a sérelmet és azért ismétlem a kérdést, hogy a nyilatkozat tartalma felolvasztatott és nyilvánosságra hozatott-e baráti körben?

Rudnay: Igen, le lett olvasva, de nem adunk tanácsot arra nézve, mit válaszoljon.

Rátkay: A miniszterelnök is tudta a nyilatkozat tartalmát?

Rudnay: Nem állok jót, hogy ugyanaz a nyilatkozat lett ott felolvasva. Nagyjában egészen az volt. Sok rész, amely általános irázás volt, kimaradt.

Rátkay: Azt méltóztatni mondan, hogy Dienes eltávozásáról 30-ikán reggel értesült.

Rudnay: Igen. 30-án reggel értesültem, amikor elutazott, a hírlapokból.

Rátkay: Ha főkapitány ur tudja, hogy bűnügyek vannak folyásban, ha méltóztatni tudni, hogy Dienes fogházb intézését felüggesztették, miért nem méltóztatni megkísérlni a rendőri megkeresés alapján való elfogatást Berlinben, minthogy délután 3 órakor mindenről volt értesítve, ami Berlinben történt s azt is tudja, hogy a sürgönyök kézbesítettek.

Rudnay: Azt csak azóta tudtam meg, 31-ikén

délután tudta meg gróf Szápáry is, hogy Berlinben van Dienes.

Rátkay: 31-ikén még Dienes Berlinben volt, ugyebár este hat óráig?

Rudnay: Azt nem tudom.

Rátkay: De csak valószínű, mert az az értesítés jött, hogy hét órakor ott lesz a telefonnál.

Rudnay: Igen, de nem beszűt a telefonon.

Rátkay: Miért nem méltóztatni 31-én délután a rendőri elfogatás iránt intézkedni?

Rudnay: Hiszen 31-ikén történt. Miéle ügyek voltak Dienes ellen folyamatosan? Nagyon súlyosak, amelyek ezt indokolták tették, vagy enyhébbek? Tisztán enyhébbek.

Folyóli: Csak asalás.

Rudnay: A váltóhamitást csak azután jelentették föl.

Rátkay: Kérem . . .

Rudnay: Amig az ügyesség bele nem avatkozik, én nem avatkozom bele. Ha a parlamentben föl lett vetve, az ügyesség dönt, hogy bele megy-e az üldözésbe, vagy nem.

Rátkay: Mit közzé akartatni volna a főkapitány ur, ha 31-ikén megkereste a berlini rendőrséget, hogy Dienes tartóztassa le?

Rudnay: Meg kell mondanom, hogy mikor értesültem arról, hogy Dienes Berlinben van. Én 2 óráig vagyok a hivatalomban. Akkor émentem ebédelni, 4 órakor émentem gróf Szápáry Lászlóhoz, ahol meg tudtam, hogy Hegyi értesítése szerint Dienes már Berlinbe érkezett. Ekkor siettem a hivatalomba bizonyos iratokat kikeresni, amelyek az elfogatást indokolták teszik, azután az igazságügyi miniszterhez siettem. Mikor onnan visszajöttem, 6 óra volt. Ebből látszik, hogy minden egészen emberi sietséggel történt.

Rátkay: Nem méltóztatik gondolni, vissza tekintve a multra, hogy bizonyos mulasztást követtem el?

Rudnay: Nem, mulasztást határozottan nem követtem el.

Rátkay: Ha 31-ikén megkereste volna a berlini rendőrséget, hogy Dienes tartóztassa le, akkor 31-én 6 óra után, ha a bírói elfogatási parancs kiadatik, Dienes nem szűkik meg?

Rudnay: Dienes délben lelelel fenyegette Hegyit, ha az utiköltéséget át nem adja és 3 órakor már vissza se ment a hotelébe, hanem igyekezett onnan eljutni. Én 4 órakor tudtam meg gróf Szápárytól, hogy Berlinben van. Ha én hazamegyek a hivatalomba, a sürgönyt megfogalmazom és éladom, akkor háromnegyed öt óra van, tehát akkor már rég nincs Berlinben. És ez talán túrvényesség is lett volna.

Rátkay: Formailag talán túrvénytelen, de eredményesen hasznos. Konstátálja, hogy amig Dienes Budapestről meg nem szűköt, a főkapitány semmiről sem tudott, mikor azonban Dienes eltávozott a külföldi utazásról, a berlini tartózkodásról egész alapos értesüléseit voltak.

Rudnay: Én is csak ember vagyok s ennél több nem lehetek.

Rátkay: Ez nem nagyon vigasztaló! Még egy kérdést. Azt mondta a főkapitány ur, hogy már egy-két év óta óvta Szápáry Lászlót a szociálistáktól.

Rudnay: Nem a szociálistáktól, hanem Szlessz Adorjánától.

Folyóli: azt kérdezi a tanutól, hogy nem tartja-e diffamáló cselekedetnek, ha valaki képviselőket veszteget.

Rudnay: Feltétlenül tisztességtelen dolognak tartja, hogy egy képviselő megvesztegetessék, vagy pénzért fogadjon el.

(Baráti szolgálat . . .)

Folyóli Géza: Ezzel kapcsolatosan akarom a második kérdést feltenni, mert ismétlem méltóztatni itt hangsúlyozni, hogy baráti szolgálatokat teljesített gróf Szápáry Lászlónak. Engem az érdekel, hogy a óváros államrendőrségének főkapitánya olyan esetben midőn maga is átfamálnak tart egy dolgot, baráti szolgálatok céljából jelenik meg annak az urnak lakásán minden további invitáció nélkül. Van talán ennek másvalami oka? Én előrebocsátom, ismerem a főkapitány urat, tudom, hogy teljesen korrekt uriember és éppen azért hiszem, hogy itt mégsem az a fellogas az irányadó, hogy a főkapitány ur a saját baráti érzelmeinek kifolyásaként járt volna ott el, hanem nekem azt kell feltennem erkölcsi érzületénél és általam tisztelt multjánál tova, hogy talán más motívumok vezettek a főkapitány urat.

Rudnay: Ezekre a kérdésekre nehéz válaszolnia. Igazán ségelyelte volna magát, ha a szerencsétlen helyzetbe jutott embert kerülte volna.

Folyóli: az polgári szempontból humánus fellogás, de engem az államrendőrség feje érdekel, aki véletlenül barát is. Talán mégis ez a mély részvét vezetette a főkapitány urat, hogy talán nem olyan energiával teljesítette hivatalos kötelességét, mint azt a törvény előírja? Azt mondták kintőben a főkapitány ur, hogy gróf Szápáry nagyon össze volt törve. Csodálja, hogy ebben az állapotban úgy tudott koncepiálni.

Rudnay: Ez egészen az ó ógyáni dolga.

Folyóli: Gróf Bánffy Miklósnál érinkezett-e ebben az ügyben a főkapitány ur?

Rudnay: Igen, ott volt ó is. Különbö minden nap együtt ebédeltek a Kaszinóban. Nálam is volt újabban.

Folyóli: Nevezetesen gróf Andrássy G, utaló halottam, ha jól emlékszem, hogy már annál a bizonyos beszélgetésnél szóba került az, hogy Dienes elutazott.

Rudnay: Óh igen. Én már reggel tudtam, hogy elutazott.

Folyóli: Mindjárt rátérek, csak konstátálni akarim, hogy 30-ikán reggel tudnia kellett róla. Azt kédezem most már, beszűt-e a főkapitány ur gróf Bánffy Miklósnál specialiter Dienes megszőktetéséről?

Rudnay: Egyáltalában nem.

Folyóli: Utelével kérdésében se?

Rudnay: Utelével kérdésében sem, nem is tudok az egészről semmit.

Folyóli: Miután a szűkésre vonatkozólag tárgyaljuk a dolgot azt vagyok bátor kérdezni, mikor méltóztatni a 30-ikán megjelent lapokat olvasni. A rendőrségnél hivatalból is tudomásul veszik, hogy mi-csoða fontos hírek vannak a lapokban?

Rudnay: Attól függ, hogy az a főkapitány mikor veszi a kezébe a lapot. Én háromnegyed 8-kor szoktam kezembe venni.

Folyóli: Háromnegyed 8-kor és 8-kor, de mondjuk 9 órakor már tudomásal birt a főkapitány ur a lapokból arról, hogy Dienes megszőktűt sőt azt is tudta — mert benne van a lapban, — hogy expressz vonattal távozott. Ezt én olvastam.

Rudnay: Én nem olvastam, de mindegy.

Folyóli: A főkapitány urnak teljes igazsága van, hogy külföldre ily körülmények közt a rendőrség saját hatáskörében megkeresést nem intézhet, ezt csak a királyi ügyesség indítványára, vagy bírósági megkeresésre teheti. Ez teljesen korrekt. Azonban ha valaki az expressz-vonatra vár, de csak egy órákor utazik el, az június 30-ikán reggel még az ország határában belül van. Akkor én azt kédezem, hogy ha a főkapitány ur tudomásal birt arról, megtelt-e két dolgot. Az egyik az, hogy értesítette-e nyom-ban távirat uton a határállomásokat a letartóztatás iránt? Tudomása volt-e a főkapitány urnak arról, hogy büntettek miatt üldöztek?

Hisz bizonyára ismeri a főkapitány ur a bűnvádi eljárási ide vonatkozó szakaszait, melyek szerint minden kormányzati közegek kötelessége nemcsak ha a szűkést megtette, hanem ha a szűkésre előkészületeket is tesz — az ilyen embert letartóztatni. Ezenkívül az ügyességet is értesíteni kellett volna, hogy a kellő intézkedéseket megtegyje. Szápáryt gondolta a főkapitány ur 30-ikán, de eslejen nem tett intézkedést hogy Dienes letartóztassa.

Rudnay: Nem, mert ezt törvénytelenség és fölölegesenek tartottam volna! Különbö is, aki éjjel elutazik az expressz vonattal, az reggelre már rég túl van az ország határában.

Folyóli: Méltóztatásik megengedni, ebben az országos port felvert ügyben az összes szerkesztőségek tudtak, mi történt ezen az éjjelen, mert másnap már valamennyi reggeli lap részleteken hozta a szűkést, sőt azt is, hogy kikkel ment el. Én arra vagyok kíváncsi, hogy Magyarország óvárosa rendőrségének delektiv-osztálya miként van szervezve, hogy nem birt arról tudomásal?

Rudnay: De kérem, minket egyáltalán nem érdekel ez a dolog.

Ivanka Oszkár: Szűköt? Elutazott!

Folyóli: Hogy nem kéjtuzást csinált, az talán eléggé világos. Az én főfogásom az, hogy ez óriási szenzációt felvert úgy volt. 29-én mindenki az egész országban tudta, hogy Dienes a vesztegetó, a főkapitány tudta, hogy Dienes a büntettek miatt üldöztek, az összes sajtó konstátálta, hogy asnap milyen módon szűköt meg, leirt az utolsó betűig mindent, az embereket, akikkel ment. Én azt akarom tudni, hogy a főkapitány ur detektívjei tetek-e arról jelentést az inspektoroknak, igen vagy nem?

Rudnay: Azt én nem hiszem. Dehogy teték! Minket nem érdekel Dienes. Annakra egészen jelentélen bűnügyek voltak ellene akkor folyamantban, hogy azokból folyólag egyáltalában nem tartottam helyesnek és nem is lett volna helyes, hogy megfigyeljük őt.

Folyóli: Én nem véleményt nyilvánítok, csak a kérdésekre térek rá.

Folyóli: Olvasom, hogy a vaggon ellenőre, akit Hermannak hívnak s kinek beidzését kérem, a kupba lépéskor megismerte Dieneset. Tud-e erről?

Rudnay: Nem.

(A főjelentés.)

Folyóli: Felolvassa az uszóról szóló 1833. XXXV. törvénycikket. 23 §-át, aztán azt kérdi, hogy mivel feljelentés tetteit, van-e arról jegyzőkönyv, hol van és beszolgalta:ható-e?

Rudnay: A bűnügyi osztálynál van, de én nem nem szabad beszolgalatom.

Folyóli: Feljelentésről van szó s egy tárgyalásról. A második az idézés folytán megtartott tárgyalásnál jegyzőkönyvet nem vettek fel s én a tényekről akarok meggyőződni. Kérem a főkapitány urat, telefonon szerezzé meg a feljelentési jegyzőkönyv számait.

Rudnay: Most ninos hivatalos óra.

Folyóli: Ott az inspekción.

Rudnay: Az iktatóban nem tud boldogulni.

Folyóli: Az iktatóban van lakása. Sürgősen kell tudnom a feljelentés számát.

Rudnay: Nem olyan sürgős az.

Folyóli: Nekem nagyon sürgős. Különböben megnyugsom abban is, ha holnap kapom meg. Kérem a feljelentési jegyzőkönyvet, annak tartalmát, én azt látmi akarom!

Kabinyi: Iratok kiadatása a bizottság egy tagjának sinos jogában, mert megkeresni és felhívni csak a bizottság jogosult.

Folyóli: Bizza ezt az elnökségre, hogy én mit kédezek. A főkapitány azt mondja, van jegyzőkönyv, én azt indítványozom, hogy ezt szeressék be. Konstátálja, hogy Deák 3-án lelt kihallgatva, mivel a főkapitány csak Deák kihallgatásából tudta meg, hogy Deák Berlinbe telefontalt, a főkapitány nem tudta azt, hogy Deák délután itt vallani fog. Miután kétegeztelen az igazságügyi miniszter jelentéséből, hogy 6 óra 30 perkor kapta a megkeresést a rendőrség, hogy 7 órakor tartóztassák le Berlinben, mért történt mégis, hogy miután nem méltóztatni tudomásul venni, hogy telefontaltak Berlinbe, hogy az a távirat 7 óra 35 perkor expediatott.

(A telefon.)

Rudnay: A rendőrség meggyőződést szerzendő a posta- és távirat-igazgatóság bizonyítéka szerint 6 óra 50 perokr adta át a táviratot, melynek további sorsára nem lehet befolyásolni.

Polónyi: Ha hat óra 50 perokr adnak fel Berlinbe egy sürgönyt, képezhető-e hogy pont 7-kor a berlini rendőrség már ott lehessen a telefontól? Ugyebár, ez fizikai lehetetlenség?

Rudnay: Azért egykeztünk telefon utján is beszélni már fél hétkor.

Polónyi: Tudjuk, elromlott a telefon. Én csak azt nem értem, miért adnak le olyan sürgönyt, emeltről tudják, hogy fizikai lehetetlenség, hogy sikere legyen?

Rudnay: A sürgönyt nem azért adtam le, hogy hét órakor ott fog beszélni Dienes, hanem mert tudtam, hogy Berlinben van. Ezért kértüm gróf Szápárt és ezért táviratoztattam vele délelben Berlinbe Hegyinek, hogy maradjanak ott, hogy az én sürgönyöm még idejében jöjjön a rendőrséghez. Erre kértüm gróf Szápárt és ezért egykeztetett ő Dieneset ott marasztalni.

Polónyi: 30-án, mint konstátálva van, méltóztatott a lapokból értesülni, hogy Dienes milyen körülmények között szökött meg. Ennek ellenére még 31-én is Budapestben mindenki telefonálhatott Dienesnek és telefonoztak is. Sőt délelben is kapott értesítést Dienes, hogy honnan, ezt talán lenne szives kiegészíteni a főkapitány ur. Mert délután három órakor telefonált Deák, de a főkapitány ur azt mondotta, hogy már délelben is kapott értesítést.

Rudnay: Igenis kapott táviratot, a hogy Hegyi most valjja.

Polónyi: Nem méltóztatik tudni, kitől? Hegyitől? **Rudnay:** Ó sem tudja.

Polónyi: A távirati hivataitól nem méltóztatott tudakolni?

Rudnay: A távirati titkok nem sérthet meg. **Polónyi:** Nem volt ott detektiv, nem figyelt meg, hogy ott ki járt? A telefon-saltereknél nem volt senki?

Rudnay: Nem volt és nem is szabad, hogy legyen. Hiszen akkor nem volna a telefonitok megörízve.

Polónyi: Szóba hozott, hogy azok a levelek, amelyek érkezni fognak, a Berlinből érkező podgyász és a levelek nem fognak rendelkezésünkre állani. Ezzel kapcsolatban méltóztatassék egyelőre csak tudomásul venni, hogy megfelelő indítvánnyal akarok előállni arra nézve, hogy azok az akták, amennyiben a vizsgálóbíró által leleltatattak, azután mégis rendelkezésünkre bocsátassanak. Nekem arról is tudomásom van főkapitány ur, legalább hallomásból, hogy Dienes Márton és Hegyi utközből már Teschenben kaptak egy táviratot, Nekem az az értesítesem, hogy tulajdonképpen ez a tescheni távirat áruita el azt, hogy ellene előtérítési parancs van kiadva; hogy már Teschenben értesítve lettek. Ezt azért közlöm a főkapitány urral, hogy a folyamában lévő nyomozat és vizsgálat alkalmával méltóztatassék gondoskodás tárgyává tenni azt, hogy ez kiderítendő legyen.

Rudnay: Bátor vagyok tisztelettel megjegyezni, hogy tulajdonképpen az a körülmeny, hogy Budapestről tiltávozott, és hogy abban némelyek segítettek őt, nem képezheti vizsgálat tárgyát, mert nem is büntethető cselekmény.

(A bűnlajstrom)

Polónyi: A büntetőtörvénykönyv 347-ik §-a azt, ha valaki közreműködik, vagy segítséget nyújt a szökésre, bűnpártolásnak minősíti. Nem kívánja meg, hogy az illető tudja, hogy az a bizonyos egyén politikai vétség miatt szököik. De ez közbűnös is, mert Dienes váltohamisítás miatt is körözik. Kéri felolvasatni az adatokat arra nézve, hogy mikor volt ellene bűnvádi eljárás folyamában.

Heints Hugó jegyző (olvassa a jelentés illető részét):

1. Vajda Sándor sérelmére elkövetett rágalmasz miatt. Az eljárás még 1902-ben — sz. alatt lett megszüntetve. 2. Holló Lajossal vívott párvíadi miatt. E két ügyben jogerős ítélet hozott és a vonatkozó iratok a benyújtott félégs-folyamodvány kapcsán 32525 f. évi számal adta a budapesti kir. főügyészséghez tétettek át. 4. Lepényi Miklós sérelmére Olay Lajossal együtt elkövetett könnyű testi sértes miatt. Az ügy elbírálás végett a budapesti kir. büntető járásbíróhoz tétettet át. 5. Krisch Lajos sérelmére elkövetett rágalmasz miatt 1902 november 19-én a panasz visszavonása folytán megszünttetett. 6. Erdős Ármánd és társai — ezek között Dienes Márton — ellen a Gázios János kárára elkövetett csalás büntete miatt a vizsgálat folyamában, *a melyben utólag Dienes Márton ellen folyó év augusztus elején nyomozólével bocsátatott ki. (Mozgás.)* Ugyancsak 1903. augusztus elején bocsátatott ki egy nyomozólével magánokirathamisítás és a gróf A. és fia ög kárára elkövetett csalás miatti nyomozás tárgyában.

Polónyi: Ebben a családi és okirathamisítási ügyben tejesített a rendőrség nyomozást?

Rudnay: Ugy tudom, hogy teljesített.

Polónyi: Tudta tehát, hogy folyamában van?

Rudnay: Igen, hogy a nyomozás megkezdett. Ha valaki ellen nyomozás van, és még nem jogosít fel arra, hogy valakit letartóztassak. Ha ezt megtennem anélkül, hogy bírói végzésem, vagy ügyési megkeresésem lenne, ez a legnagyobb törvénytelen-

ség volna, az egyéni szabadság legnagyobb megsértése.

Polónyi: Vitakozni nem kívánok, csak a törvényre való hivatkozással állítom, hogy a törvény értelmében, ha szökési előkészületek tesznek valaki, aki ellen több rendbeli bünyűny van folyamában, akkor letartóztatandó, annál is inkább akkor, amikor hirlaplaj közlése van téve a szökés.

Rudnay: A maga igazolása végett megjegyzi, hogy augusztus elején kiadott az előtérítési parancs, de míg ezt meg nem kapta, senkinek elutazási szabadságát nem korlátozhatta. Ami a cselekményeket illeti, látható, hogy a rágalmaszi ügy megszüntetett, két párvíadi elítéléssel végződött, ebben ugyanlatszik szabadlára helyezett, amiről semmi tudomásom nincs, egyéni testi sértes talán meg nem ok a letartóztatásra, a rágalmaszi per visszavonott, az sem ok. Következik két családi eset, amelyben azonban csak mint bűntárs szerepel és nem mint fővádolt és ez is számba jön, továbbá a magánokirathamisítási ügy, amely csak a megszökés után jelentetett fel és addig nem illdötött.

Polónyi: Előbb lett biztosítva.

Rudnay: Nem. 30-ikán lett feljelentve a parlamentben.

Polónyi: Konstátálom a törvénykönyvből, hogy az uszora magánfeljelentésre illdötendő, de a feljelentés vissza nem vonható. Ugy hallottuk előadni a kérdéses Löwinger-léle esetet, hogy először is méltóztatott beidézni Löwingeret, hogy a prolóngáció tekintetében, amint előadta, közbenjárjon. Kérem erre vonatkozólag legyen szives...

Rudnay: Ez valótlan. Nem azért lett beidéve, hogy a prolóngáció tekintetében közbenjárás történjen, hanem azért, mert 1400 korona miatt uszora-feljelentést tétett.

Polónyi: De előbb egy méltóztatott előadni, hogy szorongatták Löwingeret, hogy simán intézze el. Meg is történt a prolóngáció.

Rudnay: Ki szorította Löwingeret, hogy simán intéztesse el?

Polónyi: A rendőrtisztviselő mondta Löwingernek.

Rudnay: Nem tudom, alig hiszem.

Polónyi: És Löwinger úgy adta elő, hogy ő másnap, harmadnap bement a főkapitányhoz és jelentette, hogy megette, amire kérték.

Rudnay: Engedelmet kérek, azt nem jelentette be. Csak Dienes jelentette be 11-én, hogy barátságos egyezséget kötöttek az a levél megvan. Így tehát Löwinger nem jelentette harmadnapon, mert csak 11-ikén történt meg.

Polónyi: Azért jelentette.

Polónyi: Nekem nem jelentette!

Polónyi: Engem az érdekel, hogy amint a főkapitány ur is mondta az esetet, volt feljelentés, de Löwingerrel nem vétetett fel kihallgatási jegyzőkönyv, mert a felek halasztást kértek. Később egy levél folyt, melyben Dienes arról értesítette a főkapitányságot, hogy barátságosan kiegyeztek, további lépés ezen ügyben nem történt.

Rudnay: Az nagyon sok ügynél történt, hogy ha a felek kívánják, és a tisztviselő méltányosan tartja a kért, elhalasztják a tárgyalást és nem is vesznek fel jegyzőkönyvet.

(Látogatás Szápárynál.)

Polónyi: Főkapitány ur járt 30-ikán a gróf magánlakásán is?

Rudnay: Délelőtt nem találtam otthon és délután a palotájában kerestem föl.

Polónyi: Nem járt vele másutt?

Rudnay: Sétáltam vele és betétem vele más-hova is, mert nem akartam magára hagyni.

Polónyi: Kikkel érintkezett gróf Szápárt László a főkapitány ur társaságában?

Rudnay: Amig én nála voltam, betekintett hozzá gróf Bánffy Miklós és gróf Zichy Aladár, továbbá Ragályi Lajos is.

Szivák Imre: Szó volt méltóságod és a gróf között, hogy az ő egész magatartása bizonyos korlátok között fog lefolyni? Mondta a grófnak méltóságod, hogy ne halgasson el semmit?

Rudnay: Én azt mondtam neki, hogy a lelkiismerem szerint valljon és az igazság ellen ne vétkezzék, különben ez jóformán fölösleges is volt...

Szivák: Söt ellenkezőleg...

Rudnay: Vétkezett?

Szivák: Hogyne kérem, ez kétségtelen! Ki kell hogy emeljem azt, hogy eljárásunkra kétségtelenül megbénítólag hat az elejétől fogva, hogy gróf Szápárt László és többben a beidézett urak közül nem bocsátott nekünk mindentrendelkezőkre és nem felelt minden kérdésünkre. Azt nem lehet mondani, hogy a gróf ur azzal az elhatározással jött ide, hogy mindent el fog mondani, sőt egészen az ellenkezőjével annak az elhatározásának, ő is, továbbá Singer, Ritter, és gróf Bánffy Miklós urak. A motívumokkal itt nem foglalkozunk, mi tényt keresünk, a tényleges állapotot. Itt pl. gróf Szápárt az én kérdésemet, amikor ismételtlen óhajtottam tudni, hogy mi csoda összeg fordított erre a célra, azt mondta, kérem, az nagyon csekély összeg volt. Amikor azt mondtam, hogy ez relatív, ami a grófra csekély, az másra tetemes lehet, tessék konkretizálni, megtagadta. Ő mindig amellett marad, hogy az ő ellátgása szerint csekély, most pedig méltóságod azt mondotta, hogy kérdezte tőle, miylen összeg fordítottat és a gróf ma azt mondotta, hogy nagyon tetemes összeg.

Rudnay: Hogy nagyon tetemes összeg?

Szivák: Igen, ez a kifejezést méltóztatott használni.

Rudnay: Lehet.

Szivák: Itt csak utalni kívánok arra, hogy a két álláspont nem fedi egymást.

Rudnay: Gondolom, ott vannak már a takarékpénztári könyvkivonatok és azok taán tájékoztatást nyújtanak az összegről.

Szivák: Bocsánatot kérek, talán más forrásokhoz is nyulhatott a gróf, ez meritheti ki esetleg az összeget.

Rudnay: Én úgy mondtam, hogy ő nekem azt válaszolta, hogy bármilyen összegbe került volna ez a dolog, ő sokkal többet is kész lett volna álldozni. Gondolom, így mondtam és ez egészen más.

Szivák: Nem a főkapitány ur reputációjának érintéséről van szó. Nekem a feljegyzéseimben az van, hogy tetemes összegre mondtott Rudnay urnak a gróf, **Rudnay:** Ebben az összefüggésben, és ez egészen más.

Szivák: Itt a tényről van szó, hogy mennyit adott ki, nem pedig, hogy a szándéka mennyire terjedt. Ez a kérdés tisztázuk ezt, Mire emlékezik méltóságod? Feltehető a kérdés a grófnak, hogy mennyit adott ki? Az más kérdés, hogy mennyit akart.

Rudnay: Biztosítom a bizottságot, hogy nem tettem fel a kérdést, nem tudom, mennyi összeget fordított erre. Ő csak annyit mondott, hogy ha még oly sokba kerülne is a dolog, az én károm és én nem bánám, ha még annyit adhatunk is, csak hogy ez ne történt volna meg. Körülbelül ez volt a válasza.

(A kaszinó.)

Szivák: Méltóságod tagja a Nemzeti Kaszinónak?

Rudnay: Gondolom hét éve...

Szivák: Figyelmeztette valaki méltóságodat arra, hogy ez a nagyon intenzív érintkezés nem csak keletlenül félremagyarázásokra adhat okot, de esetleg később megbénítja a bünyűny nyomozást, amelyet a rendőri közegek fogynak teljesíteni, ha azok tudják, hogy ilyen nagyon szoros viszonyban van a terhelthe?

Rudnay: Gróf Szápárt terheltek nem tekinthető, de ha az volna, a rendőrség akkor is teljesítően a kötelességet

Szivák: Elejétől fogva tisztában volt méltóságod azzal, hogy gróf Szápárt nem követett el büntető cselekményt?

Rudnay: Az első peroben nekem is szegett ütött a tejembe. Megnéztem a törvényt, de akkor sem a grórra gondoltam hanem azokra, akik belevitették a dologba. Ez a bíróság dolga lett volna.

Szivák: Egy szóval azt méltóztatott megbeszélni gróf Szápárt Lászlóval, hogy ez nem bünyűny, hanem csak politikai vétség lehet.

Polónyi: Nem, ilyenekről nem beszélünk, ha ározottan mondatom.

Szivák: Miért méltóztatott mondani a grófnak, hogy jobb lesz, ha Dienes Márton itt lesz.

Rudnay: Mert végzetes helytelenségnek tartottam, hogy mikor Dienes a főzéses ilyen csunya dologban, akkor ő maga innen elutazik. Ezért tartottam ezt helytelennek és mindent elkövettem — ezt határozottan kijelentem — amit csak tehettem, hogy Dienes visszatérjen Budapestre, akár kárhatalommal kényszerítve, akár önkényen. Ez sajnos nem sikerült.

Szivák: Egy olyan kérdést tesz fel, amelyre nekem más tárgyi alapon nincs, mint a hir/apok közlése. Én magam nem néztem meg a rendőrségnél a központban vezetett látstrotot az utlevéléről, de ugy tudom, amint ezt itt Sálley miniszteri tanácsos ur elmondotta, hogy az utlevél kétéle alapon állittanak ki. Vagy megelőző hatósági jelentés alapján, ha nem családombi fővárosi lakosoknak az államrendőrség adja, vagy pedig ez is elkerülhető, mert közvetlen információ alapján is adnak ki. Nem tudom, áll-e, hogy bizonyos Vokan Miklós részére adott ki utlevél az utú és hogy ez pesti lakos volt.

Rudnay: Nekem nincs tudomásom. Nekem is meg kellene nézmem a jegyzékben, de különben az illető tisztviselőt is a bizottság rendelkezésére bocsátom. Ezeket az utlevéldolgokat a főkapitányságnál egy alárendelt fogalmazó kezeli, de én természetesen nem tudok ilyolytonosan érdeklődni az iránt, hogy kik kapnak utlevelet.

Szivák: Ha egészen utkeletül utlevél adott ki fővárosi lakosnak, engem csak az érdekel, hogy a méltóságod vezetése alatt álló rendőrség adta ki. Továbbá, és az a Vokán Miklós, mert neve állított vakarás utján került oda.

Rudnay: Majd holnap mindjárt utána nézek.

Szivák: Méltóztatassék ezt tenni. A bizottság is helyesen fogja ezt találni. De az esetben, ha nem térnénk erre vissza, akkor ez iránt indítványt terjesztenek be.

Polónyi: De rá térünk.

Miklós Odón: A tegnap délelőtti ülésben volt szerencsés enuncióálni, hogy elvárom az utlevélre vonatkozó kimutatókat azzal, hogy Szabó László osztálytanácsos ur, aki már meg is van idézve és tegnap reggeltől kezdve itt vár, meg fogja adni az összes részletes felvilágosításokat éppen speciál erre az egy utlevélre is és a többi utlevél kezelésére nézve is.

Szivák Imre: Akkor köszönöm, nincsen több kérdésem.

Előök: Van még valami kérdés? (Ninos!) Ez esetben elbocsátom méltóságodat.

(Eötvös Károly.)

Eötvös Károly: Személyes kérdésben kérek pár szót. T. bizottság! Értesültem arról, hogy a főkapitány ur a közte és köztem történt valamely beszélgetésről tett itt említést, amelyben gróf Andrassy Gyula ur neve is előfordult. Hogy a főkapitány ur minő kijelentést tett arra nézve, hogy mi hogy beszélgettünk egymással, nem tudom. Hanem mitűn nincs kizárva az a lehetőség, hogy talán nem úgy adta elő a beszélgetést, ahogy történt, vagy ahogy én tudom és én emlékszem, hát én ismételné akarom azt a dolgot. Azzal összekötésben ki akarok térni, de szintén csak röviden, valami olyan híresztelésre, melyben gróf Andrassy Gyula

neve bennszerepel. Az a következő: Löwinger Sámuel és Marmorstein Isidor előttem beszéltek arról, hogy nekik bizonyos dr. Deák Jenő, akit szintén nécs szerencsém ismeri. Ismételve többszörösen, sokszorosan olyan kijelentést tett, hogy ő tudja, hogy gróf Andrássy Gyula július 29-dike és 30-dika között éjjel úgy 10 és 11 óra táj bejött a képviselőházba, kibívia volna a miniszterelnököt gróf Khuen-Héderváryt, vele valamint beszélt és állítólag a Deák Jenő állítása szerint gróf Andrássy Gyula a miniszterelnökkel való beszélgetés után közölt vagy adott volna valamit, nem tudom kinek, szóval ezen híresztelés szerint Dienes Márton megszűnésével, Deák Jenő állítása szerint ilyenkorra ténykedést tett volna gróf Andrássy Gyula dr. Ismételtlen komolvan kérdeztem, hogy mi lehet ebben igaz, mi nem lehet igaz. A két tanu csak annyit mondott, hogy ők azt Deák Jenő urat hallották. No mondom, én erre súlyt nem fektetek és én ezt be sem jelentettem a bizottság előtt; súlyt pedig nem fektetek azért, mert erkölcsileg tartom lehetetlenségnek, hogyha gróf Andrássy Gyula valami ilyen, vagy ezt, vagy ehhez hasonlóit csinált volna, hogyha neki incidense támadt, azt meg se mondaná egész nyíltan. De nem jelentem be azért sem, mert hogy Deák Jenő ur mit beszélt nekik, nem tudom. Deák Jenő urat pedig nem ismerem, ha nekik tetzik, jelentésk be ők, bíz a bizottság főhíviszá szerint az erkölcsi kötelességre minden tanunak. Hát ilyen pletykabeszédért én még a bejelentés iránt való felelősséget sem vállalom el. Nohát erről volt szó köztünk, de nem azzal a céllal, am én nem olyan precíz formulázással, hogy azt a főkapitány ur itt előterjeszse. Mert ha én tudom, hogy előterjesztik, akkor precíze formulázom minden gondolatomat és a tényállást, de a főkapitány urnak valószínűleg mondtam, mert hiszen még egy pár barátomnak is mondtam, hogy azt gondolom, hogy a mögött a dolog mögött valami zsalozási szándék rejtezik gróf Andrássy Gyula ur ellen. No hát ez az egész, amit megjegyezni szükségessé látam. Magához a tényálláshoz tartozik talán még az, hogy ez a Deák Jenő állítást azt mondta volna Löwinger és Marmorstein tanuk előtt, hogy gróf Andrássy Gyula ur neki 2000 forintot ígért és majd a tárgyalás végével azt megis fogja kapni. Erre a tanuk azt mondták neki: ha ígért akkor meg is adja, az bizonyos. Hanem még aztán hozzátartozik ehhez az is, hogy Deák Jenő ezt a Marmorstein urat egyszer fel is szólította volna, hogy menjen el gróf Andrássy Gyulához s az ő számára ígért 2000 forintot neki hozza el. Marmorstein azt mondta: Én, egy ügynök, egy zsidó ügynök menjek el, hogy mindjárt felüljen a rendőrség? Én menjek el? Ha önnek igénye van, menjen el maga. Ez az egész. amit mondanék akartam.

Budny: Személyes kérdésben legyen szabad annyit megjegyeznen, hogy becsónatot kérek Bévös Károly t. barátomtól, hogy én ezt a dolgot elmondtam gróf Andrássy Gyulának, de ezt kötelességemnek tartottam, mert végre az ő személyével oly közvetlen kapcsolatban mondtam el, és ő maga kívánta, hogy nyilatkozzam e tekintetben. Azért nyilatkoztam. Gróf Andrássy Gyula: Az én kéresemre nyilatkozott a főkapitány ur.

Elnök: Az ülést 10 percre felfüggesztem.

(Szünet után.)

Seres László: Olvastam, hogy a bizottság tagjainak egy része nagy súlyt helyez arra, kik beszéltek Dienesel telefonon. Delután ugyan nem, de a délelőtti első órájában én is beszéltem és pedig reggeli 9 órakor Dienes Mártonnal. Egészen jelentéktelen beszélgetés volt amelyen én súlyt nem helyeztem és éppen azért vallomásom során arról szombatn nem is tettem említést. En csütörtökön este kaptam egy táviratot, — későn mentem éjjel haza, — amelyet Teschenben adott fel valaki, névalírás nem volt rajta, de tudtam, mindenesetre, hogy csakis Dienesről eredhet. Teschenben adott fel 80-ikán hat óra 50 perokor. Szólt ez a telegram:

Bitte dich, Freitag früh, neun Uhr, per Telefon von Berlin, am Budapest Haupt-Telegraphenamt. Sei dort.

Nines aláírás. Én tudtam mindjárt, hogy csak Dienesről lehet. Nem tudtam, mit akar, elmentem a telefonállomáshoz pénteken reggel 9 órakor. Első pillanatban nem tudtam megérteni, mert a telefon nem jól funkcionált. Később aztán tudtam megis vele értekezni. Azt kérdezte tőlem: „Mi újság van, nagy lármát csinálnak a lapok? Azt mondtam: nem tudom, mit akarsz velem közölni, de a tegnapi éjtele vedt közölte után, azt hiszem, be fogod látni, hogy rém néve csak a legkellemetlenebb következményekkel járhat, ha mi akár titkosan, akár nyíltan egymással érintkezünk. En nem vagyok abban a helyzetben, hogy akár telefonon, akár másképp ebben a dologban most már tárgyalhatok. Azt mondta erre nekem, kérlek, bocsáss meg, ha zavartalak, de csak mondd meg, ha van valami nagy újság. Azt feleltem, egyet megmondok: tegnap este hivatalosan tudtatták már a lapoknak hogy gróf Szápáry László volt az a te bizalmi embered. Ő erre azt mondta, „borzasztó dolog”; de most megint nem tudam jól megérteni, mert a telefon megint nem egészen jól funkcionált. Erre azt mondtam neki, nem szeretném, ha ezek után akár levél, akár telefon útján hívnál, mert nem állhatnék rendelkezésedre. Ezzel a beszélgetéssel véget ért, mielőtt a központból a telefonkiszásony leintett volna. Másnap este már a kihallgatásom után jött egy levél a lakásomra, amely Berlinben adott fel 81-én, tehát pénteken éjjel 12 órakor, melyet a Central-Hotelben írt Berlinben. Ezt írja:

Kedves barátom! Én a ma reggeli beszélgetésünk óta még izgatottabb vagyok. Te alig szóltál, mintha elhallgalt volna valamit, de még amugy is rettenetes a lelkialapotom s most még

mindehhez a gróf lemondása! Hegyi táviratot kapott, hogy várjunk, de a velem történt megállapodás természetesen érintetlenül fennáll. Most ismét beszél valakivel telefonon, ez meg azt mondta neki, hogy Szápáryék most jönnek látnak az én hazatérésemet is! Meg kell bolondulnom ebben; de már mindent kockára téve s talán tönkretéve, még be is oszpanának, az már retentetives volna. Így ha kimehetek ezzel az összeggel, még minden jóra fordulhatna. Az asszonyról nem is igen merlek kérdezn, meg a gyermekekről. Bizony, barátom, ebben a percben nagyon boldogtalan vagyok. Alkalmomatán légy szives és tudásd, de mielőbb a Löwingerrel, hogy a váltókat fizetem, amint megállapodunk. Gondolj rám néha, és a családomat ne feledd el. Üdv. Marci.

Természetesen, erre a levélre én nem is válaszoltam. Rageszködtem ahhoz, amit vele a telefonon közöltem, hogy sem levélben, sem táviratilag, sem telefonon vele érintkezni nem akarok. A táviratot és a levelet átadom a t. bizottságnak. (Megtörténik.) Közölni akarom, még mielőtt kérdések intézhetnének hozzám, hogy Dienesről még egy levél jött. Lieberth József urhoz, a Providentia biztosító-társaság vezértársához. Nál irással volt címeze, Feladták Potsdamban, 31-én. Csofátalokképpen csak hétfőn reggel ért ide. A levélben egy másik zárt boríték volt Dienes írásával, a felesége címére. Lieberth behívatta Dienes feleségét, mert nem akart vele a posta útján érintkezni, és az ő jelenlétében az asszony felbontotta a levelet. *A levélben két darab csesz bankjegy volt és néhány sor, amelyben Dienes közli, hogy legyen a család egészen nyugodt, mihelyt ő a külföldön valahol megállapodik, családját ki fogja venni. Azt mondta még, hogy a hírlapokban közzét hirtelen ne higgyen a felesége semmit, ő majd mindent meg fog magyarázni. Kötelességem azt is bejelenteni, hogy ma reggel egy deaktív jelent meg a lakásom és Farkas rendőrszolgálos ur megbizásából kérdezte, hogy igaz-e a lapoknak az a hír, hogy a rendőrség Geiger Gizella lakásán valamit keresett volna, illetve házkutatást tartarott. Minihogy én vettem magamból a kulcsot, én adhatok a dologról információt. A házkutatás tárgyában mondatom, hogy a kulcs nálam volt, attól a perctől fogva, hogy a lakás lezárult. Tölem senki a kulcsot el nem kérte, és tudtommal elő senkinek lehetett.*

Miklós Ödön: Múltán szombat este, mikor először tannagot tenni szives volt, arról győződünk meg, hogy Dienes családja ügyeit tényleg tanu ur kezébe rakta le, viszont pedig Deaktól arról győződünk meg, hogy ő vitt Nagy-Marosra pénzt a családnak, én tud-e arra nézve felvilágosítást adni, hogy mekkora volt az összeg, amelyet Dienes gróf Szápáry Lászlótól kapott?

Seres László: Kérdeztem Dienesről, hogy el van-e látva pénzzel, de precíze nem kérdeztem és ő precíze nem is adott választ. Összegezől nem volt szó. Annyit mondott még, hogy *egész életre el lesz látva pénzzel*, családjáról gondoskodás történik. Konkrét összeget nem mondott és én nem is faggattam.

Miklós Ödön: Tanu ur nem járt személyesen, vagy megbízott által a belügyminisztériumban az iránt, hogy Dienesnek utlevél adassék azon célzattal, hogy utána küldjék Berlinbe?

Seres László: Nem jártam el. Hogy jutottam volna hozzá? En ilyen megbízást át nem vettem volna. Tiszán kiváncsiságból kérdeztem tőle egy pár detailt. Kérteztem: hogy méss a kültőlőre? Van utlevel? Ő azt felelte: *kapok utlevelet a miniszteriumtól*. Később még egyszer szóba került abban a formában, amikor dr. Sebestyén ügyvéddel együtt voltam vele és akkor ő azt mondtotta, hogy nem kapja még meg az utlevelet. Erre kérdeztem: hát egészen biztos vagy az utlevélben? Ekkor Sebestyén még tökélt és eltávozott, mert azt mondtotta, hogy csak azon feltétel mellett jött ide, hogy Dienes vele nem beszél egyébről, mint a családi ügyekről. Tudni sem akarok — azt mondta Sebestyén — egyéb dologról és el is távozom, mert más egyéb dologról kezdtél velem beszélni. Erre dr. Sebestyén el is ment, mert tényleg csak azért jött, hogy családi ügyekben beszélgesse vele. En akkor azt kérdeztem Dienesről, hogy milyen utlevelet kap, az egész világra szóló-e. Azt felelte, hogy még nem tudja, milyen lesz, de még ma éjjel meg fogja kapni. Megkaptá-e, vagy nem azt nem tudom, mert eltávoztam és többem érdeklődtem a dolog iránt.

Miklós Ödön: Egy dolog tiszta: mikor a tanu ur 29-ikén éjjel elment, Dienesnek még nem volt utlevel.

Seres László: Nem tudom.

Miklós Ödön: A tanu ur szives volt említeni, hogy az utolsó perig együtt volt Dienesel.

Seres László: Emelhetem, hogy mikor gróf Bánffy Miklós legutóljára visszajött két ural, akkor négysemkötött vagy inkább hatszemkötött tárgyalat egy külön szobában. Hogy azonban megkapta-e az utlevelet, vagy nem, azt nem mondta és én nem is kérdeztem.

Miklós Ödön: Nem merült föl az a kérdés, hogy megvan-e az utlevél és hogy nem küldik-e utána?

Seres László: Beszélgetésünk első felében talán igen, de az elutazás előtt én tőle azt nem kérdeztem és ő sem mondta.

Miklós Ödön: De az csak nyilvánvaló volt, hogy az elutazás irányá Berlin lesz?

Seres László: Igen, mondtotta, hogy Berlin felé megy. Hogy aztán mi történjék, azt — ugymond — majd kint fogják elhatározni.

Miklós Ödön: Nem kérte Dienes, hogy a hírlapok számára adandó nyilatkozatát vizgye szíjél?

Seres László: Nem oly hangon beszéltem vele,

hogy ügyében valamire vállalkoztam volna. Ezt ő eléggé érezte.

Miklós Ödön: Ezt azért kérdezem, mert az ülés folyamán jöttek a levelek s talán ez volna a nyilatkozat, amelyet a hírlapoknak szánt. Dienes Mártonnak kézírása-e ez a nyilatkozat? Marci van aláírva.

Polónyi Géza: Szabad egy másik nyilatkozatot is megtekinteni, amelyet gróf Szápáry mutatott be?

Miklós Ödön: Erről a nyilatkozatról nem tudott Seres ur?

Seres László: Nem! Dienes csak azt mondta, hogy gróf Bánffy Miklós hoz s vizgy egy nyilatkozatot. Csak arról tudtam, hogy valami nyilatkozat készült, amelyet gróf Bánffy Miklós vitt és hozott vissza Dieneshez, melyben ő állítólag vádlóiról nyilatkozott, de ezt a nyilatkozatot nem láttam.

Miklós Ödön: Dienes mivel indokolta tanu előtt azt, hogy tegnap este el fog utazni?

Seres László: Kérdeztem, miért szüksé, miért sietsz, hiszen nyugton lehetsz Budapesten, mert ez a cselekmény büvvádi uton nem üldözhető. Ő azt mondta, hogy *kvánjék, követelik, hogy elhagyja Budapestet*, azt is mondta, hogy Gízával megy. En szemrehányást tettem neki és mondtam miért viszed a szertelődés magaddal, ez nem illő dolog, hogy szerelődés elidd és itt hagyj feleségedet. Arra ő azt mondta, hogy *követelik*.

Elnök: Van szerencsém bemutatni a már egy izben bemutatott levelet, amelyet Hegyi Jenő irt hozzá mint a parlamenti bizottság elnökéhez, és amelyhez mellékeve van egy terjedelmes írásbeli nyilatkozat. Ha méltóztatnak paranosolni, egy a levelet, mint az írásbeli nyilatkozatot felolvassuk.

Tóth János: Olvassa Hegyi Jenőnek a bizottság elnökéhez irt következő levelet:

Nagyságos elnök ur!

Miként Polónyi Géza képviselő urhoz e hó 3-án Bécsből intézett táviratomban jeleztem, a t. parlamenti bizottság elégtelenül óhajtok, hogy egyrészt felvilágosítást nyújtsak a vizsgálat alatt álló ügy részleteiről, melyekről személyes tudomásom van, másrészt pedig tisztázatlan reputációmat a rosszindulatú gyanúsításoktól. Megérkezve Budapestre, tegnap megjelentem a parlamenti palotában és reggeltől estig 9 óráig vártam kihallgatásomat. Este felé rosszul éreztem magam és kértm, hogy sürgősen kerüljek sorra; miután azonban az nem történéhetett meg, Miklós Ödön ó méltóságának bejelentem, hogy hazamegyek, de holnap rendelkezésre állok. A legutóbbi napok alatt kiállott izgalom és fizikai megterhelés azonban annyira megviselt, hogy képtelennek érzem magamat a mai napon személyesen részt venni a tárgyaláson. Múltan azonban azért jöttem Budapestre, hogy az ügy tisztázásához hozzájáruljak, és miután nem akarom, hogy a t. bizottság az én rosszulállatom miatt esetleg leartóztatva legyen, toliba mondtam mindent, amit az ügyre vonatkozólag tudok. Azt hiszem, hogy a parlamentben való tegnapi időzésem szalvája ama ítelevés alól, mintha kitérni akarnék a kihallgatás elől, mindazáltal ismételten hangsúlyozom, hogy ha írásbeli nyilatkozatom kifejtő nem volna és szükségese merül fel utólagos kikérdeztetésnek, mihelyt egészségi állapotom megengedi, a legnagyobb készséggel megjelenek a t. bizottság előtt, sőt egészségi állapotom kockázatalával is rendelkezésre állok. Kérem nagyságodat, kegyeskedjék nyilatkozatomat a t. bizottság elé terjeszteni.

Tóth János: Olvassa Hegyi Jenőnek a levél melléklete gyanánt csatolt következő nyilatkozatát:

(Hegyi Jenő vallomása.)

Mélyen tisztelt parlamenti bizottság! Mielőtt ismertetném a szőnyegen levő ügyben való szereplésem, szükségesnek tartom előrebocsátani, hogy gróf Szápáry László ur ó nagyméltóságával amaz időől kezdve van szerencsém ismeretségben lenni, amióta elfoglalta a kormányzói hivatalát. Mint a jümei Magyar Tengerpart szerkesztője, számtalanszor tapasztaltam jóindulatát az évek folyamán, egyre erősödött hozzá való ragaszkodásom, mert benne nemcsak személyes pártfogómat, hanem a közügyeknek önző és buzgó munkáját tanultam megismerni. Nyíltan kijelentem, hogy gróf Szápáry László urnak hálaival tartozom, és soha az életben nem kerülhetek azok sorába, kik kimélet nélkül pálcát törjenek felette. Emezzel egyéni érzelmeim szolgáltatták egyuttal magyarázatát annak, hogy személyem belekerült a vizsgálat tárgyát képező ügybe. Konstatálom kell azonban a következőket: En július hó 19-én Fiumában időztem, s onnét a Balaton mellett, Kenessén üdülő családomhoz utaztam. Ugy tudtam, hogy a kormányzói ur fűrdőbe készül, s miután lapom ügyében szivességre akartam felkérni, július 24-én Kenesséről távirat kérdést intéztem budapesti palotájához, hogy a gróf ur Pesten van-e még, s ha igen, meddig marad ott. Ama válaszra, hogy egyelőre nem szándékozik elutazni, tovább is feleségem és két gyermekem körében maradtam és Budapestre csak július hó 27-ikén mentem fel. A dátumokat azért hangsúlyozom, mert kitűnik belőlük, hogy gróf Szápáry László urnal a parlamenti szenzációit megelőző hetekben abszolúte nem érintkeztem. Július 27-én, hétfőn Pestre jővén, tisztelőmet tettem nála, és lapomra vonatkozólag kérelmemet előterjesztettem. Ő excollenciája szokása szerint készséggel megígérte pártfogását.

Távozva palotájából oda bemenni láttam Singer Artur urat, kit csupán pár nom ismertem és akivel nyolc év óta nem beszéltem. Ez meglepett, és másnap, kedden, midőn ismét felkerestem ő excollenciáját,

hogy a lapom ügyében tett lépéseiről informálódjam, megkockáztattam a kérdést: mi keresnivalója volt Singer urnak nála? A kegyelmes ur, noha egyébként megtisztelt bizalmával, most kitérőleg azt válaszolta, hogy Singer ur egy lényegtelen dologban kereste fel. Julius 29-én, szerdán a déli órákban kezembe került az *Uj Hírek* című újság s abban olvastam hogy a Pap Zoltán ur által bejelentett vesztegetési kísérlete miatt óriási botrány támadt a Házban. Miután a napi eseményekről, ha egy városban időztem a gróf ural, én szoktam referálni, elmentem lakására, hogy ezt az érdekes dolgot tudassam vele. A kegyelmes ur nem volt otthon, hanem komornyika állítása szerint a Kaplony-utóban egy ismerősénél. Én az említett lapot a komornyikra bízom, hogy vigye el oda. Délután magánügyeim után jártam s csak estefelé olvastam a Magyarországot, mely már kimerítő tudósítást hozott a Házban történetekről és felemlítette Singer Artur ur nevét is, mint aki megvesztegetni akarta a kiadóhivatal főnökét. Ekkor eszembe jutott, hogy Singer ur hétfőn gróf Szápárynál járt, s ösztönöszerű gyuanu támadt bennem, hogy a grót ur neve összekötésbe kerülhet Singer uréval. Elsiettem a szép-utcai palotába, a kegyelmes ur ismét nem volt otthon, hanem a Kaplony-utóban. Miután sürgősnek tartottam felhívni figyelmét, hogy ne érintkezék Singer urral. megkértem a komornyikot, hogy vezessen hozzá. Ekkor július 24-én estefelé voltam először ezen a lakáson, tehát némely újságnak amaz állítása, mintha én ott megelőzőleg többször lettem volna, valótlan. A komornyik mutatta meg nekem a házat és a lakást, melyben a gróf urat a legnagyobb izgatottságban és kétségbeesésben találtam. Mielőtt megszólalt volna, így kiáltott fel: *Hegyi végem van.* Az első pillanatban nem értettem és dermedten tekintettem reá. . . De aztán hozzátéve, hogy a Pap Zoltán urnak átadott pénz tőle ered. *En vagyok a hibás, de Isten látja lelkiemet, hogy jót akartam.* Muldokolta fel és alá szaladgáltva a szobában. Leverten és fájdalommal néztem. Pár perc múlva arra kért, hogy az éj folyamán okvetlenül jelenjek meg a palotájában. Eltávoztam és 11 óra tájban jelentem meg a Szépt-utóban. Ekkor nála találtam gróf Bánffy Miklóst fiúme hivataloskodása idejéből szintén van szerencsém ismerni. A gróf vigasztalta a kormányzót és megnyugtatta iparkodott, hogy akik eddig személyes barátai voltak, ezental sem fordulnak el tőle. A kegyelmes ur átvitt engem a másik szobába és ama reménynek adva kifejezést, hogy neve nem fog meghurcoltatni, kijelentette, hogy Dienes el akarja távollátítani az országból. Tudom, mondá, hogy igaz hivem s ezért arra kérem, utazzék el Dienes Mártonnal. Én bízom önben, tehát önnek adok át 50.000 koronát, hogy ezt az összeget akkor szolgáltassa át neki, ha Hamburgba vagy Berlinbe érke. A váratlan megbízatás ellen szabadkozva, hivatkoztam családomra és a személyes gyanusításokra. A kegyelmes ur azonban kijelentette, hogy egyedül bennem bíz, kért, hogy ne vonakodjam. Látna kétségbeesését, számotvetve azzal, hogy sok jószágát kötelességem meghálálni, végre készen nyilatkoztam a megbízatás teljesítésére. Ekkor a gróf átadott nekem 50.000 koronát és elkért, hogy gróf Bánffy Miklós urral menjek Dienes Mártonhoz. Együtt hajtottunk a Ferenc József-rakpartra és ott egy ház harmadik emeletére felmentünk. Kijelentem és esküvel fogom ha kell megerősíteni, hogy én Dienes Mártont ez ideig nem ismertem és neki ez alkalommal gróf Bánffy ur formálisan bemutatott. Miután Dienesnek megmondtam, hogy gróf Szápáry megbízásából kísérője leszek és neki a nálam levő pénzt megmutattam, gróf Bánffy eltávozott. Pár pillanat múlva követtük én, Dienes és egy hölgy, akit nejjének gondoltam. A melléksobában hallottam ugyan férfhangokat, de nem tudom kik voltak ott. A léposón előmentem s beültem a flakkerbe. Dienes és a hölgy a másik kocsiba. A nyugati pályaudvarhoz csak mi hárman hajtottunk. Se detektív, se más személy nem volt velünk és a pályaudvaron nem csatlakozott senki hozzánk. S nem is érintkeztek senkivel. Utlevél nem volt nálam, sem Dienesnél, mint pozitíve állíthatok, mert Dienes utközben még nyugtalankodott, hogy a nélkül eljuthat-e Amerikába? Az expresszvonaton Dienesék és én külön-külön kupéban helyezkedtünk el. Bécsben reggel átszálltunk a berlini vonatra, szintén külön-külön szakaszba helyezkedve és est 11 óra felé érkezünk Berlinbe, ahol a Hotel Centralban nyitattunk szobákat. Én a saját nevem alatt, Dienes gondolom Sienesnek írta magát. Pénteken együtt reggeliztünk s ez alkalommal Dienes velem nem beszélt másról, mint az amerikai uról és az ottani viszonyokról. A bécs-berlini uti folyamán a vonaton egy párszor fölkerestem kupémban s beszélgetett Pap Zoltán urral. Nem figyeltem szavait annyira, hogy reprodukálni tudjam, de emlékszem, hogy a Sándor-féle esetet ismertette. Arról, hogy miképp jutott a megbízatáshoz, nem tett említést, valamint arról sem,

hogy Pap Zoltánon kívül járt-e más képviselőnél. Én abszolte semmi kérdést nem intéztem hozzá s ő letárgyalván Pap Zoltán ur egyéniségét, párbajos történetét hozta elő. Pénteken, július 31-ikén reggelizés után a hotelből telefonált Budapestre s ha jól emlékszem, a központi állomásához. Azután felkeresett szobámban és tudatta Pestről nyert értesítését, gróf Szápáry beismerő vallomását a lapok közölték. Délőtt 11 felé én is felhívtam telefonon a budapesti Royal-szállót és egy ott időző barátomat megkértem, nézze meg, jött-e sürgöny feleségemtől, bontsa fel és nyugtassa meg, hogy gróf Szápáry megbízásából vagyok távol. Barátom megerősítette Dienes értesítését, gróf Szápáry mindent beismert. Akkor ama hiszembem, hogy most már felesleges Dienes továbbtatása, azt proponáltam neki, hogy térjünk vissza Budapestre. Erőlyesen tiltakozott, mondván, hogy ő odahaza ugys elveszett ember és meggyanusított, hogy én összejátszom a gróffal, csak kicsalni akartam a külföldre és pénz nélkül magára hagyni szándékozom Kétszégbevontam, hogy még nálam van a Budapestben mutatott 50.000 korona és fenyegetett, hogy neki nincs vesztene valója. *ügyeljek magamra.* Amidőn felmutattam a pénzt, megnyugodott és tudatta, hogy délután három órára újabb telefon értesítést vár egy barátjától s majd azután határoz a továbbutazás felől. A jelzett időben csuknyagon beszélte Pesttel, de nem tudom kivel és magából kikelve tudatta velem, hogy a budapesti rendőrség váltóhámisítás és csalás miatt elfogattni készül. A Viktória-kávéházban folyt közűnk a beszélgetés és kijelentette, hogy haladéktalanul tovább kell utazni. Én, kinek eddig halvány sejtelmem sem volt arról, hogy Dienes bűncselekmények terhelik, azonnal kijelenttem, hogy missziómat megszüntetnek tekintem és őt magára hagyva, visszatérek a fővárosba. Dienes leült levelet írni, mint mondá feleségéhez, kinek ötven forintot szándékozott küldeni ajánlott levélben. Én másik asztalhoz telepedtem és ekkor egy fiatal uri ember magát Polónyi Gyula néven bemutatva, megkérdezte, hogy Dienes urhoz van-e szerencsém. Én természetesen tagadólag válaszoltam, az illető ur távozása után Dienesnek megemlítettem, hogy vele összevetészeitek. Ez a közlés még jobban fokozta izgatottságát és felszólította, hogy *azonnal adjam át az őt megillető pénzt.* Miután az én misszióm az volt, hogy Dienes elhagyja az országot s miután meggyőződtem, hogy már az esetben sem hajlandó visszatérni, ha én kapacitálom, erre a pénzt átadtam neki, de nem a teljes 50.000 koronát, hanem csak 28.000-ot, illetőleg a hajógyeekre szóló ezer koronát együtt 29 ezret. A megmaradt 21 ezer koronát azért tartottam magamnál, hogy azt családjához juttassam. A pénz átvétele után esti fél hat és hat között Dienes a hölgyvel együtt s kávéház közelében egy bosskéba ült és elhajtott. E perctől kezdve többé nem láttam, én pedig az esti hét órai vonattal Berlinből Bécsbe utaztam, hová augusztus elsején érkeztem meg.

Másnap fölkerestem gróf Szápáry László urat birtokán és a visszahozott 21 ezer koronát átadtam azzal a felvilágosítással, hogy ez összeget Dienes családja részére visszatartottam. Itt végződik szereplésem. Engedje meg a mélyen tisztelt bizottság, hogy rekapituláljam az elmondottak lényegét. Én arról, hogy gróf Szápáry hogyan ismerkedett meg Singer és Dienes urakkal, velük mit tárgyalt és mily megbízást adott nekik, abszolte semmi tudomással nem bírok. Nekem kizárólag az a szerepem volt, hogy a réam bízott pénz Berlinben vagy Hamburgban átadjam Dienes urnak. Hogy július 29-én délután és éjjel a kegyelmes ur gróf Bánffy uron kívül érintkezett-e másokkal is, szintén nem tudom. Mindent a valósághoz híven terjesztettem elő és erre kész vagyok esküti is tenni. Reputációm érdekében azonban bátor vagyok kérni a t. bizottságot, kegyeskedjék ez ügyben szerepelt egyénekhez kérdést intézni: van-e valakinek tudomása arról, hogy én július hó 29-ének éjszakája előtt bármelyikkel érintkeztem volna? Az adandó válaszból ki fog derülni, hogy én távol álltam az ügytől és ha valamit szememre hányhatnak, csak az lehet, hogy kísérője voltam Dienes Mártonnak. Ezzel azonban tartoztam Szápáry László ur ó kegyelmességének, aki politikailag bármily súlyos hibát követelt el, joggal elvárhatta tőlem, hogy kívánóságát teljesítem.

(A takarékbetét.)

Előnk bejelentése után Tóth János jegyző felolvassa a Magyar Országos Központi Takarékpénztár következő átiratát:

Méltóságos elnök ur! A t. parlamenti vizsgáló-bizottság határozata alapján jolyó hó 4-én hozánk intézett nb. felhívására van szerencsém egyfeljünk, gróf Szápáry László ur ó nagyméltóság meghatalmazottja, Ritter Imre jószágigazgató urtól nyert felhatalmazás folytán a következőképpen megfeleni: Azon kérdésre „van-e gróf Szápáry László urnak, a beklüdtűt 3 számlán kívül még más számlája is?” — feleletünk az, hogy nincs!

Azon kérdésre, hogy a múlt hó 6 utolsó napjaiban, és a jolyó hó elején történt kifizetések ki által vételek a pénztárnál? — feleletünk az: hogy a gróf Szápáry László, Fiume, külön számlája című számlánkon 1903, július 27-én kimutató 10.000 koronát és az ugyanott augusztus elseje alatt kimutató 17.650 koronát, továbbá a gróf Szápáry László, Fiume, című számlánkon 1903, július 29-én kimutató 20.000 és 50.000 koronát Ritter Imre urnak, ügyfelünk e tekintetben meghatalmazottjának kezéhez fizettük, — ellenben gróf Szápáry László, Fiume, külön számlája II. című számlánkon 1903, július 25-ikén kimutató 14.000 koronát ügyfél maga, vagyis gróf Szápáry László ur saját személyében vette fel. — Mindez egyébképpen a bemutatott számlakönyvünk szövegéből is kitűnik. Azon tisztelt kérdésre, hogy vajon gróf Szápáry László ur 728.080 koronás értékpapírjai nincsenek-e megterhelve és ha igen, mennyivel? Feleletünk az, hogy miután a bemutatott három számlánkból — és több nincs — az tűnik ki, hogy gróf Szápáry László terhe sz. f.: 144.020-50, 14.000 korona, összesen 158.020-60 korona, 246.000 korona, következik, hogy gróf Szápáry László ur per saldo nem tartozik, hanem neki még 87.979-50 korona követelése van ellenünk. Ebből ismét következik, hogy a 728-080 koronás letéte megterhelve nincsen. Méltóztatott azt is kívánni, hogy intézkedjünk az iránt, hogy a fizetéseket teljesített tisztviselő ur honnap, vagyis jolyó hó 8-ikén délután 6 órakor a bizottság előtt kihallgatás céljából jelentkezni sziveskedjék. Erre van szerencsém kitételei lelelni, hogy a kérdéses kiizetéseket két tisztviselőnk teljesítette. Az egyik Plachy Jenő ur, a másik Holzwarth Viktor ur. Az előbbi szabad-ságon van és hollétét ezidőben nem tudjuk. Ily körülmények között a cél, hogy a kérdéses összegeket mérőn manuálisan kezel közegünk személyesen jelenjen meg a nagykütelőtű bizottság előtt, teljesen el nem érhető. Ugyanazért mi azt hisszük, hogy — a mennyiben a nagykütelőtű bizottság azon határozott kijelentésünket miszerint a kérdéses összegeket, a lent előadott részletekben és napokon részint gróf Szápáry László ur részint meghatalmazottja, Ritter Imre ur közvetlenül, sajátkezűleg vették fel, elfogadható bizottságoknak nem kívánják tekinteni — oly módon lehetnének még szolgálatára a nagykütelőtű bizottságnak, hogy, kívánatra bemutatjuk az eredeti pénzfelveteli okmányainkat.

Előnk: Felolvastata Melzer Géza os. és kir. kamaris levelet, melyben kijelenti, hogy Löwingert, mint vidékebeli embert rég ismerte s csak egyszerű ajánlólevelet adott neki Rudnayhoz, hogy eloldajja, de a tárgyilag alatt levő gróf semmi tudomása nem volt. Felolvassák azután a posta- és távirágazgatóság átiratát a berlini távbeszélő vonal használhatóságára vonatkozólag, amelyben az igazgatóság kijelenti, hogy a rendőrségnek már az adott válasznál több felvilágosítást nem adhat.

(A salvus conductus.)

Mandel Pál: Indítványozza, hogy Dienes Mártonnak salvus conductus adassék, mert ha őt üldözés utján sikerül letartóztatni, akkor ki van zárva a cél, hogy itt vallomást teheszen.

Polónyi Géza: Nem járul hozzá a salvus conductus adásához.

Szivák Imre: Helyesnek tartja, ha az igazgatási miniszter intézkedik a salvus conductus ügyében.

Előnk: A kérdés elvi taglalásának nem látja hasznát, ellenben fölkerendőnek tartja az indítványozót, hogy alkalmas időpontban okolja meg indítványát.

Polónyi Géza: Kérdi, hogy Munkácsról érkezett-e egy jelentés a bizottsághoz.

Az előnk nem kapott ilyen jelentést, amit a bizottság tudomására hoz.

Az ülés ezzel negyedizkor véget ért.

BELFÖLD

A válság.

Budapest, augusztus 5.

A Budapesti Tudósító ma este a következőket jelenti:

Ma délután a miniszterelnöki palotában minisztertanács volt, mely után gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök este Ischlbe utazott, hogy ő felségének a politikai és parlamenti helyzetről jelentést tegyen.

A miniszterelnök tehát utban van. Egyelőre Ischl felé. De úgy tetszik, hosszabb ut előtt áll. Egészen elutazik. Ez az ischli utazás azt jelenti, hogy a hathetes kormányzat sorsa elvégzett. S nincs ma az országban senki, aki ezzel tisztában nem volna.

A parlamenti bizottság mai ülésében egyes buzgó hívek azzal próbálták hangulatot csinálni, hogy a miniszterelnök Ischlben előterjesztést fog tenni a királynak az országgyűlés feloszlatása iránt. De akik így beszéltek, azok is nagyon fanyarul mosolyogtak. Mert ha félretennék minden skrupulust az ex-lex dolgában, ami pedig nem olyan egy-

szérű, akkor is megmosolyogni való az a föltézés, hogy az utolsó napok eseményeinek hatása alatt oszlassák fel a képviselőházat. Ilyen gondolatnak a miniszterelnök nem nyerhetné meg először is miniszterársait. De ha ezeket még megnyerné, hát ott van a király, ez a félszázados uralkodásban megodzott, vezértus államférfi, aki sohasem akceptálna olyan tanácsot, mely az ellenzék diadalmas megnövekedését föltétlenül maga után vonná. Khuen hiheti az ellenkezőt, hisz 6 idogen; kételkedhetnek sokan; de a király tudja, hogy ha a mai helyzetben az urnákhoz bocsájtjuk a nemzetet, az ellenzék megnövekedését az egész államkincstárral s az egész közös hadsereggel sem lehet megakadályozni. Nincs annyi pénz és nincs annyi szurony, amennyivel ma Khuen-Héderváry neki kellemes választásokat csinálhatna. Azért hát a buzgó hívek az 6 meséjükkel nem hangulatot, hanem — közderültséget keltenek csak.

Az ischli ut végén van egy kapu, amelyiken valakinek mennie kell. Vagy a képviselőháznak, vagy a miniszterelnöknek. De a képviselőházat nem engedi az ex-lex, nem engedik az események. Hát ki megy?

KÜLFÖLD

X. Pius.

Budapest, augusztus 5.

Megválasztották az új pápát a konklávéban, ezzel azonban nincs befejezve minden Rómában. Következnek az apró indiskréciók, amelyek közül persze e pillanatban nagyon nehéz kiválasztani azt, ami valóság van a hirmondásban. Szétmentek a biborosok és kíséreteik a világ minden térségre, s míg a kőművesek kiszedik a Vatikán berakott ablakainak üregéből a téglát, hogy újra megnyíljen a hatalmas építmény minden látó szeme, eddig rejtett hírek jutnak a világosságra. Ilyen például az, hogy Sarto patriarcha, most már X. Pius pápa teljességgel nem vágyott arra a tisztességre, hogy reá essék biborostársainak bizalma aválasztásban. Talán a szabad, önállóságához szokott, a maga eszével gondolkodó ember tiltakozott benne az örök rabtság ellen. Az utolsó szavazáson ötven szavazat esett reá. A biborosok nem kegyelmeztek meg neki, bebörtönözték a Vatikánba, bár a szavazás előtt kétszer is kérte őket arra, hogy ne kényszerítsék a pápai méltóság elfogadására, mert nem érez magában elég erőt ennek a súlyos tehernek az elviselésére. Végre is zokogva adta meg magát.

Egy Párison át érkezett római telegramm azt mondja el, hogy miért vált lehetetlenné mint pápajelölt Rampolla. E szerint mi nekünk, az osztrák-magyar monarchiának tulajdonítható az, hogy a volt államtitkár nem ülhett bele Szent Péter trónusába. A monarchia ugyanis vétőt jelentett be Rampolla megválasztása ellenében. Az *Agence Havas* újságolja ezt. E szerint mindjárt az első ülések egyikén az egyik osztrák kardinális, valószínűleg *Gruscha* bécsi heregérsek hivatalosan bejelentette, hogy Ferenc József császár és király kormánya élni kíván vétőjogával Rampolla esetleges megválasztásával szemben. (Szóval: valami *birodalmi* intézkedésről lehet szó. Jó volna tudni, hogy melyik kormány volt az, amelyik tiltakozni szándékozott. Mert L. Ferenc Józsefnek két állama és két kormánya van.) Rampolla erre a kijelentésre fölemelkedett helyéről, a legnagyobb határozottsággal tiltakozott az ellen, hogy a pápaválasztás dolgába akármelyik világi hatalom beleavatkozzék. Egyszersmind kijelentette, hogy boldognak érzi magát, ha a pápaság súlyos terhétől megmenekülhet.

Érdekes különben az, hogy a mai római lapok azt írják, hogy az új pápa voltaképpen nem is olasz, hanem osztrák. Az a Riese nevű falu, amelyben született, születése idejében Ausztriáé volt.

Az új pápa jellemrajzául azt írják az újságok, hogy tiszta, rendkívül szigorú erkölcsű ember, aki a vallási morál és reform dolgában azokhoz hajlik, akik Liguori Alfonz tanaiban és a Madonna-kultuszban az egyház kiforgatását látják.

Püspök korában a papságtól föltétlenül engedelmességet követelt és vaskézrel megtörte a keresztény-szocialista klerikusok fanatikus ellenállását. Ha mint pápa beváltja azt, amit püspök korában ígért, úgy sok újítás várható tőle. Rampollának Olaszország ellen tanusított viselkedését nyíltan elítélte, ami azonban még nem jelenti azt, hogy 6 más uton fog haladni, mint elődje. Azt hiszik, hogy a kérdések megoldásánál ez lesz a jelszava: *Fortiter in re, suaviter in modo*. Nem lehet tőle többet várni, mint hogy számolni fog a viszonyokkal s hogy Olaszország ügyeit épp úgy el fogja látni, mint más országok ügyeit. Ha ez megtörténik, úgy a Vatikán és Olaszország között fegyverszünet fog bekövetkezni, amelytől idővel jótékony fordulat várható.

Mantuában, ahol X. Pius püspök volt, eltörhetetlen szép emléket hagyott maga után. Nagyon népszerű volt, mindenki elé szeretettel járult és mindenkinek megengedte, hogy hozzá közeledjék. Jótékonyága kifogyhatatlan volt. Büszke volt közönséges származásu rokonaira s nem engedte, hogy vele lakó nőtestvérei régi szokásairól lemondjanak. Fiutestvére még ma is alárendelt postahivatalknak Grafiban. Ma sokan meglátogatták s 6 könnyező szemmel mutatta nekik a pápa legutóbbi levelét, a melyet a konklávé összeülése előtt írt neki. Elmondta, hogy 6 és testvére gyermekkorukban szamarakat hajtottak a legelőre. Attól fél, hogy testvérének az ezzel a legfőbb hivatallal járó terhek ártani fognak. Az új pápa jószágáról, szigorú erkölcsösségéről, jámborságáról és emberszeretéről mesébe illő dolgokat beszélnek. A papok magasztalják bámulatos munkaerejét és szervező képességét. Kitűnően tud latinul, kiváló szónok és szenvedélyes zenész. Tagadják, hogy nem tud franciául; don Carlos-val Velencében mindig franciául beszélt. Politikai viselkedésében engesztelendőséget és az emberek megítélésében éleslátást tanusított.

A babonások már föfedezték azt is, hogy az új pápa életében különös szerep jutott a kilences számnak. Kilenc évig volt pbeában, kilenc évig püspöki helynök, kilenc évig püspök s ugyancsak kilenc évig biboros. Ebből természetesen azt a következtetést vonják le, hogy kilenc esztendeig lesz pápa is.

Egy velencei telegramm beszéli el, hogy amikor Sarto megválasztásának híre odaérkezett, a pápa nőtestvérei, akik éppen a pátriárkátus épületében voltak, zokogni kezdtek, mert azt hiszik, hogy nem láthatják többé testvérüket, akit bálványoznak. Sokan meg akarták őket látogatni, de senkit sem fogadtak. Az új pápának egyik fétulajdonsága a jótékonyág, amely már sokszor pénzzavarba hozta, úgy hogy néha pénzért tőkepénzesekhez kellett fordulnia.

Hogy miért vette föl Sarto biboros a Pius nevet, arra az a felelet, hogy a Velencében megválasztott VII. Pius emlékére adott előnyt ennek a névnek egyebek felett.

Sixtus-kápolnában.

Róma, augusztus 5.

Délután 10 órakor volt a Sixtus-kápolnában a szent kollégium harmadik adorációja. X. Pius pápa termeiből ygalog ment a Sixtus-kápolnába és az ottár előtt fogadta a biborosok engedelmességének jelét. A szertartáson csak a biborosok, pátriárkák, érsekek és püspökök voltak jelen. Az ünnepies tedeum után a pápa apostoli áldást osztott, majd visszalért lakosztályába. Ma délután távozták el a peoséteket XIII. Leo termeiről. Az elhunyt pápa öcsösei, a szentszéki jegyzők főnöke és egyéb tanuk jelenlétében veszik fel az elhunyt pápa hagyatékának leltárát. A konklávé által szükségessé vált változtatások eltávolítására szolgáló munkát folytatják és valószínűleg befejezik holnapra. A pápai helytartó elrendelte, hogy az összes templomok harangjai holnap egy órahosszat és pedig 10-től 11 óráig szóljanak.

As új pápa.

Róma, augusztus 5.

Ma egészen közelről háromszor láttam a pápát a *Sala Ducale*-ban, a Sixtini-kápolnában és a *Rafael-loggiá*-ban. X. Pius a feszületivörök mögött lépdelt, mögötte mentek a bibornokok piros talárban. A pápa után vitték a vörös damasztalt bevont trónszéket, hogy beleülhessen, ha elfárad. Azok az arcképek, amelyek az új pápáról forgalomba jutottak, *tíz év előttiek* s természetesen

ma már nem ábrázolják hiven X. Pius-t, akinek egykori déleg tartása kissé hajlott már, arcvonásai nem olyan szabályosak, ajkai petyhüdek. Az új pápa kifejezése megnyerő, rokonszenves, arca jószágot, szelídséget tükröz vissza.

A Vatikánban lépten-nyomon theatricalisan üdvözölték az új pápát. X. Pius barátai csokan néz a körülötte nyüzsgő sokaságra s aki csak letérdel előtte s áldást kér, mindenki fölébe áldólag terjeszti kezét.

A pápa öltönyén meglátszik, hogy nem reája szabták. A fehér tunika olyan rövid, hogy kilátszik alóla az aranyos csattos cipő és a fehér harisnya. A fehér öltöny fölött a pápa carminpiros atlasz gallért visel, fején skarlát vörös seelyem főveg van, kezén nincs keztütyü, ujján ragyog a halász-gyűrű.

Róma, augusztus 5.

Szemanuk beszélük, hogy mikor az új pápa elindult az első áldásra, a sixtini kápolnából jövet jobbra fordult, hogy a *külső loggiáról áldja meg a népet*. E pillanatban *Oreglia* bibornok a pápa elé lépett kitárt karokkal s így szólt X. Pius-hoz:

— Szentséges atyám, mint a szent kollégium legidősebb tagja, felelős vagyok még szentséged tettéért, amelynek súlyos következményei lehetnek.

E szavak mély benyomást tettek a pápára. Balra fordult s a *belső loggiáról áldotta meg a népet*.

A vatikán jelentése.

Róma, augusztus 5.

A *Tribuna* jelenti: Tegnap este küldték el az első hivatalos, az új pápa aláírásával ellátott jelentéseket, amelyekkel a szentszéknél elfogadott és képviselt kormányoknak tudomására adják X. Pius megválasztását. A pápa tegnap este korán visszavonult termeibe és reggeli 6 óráig aludt, amikor is magánkápolnájában misét mondott. A pápa XIII. Leo antikamérájának tagjait megerősítette, épp így dr. *Lopponi* udvari orvost, valamint msgró *Bisleti* főkamrármestert is. Msgró *Azedo* háznagy is megmaradt hivatalában.

Bécs, augusztus 5.

A pápaválasztás megtörténtéről szóló hivatalos távirat az iteni nunciaturára tegnap délután 4 óra 25 perckor érkezett. A nunciatura ügyeinek jelenlegi vezetőjéhez, *Nicotra* editorehoz címzett s Rómában 1 óra 20 perckor feladott sürgős távirat így szólt: Bécső örömmel közlöm, hogy Sario bibornokot választották meg pápává, aki a X. Pius nevet vette fel.

Merry del Val.

Nicotra a következő távirattal válaszolt: Amidőn háias köszönettel adozom a boldogító hiradásért, Sario pápa 6 szentségének lábái elé borulok és kérem az 6 apostoli áldását.

Olaszország és a Vatikán.

Róma, augusztus 5.

Róma város kivilágítása fényesebben sikerült, mint várható volt. A város minden részében, különösen pedig a Trasteveren ezer meg ezer ragyogó lampion díszítette az ablakokat és erkélyeket, szegélyezte a legmagasabb házak ormain s a templomok keresztjeit. Igen szépen voltak feldíszítve és kivilágítva természetesen a szemináriumok és kolostorok. Csak a Szent Péter-templom s az előtte levő tér nem volt a rendesnél jobban kivilágítva. A Vatikánban azonban egy egész sor ablak ragyogó világosságban uszott. Ezek a volt államtitkár lakásának az ablakai, ezt a lakást, amely alatt sötéten tekintenek az éjszakába XIII. Leo bezárt ablakai, foglalta el egyelőre az új pápa.

Róma, augusztus 5.

A lapok a következő táviratot közlik, melyet Zanardelli miniszterelnök intézett a kerületi előljárókhöz:

Az új pápa egyáltalán nem tudatta megválasztását. Értesitem tehát, hogy az állami hatóságok az egyházi ünnepségeken, melyek ezen választás alkalmából rendeztetnének, részt nem vehetnek.

A koronázás.

Róma, augusztus 5.

A pápát csak december 8-án fogják megkoronázni. Egy hírlapíró, akit X. Pius tegnap fogadott, meg is kérdezte tőle, hogy mikor lesz a koronázás és fölemlítette, hogy olyan hírek vannak forgalomban, melyek szerint a pápát csak decemberben fogják megkoronázni.

— Milyen jól tudja ön ezt! — felelte a pápa.
— De persze ön hírlapíró, aki mindent tud.

Róma, augusztus 5.

Félhivatalosan jelentik, hogy a pápa koronázását hivatalosan augusztus 9-re tűzték ki és az a Szent Péter székesegyházban fog megtörténni. Ma a pápa Rosa szobrásznak ült, aki mellszobrát készíti el.

Velence öröme.

Velence, augusztus 5.

A *Difesa* című lap jó forrásból arról értesül, miszerint az új pápa, hogy a lagunák városa iránt érzett szeretetének kifejezést adjon, megtartja a velencei patriárkátust és egy apostoli delegátust küld oda a patriárkátus vezetőjévé. A nevezett lap ama szavakat is közli, amelyekkel Sarto a velenceiekkel elbucszott. Az utolsó szavak, amelyeket Sarto a pályaudvaron mondott, ezek voltak:

— Holtan vagy elevenen, de remélem, hogy mielőtt csak lehetséges, viszontlátlak bennteket.

Ma reggel kilenc órákor ünnepi Tedeumot celebráltak az új pápa tiszteletére. Az istentiszteleten a városi hatóság is megjelent.

Don Carlos és neje éppen a pápa nővéreinél voltak látogatásban, amikor megérkezett a távirat, hogy bátyjukat pápának választották.

Margit özvegy királyné három héttel ezelőtt Velencében volt és találkozott *Sarto*-val. Bucuszáskor így szólt hozzá.

— Szívből óhajtom, hogy ön legyen a pápa.

A külföld üdvözlöte.

Berlín, augusztus 5.

A *Neuddeutsche Allgemeine Zeitung* írja: Az új pápát a német sajtó rokonérzettel üdvözli, amit ő jámborságával, erkölcoseinek tisztaságával, szelidségével és kiváló életével igényelhet. Kora volna véleményét adni az újonnan megválasztott pápának politikai irányáról. Valószínű, hogy XIII. Leo utódja trónralépekcor nem elfogult egy hatalommal szemben sem. A választás az összes államokban megelégedettséget kelt. A keresztény világot elégtétellel tölti el az a körülmény, hogy egy kiváló pápa elhunytá után a hármast koronát oly mellő pápa viseli.

Róma, augusztus 5.

X. Pius pápa holnap délelőtt fogadja a külföldi államok képviselőit, hogy fogadja szerzenekívánataikat. Ezután nemokára adják át a szentszéknek előadott nagykövetelek és követelek megbízóleveleiket.

A pápaválasztás eredményének kihirdetése óta a fővárosban pápai lobogókkal és nemzeti zászlókkal fellobogózták az összes katolikus templomokat és egyházi intézeteket. Esténként pedig valamennyi toronyban meghúzzák a harangokat egész vasárnapig, amely napon az új pápa tiszteletére a főváros templomaiban hálaadó istentiszteleteket tartanak. A budavári koronázó Mátyás-templomban, amelynek ormára szintén kitzítették a jubiláris díszlobogót, vasárnap délelőtt 11 órákor lesz az ünnepi Te Deum. Ez alkalommal *Csedaka* György kalocsai érsek fog pontifikálni, mivel *Vasary* Kolos bíboros hercegprímás gyöngékedése miatt csak később fog hazatérni Rómából.

HIREK

Sallustius Crispusból.

Cap. X. De miután szorgalom és igazságosság által az állam nagyra nőtt, akik előbb fáradságot, veszélyt, szűkséget, nyomorúságot szó nélkül tűrték, azoknak most a nyugalom, a bővelkedés, ezen különben óhajtanandó javak, terhükre, vesztükre lőnek. Előbb a pénzvágy nőtt naggyá, aztán az uralomvágy. Mert a dolyfőség és kapzsizság hűséget, jámborságot s minden egyéb tulajdonságot aláasott, megtanította őket a gögre, kegyetlenségre, az istenek megvetésére, és arra, hogy mindent megvásárolhatónak tartsanak. A nagyravágyás sokakat kétségűntekké tett, hogy mást rejtessenek szívökbe s másat hordjanak ajkukon, hogy a barátságot és ellenségeskedést ne igaz értékük, hanem a haszon szerint becsülsék, s hogy a jámborságot inkább arukon viseljék, mint szívükben. Mindez eleinte alattomban nőtt, olykor meg is fenyítették, de később, amint e fertőzött, mint valamely tályog, elharapódzott, megváltozott az állam s a kormány kegyetlenné, türehetlenné lett.

Cap. XII. Miután a pénz, a gazdagság a becsületpolcára emelkedett dicsőség, erő és hatalom követték, erejét veszté az érdem, a szégyenséget szégyennek, az önzetlenséget rosszakaratnak vették. A gazdagságból kifolyólag aztán a főrangú ifjúságot pazarlás, kapzsizság és gög szállották meg: raboltak, pazaroltak, a magukéval elégegetlenek voltak, a másokét áhitozták, becsületézés, szégyenérzet, isteni és emberi törvények előttük mind semmiek voltak, nem volt semmire tekintet, semmiben mérték. Erdekes végignézni ezeken városnagyságu palotáit, villáit, s ugy tekinteni aztán isteneink templomaira, melyeket őseink az ő buzgó vallásosságukban építettek. Csakhogy ők az istenek hajlékait jámborsággal, saját házaikat nagy tetteik fényével ékesítették, s még a legözöttektől sem vettek el egyebet, mint a jogtalankodás lehetőségét. — E gyalázatosak ellenben iszonyu istentelenséggel frigyeseiktől szedik el mindazt, mit ama vitéz férfiak még a leverteknek is meghagytak. Mintha bizony a felsőség gyakorlása abban állana, hogy jogtalanságokat kövessünk el.

Cap. XIII. Mert miért emlitem azt, amit hinni, ha csak nem látta, soha senki sem fog, hogy voltak magánemberek, kik hegyeket döntöttek le s beépítették a tengereket. Ezek, véleményem szerint, a gazdagságból csak esufot úztek, midőn nem volt sietősebb dolguk, mint gyalázatos módon ellopóskolni azt, amit pirulás nélkül birtokollhattak volna. De a bujaság, tobzódás és a pazarlás egyéb nemei is épp oly közönségesek lettek: férfiak nőszerelemeket tűrték, asszonyok hitangra eresztették magokat, ingyenkedésből fölkatatták a földet és a tengereket; aludtak, mielőtt elálmósodtak volna, nem várták be, míg az éhség, szomjúság, hideg, vagy fáradtság jelentkezik, hanem mindezeket fényűző elpuhultságukban mesterségesen idézték elő.

Effélék az ifjúságot, midőn ősi vagyónuk elfogyott, gonosztettekre gyullasztgatták. Gonosz szenvedélyekbe merült lelkük nem egykönnyen nélkülözte a gyönyöröket, s annál féktelenebbül rohantak a hatalomszerzés és pazarlás mindenféle mezeire.

Cap. XIV. Az ennyire megromlott városban Catilinának könnyű volt a sok undok gonosztévő csoportjait, mint valami testőrséget maga köré gyűjteni. Mert valahány szemérmelen, parázna, dorbéző ember volt, aki játék, lakomák és feslettség által családi vagyonát tönkretette; mindaz, aki, hogy becsületen tetteiért megfizethessen, magát terhes adósságokba verte, azonkívül mindenúnen minden apagyilkos, szentségtörő, elítélt gonosztévő, vagy gonosztettei miatt a törvénytől rettegő, továbbá akiket kezük vagy nyelvük hamis esküből, vagy polgárvérből táplált; egy szóval mindazok, kiket bűn, nyomor vagy rossz lelkiismeret gyötört, mindnyájan Catilinának barátjai és cimborái voltak. — Sőt még ha elvéte bűntől tiszta ember került is társasága, a mindennapi együttlést és kísértések csakhamar teljesen hasonlóvá tevék a többiekhez. De főképben az ifjak ismeretséget kereste. Azoknak már koruknál fogva hajlitható és ingatag lelke könnyen hullott kelepcejébe. Mert aszerint, ahogy más-más ifjokori szenvedélytől lángoltak, ennek céda nőt szerzett, amannak ebet és paripát vásárolt; egy szóval sem pénzét, sem hitelét nem kímélte, csakhogy őket lekötéltezhesse és hiveivé tehesse. Tudom, hogy sokan azt hitték, hogy amely ifjak Catilina házat látogatták, azok már előbb is erkölcosten életet folytattak, de ez inkább eredt gyanításból, mintsem hogy azt bárki is bizonyosan tudhatta volna.

Cap. XVI. S amely fiatalbereket, mint említettem, elcsábította volt, azokat sokféle-kép oktatta gaztettekre. Közülük állita hamis tanukat és végrendelet hamisítótakat, rávette, hogy ne gondoljanak adott szóval, vagyonnal, veszőlyvel, majd pedig, midőn bennük a becsületézés és szeméremézés elölte, más,

nagyobb gonosztettre ösztökélte őket. E barátaira és társaira számítván, egyszersmind azért is, mert minden tartomány el volt árasztva tömördek adóssággal, elhatározta, hogy megtámadja a hazát.

Cap. XXIII. Az öszzeesküvők közt volt bizonyos Qu Curius is, moecokkal, förtelmekkel elboritva, kit a censorok erkölcosten élete miatt a sze nátaból ki tiltottak volt. Ez az ember épp oly hiu volt, mint amily vakmerő; sem amit meghalott, elhallgatni, sem a maga gaztetteit titokban tartani nem tudta; rosszat tenni s azt elhíresztelni neki egyaránt öröm vala. Ez régi parázna viszonyt folytatott Fuliával, s midőn annak szerelmét, mivel szorultsága miatt reá kevesebbet költöhetett, hidegűni látta, egyszerre csak kérkedőleg eget-földet kezdett neki ígérgetni, ha nem akart kedvében járni, megöléssel fenyegette s vele egyáltalában durvában bánt, mint ahogy eddig szokott volt. Fulvia pedig megtudván, mi az oka Curius feltűnő viselkedésének, a haza veszélyét nem tartotta titokban, hanem elhallgatva, hogy értesülési kitől erednek, amit öszzeesküvésről bármilyen megtudott volt, többek előtt elbeszélte.

Cap. XXXIV. Catalina pedig számos konzulárishoz és más előkelő emberekhez oly tartalmu leveleket írt, hogy ő, mint hamis vádak áldozata, mivel ellenségei erőszakának ellent nem állhat, meghájo, vezete előtt s Massiliába indul számkivetésbe, nem mintha magát ily nagy gonosszágban bűnösnek érezné, hanem hogy a haza nyugton maradjon s az ő személyes küzdelméből lázadás ne keletkezzék. De Qu. Catulus egészen más tartalmu levelet olvasott fel a szenátusban, melyről azt mondta, hogy Catilina neve alatt érkezett hozzá. Annak másolatát itt közlöm:

Cap. XXXV. L. Catilina Qu. Catulusnak üdvözlötét. Ritka hűséged, amelyet tetteidből tapasztaltam, nagy bajaim közt kedves bátorítást nyujt bizalmas soraimhoz. Azért nem is védem magam hirtelen elhatározásom miatt, egyedül azt mondom ki megnyugtatásodra, hogy lelkem tiszta minden vétéktől, aminek valóságáról, istenemre, magad is meggyőződhetel. Főlingelve a sérelmek és bosszantások által, hogy fáradozásaim és iparkodásom díjától eltérve a hivatalos méltóságot el nem nyerhettem: amit eddigelő is tenni szoktam, pártul fogtam az elnyomottak ügyét, nem azért, mintha vagonom saját adósságomat meg nem bírná, — hiszen Orestillának nagylelkűsége saját és leánya javából azokét is kész kifizetni, akikét kezeséget vállaltam, — hanem mivel érdemtelenek láttam megtisztelve méltóságokkal, magamat pedig hamis vádak alapján mellőzve éreztem. Dolgaim ez állapotában azon utra eceptam át, amelyen tekintélyem csekély maradványait helyzetemhez képest elég tisztességes eszközökkel fenntarthatom. Midőn többet akartam írni, hírül hozták, hogy ellenem törnek. Ajánlom hát Orestillát és hűségdre bízom; óvjad őt, gyermekeidre kérlek, minden bántalomtól. Isten veled!

Ime néhány fejezet C. Sallustius Crispusból. Krisztus előtt negyvenben írta. Róma azóta megdőlt, de Sallustius szereplői ma is élnek. Hogy melyik névhez, melyik szereplőt gondolja, az közönségre bízom.

Köszöntöm az olvasót!

P.

Budapest, augusztus 5.

— BUDAPESTI NAPLÓ. Julius 31-ikén új előfizetés nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetés ezen a napon lejárt, méltóztassanak a megújításról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— Személyi hírek. Klotild főhercegnő ma délután 6 órákor Párisból Bécsbe érkezett. — Kossuth Ferenc tegnap üdülés céljából alaura utazott s hétón tér vissza a fővárosba, hogy a képviselőház 10-iki

ülését résztvegyen. — Dr. Thanóffer Lajos egyetemi tanár, orvoskari dékán négy heti tartózkodásra Karlsbadba utazott.

— Az angol király Bécsben. Bécsből telegraf-féljék, hogy *Edvard* angol király augusztus végén érkezik Bécsbe. A városi tanács elhatározta, hogy a fejedelmi vendéget méltó fényvel fogadja és e célból nagyobb költséget fog főlvenni az utók díszítésére.

— Tiszteletbeli alapítványi hölgy. Ő felsége július hó 1-én kelt legfelsőbb elhatározásával *Szvidk* Margitot a gráci os. kir. nemesi hölgyalapítványnál tiszteletbeli alapítványi hölgygyé nevezte ki.

— A bártfai Erzsébet-szobor. Bártfa város közönsége tudvalegleg Erzsébet királynénk emlékére szobrot állítottat, amelynek 16-án lesz az ünnepies leleplezése. Az ünnepségre a város meghívta a Magyar Tudományos Akadémiát, amelyet *Mykosszeky* Viktor és *Komáromi* András levelezőtárog fognak képviselni, akik az Akadémia kossoruját is el fogják helyezni a szoborra.

— Szápáry László fölmentése a hivatalos lapban. A *Budapesti Közlöny* mai száma ebben a három száraz sorban végez gróf *Szápáry* Lászlóval:

Magyar miniszterelnökkém előterjesztésére gróf *Szápáry* László főmei és magyar-horvát tengerparti kormányzót eme állásától, saját kérelmére ozennel fölmentem. Kelt Iszobben, 1903. évi augusztus hónap 2-án. *Ferenc József* s. k. gróf *Khuen-Héderváry* Károly s. k.

Ime egy szerencsétlen, egyszerre nyakaszedgett pálya. Abban a tekintetben tudniillik, amilyenek 6 képzetele el a karriert maga számára, amikor miniszterségről s egykoron talán miniszterelnökségről is álmodott. S valami túlságosan nem is voltak reménytelenek az álmai. Út már Magyarország egy-egy miniszteri székén magán, akinek nem volt sokkal több esze, mint ennek a letört fiatal embernek. S hogy hamarabb törte a nyakát, mint ahogy megvalósulhattak volna az álmai, az némi szomorúsággal tölti el az embert ebben az országban, amelyben egy jó családból való grófból minden lehet. Persze ha türelmes és nem túlságosan mohó, mint ez a szegény fiatal ember, aki egy nála is nagyobb uralgal egy táliból ette a cseresznyét s most valahol a sorok-ujfalusi magányban iszonyuan bánja azt az egyedural barátságát, amit a miniszterelnök uralr kötött. Berátot tudniillik kíméletlenebbül még ki nem szolgáltatták a közlesajnálásnak, mint ahogy ezt megselekedte vele szemben *Khuen-Héderváry*. Szegény László grófnak az a baja, hogy nemesak az ellenségeivel nem tudott elbánni, hanem a barátaitól se őrizte meg eléggé az Istent.

— Az udvari lelkész jubileuma. Iszoból jelentik: Ma ünnepelte az iszobli plébánia-templomban dr. Mayer Lőrinc püspök, udvari lelkész papságának ötvenéves fordulóját.

— Sándor király és neje hagyatéka. *Belgrádból* jelentik nekünk, hogy a szerb kormány kifizette Sándor király és *Draga* királyné minden tartozását. Sándor király 250.000 frankot hagyott hátra késpénzben, 150.000 frankért adták el a régi kőmek berevedését, 300.000 frank volt *Draga* királyné hagyatéka. 400.000 frankkal kielégítették a hitelezőket, a fennmaradt öszszegyet kiadják az örökösöknek.

— Légből kapott merénylathirek. Az Elbingben megjelenő *Alle preussische Zeitung* írja, hogy négy anarkhista Amerikából Európába jött, hogy Norvégiában merényletet intézzen a német császár ellen. Miután azonban tervük meghiusult, az anarkhista Elbingbe mentek, hogy onnan Kadinába utazzanak és a császárné ellen kövessenek el merényletet. Az elbingi rendőrség azonban állítólag idejekorán értesült a berlini hatóságok révén a tervről és megakadályozta azt. Egy berlini távirat ezt a hírt ma megcáfolja és az egész merénylet-históriát kohlománynak jelenti ki.

— Mentőkongresszus Budapestén. A német *Samariter-Bund* most folyó drezdai kongresszusán tudvalegleg dr. *Kovács* Albert a budapesti önkéntes mentőegyesület igazgatója képviseli a magyar mentőket. *Kovács* doktor tevékenyen vesz részt a kongresszus dolgaiban, s indítványára nagy lelkesedéssel elhatározták, hogy a legközelebbi, VII-ik kongresszust Budapestén tartják meg.

— Monitorok a Dunán. A monitorok közül a *Szamos* és *Kőrös*, valamint az V. számú torpedó cirkálóhajó tegnap reggel a fővárosba érkezett *Szubsich* sorhajóhadnagy parancsnoksága alatt. A hadihajók pár napig maradtak itt, aztán Erzsébe mennek lövőgyakorlatokra, majd lemennek az Al-Dunára. A gyakorlatokban a fővárosban állomásozó 7-ik vadászszázalaj is résztvesz.

— Királyi házak tagjától. Brüsszeli lapok írják, hogy a belga trónörökös apja, a flandriai gróf, a király öccsége megőrült. Legutóbb éjjel egy szál ingben járt Brüsszel utóain, a rendőrök nem ismerték őt s egy hangot sem tudtak belőle kivenni, mert a flandriai gróf teljesen süket. Erre az őrszobába vitték s itt végre fölismerte egy tisztviselő; palotájába szállították, ahol most szigorú felügyelet alatt áll. *Sarolla*, volt mexikói oszászár tudvalegleg szintén nagyon közeli rokona a flandriai grófnak; ő már harminchat éve örült. A szász királyi családól a francia lapok írják. E szerint a szász trónörökös újra szeretne nőülenni s azért az egész uralkodó család a protesztáns hitre térne át, annál inkább, mert a szász királygég alattvalói legnagyobbbrészt evangélikusok s csak százhuszezer a katolikusok száma. Az öreg király e hír szerint azonban nem fogja elhagyni ősei vallását.

— A sah nem fizet. Idestova nem lesz csuda, ha a pénztelen népség egyáltalában el fog szokni adósságainak a fizetésétől. Igen, igen magas helyről kap már erre példát. Ime, *Mariat* párisi építész, aki az 1900-iki világgállításra a persa pavillont építette, följelentette a persa saht, mert mindeideig nem egyenlítetté még ki három-ezer franknyi követelését. Az építész egyenesen a haágai nemzetközi bírósághoz fordult a panaszával.

— Manno Militiadész. Ez a név még nem nagyon régen ismeretes, de amióta szerepel, erősen átmnt a közudatba. A fiatal atlétáról van szó, aki a magyar sportnak sok dícsőséget szerzett, főként Angolországban. Most szomorú hír érkezik Manno Militiadészről. Nagybetegesen fekszik Londonban. Egy osónakázás alkalmával a osónakból kiálló vaszög megsértette a lábát s bár a seb jelentéktelennek látszott, mégis halálos veszedelem származott belőle. A derék atléta vérmérgezést kapott, amely agyba döntötte és egy londoni kórházban már három ízben operálni kellett. Állapota most már annyira javult, hogy legalább amputációtól nem kell tartania, de sok idő fog még eltelni, amíg teljesen fölépül. Manno Militiadész már betegon vett részt az angol versenyekben.

— Monte-Carlo miatt. Ezideig megszoktuk azt, hogy Monte Carlo csak a kétségbeesett existenciáikat teszi tönkre. Azokat, akik azért mennek oda, hogy egy élet könnyelműségét, vagy szerencsétlenségét reparálják ki egy-két nap alatt s aztán egy ölmogyóval fizetik meg a kísértézetét. Most azonban akadt egy egészen másfajta áldozat is a kis fejedelemség egyéb áldozatai között. *Schwab* urat, az amerikai acél-trust igazgatóját lemondatták az állásáról, amiért pedig csekély nyolcmillió dollár évi fizetés járt ki neki. *Morgan* bukatta meg és pedig egy londoni telegramm szerint azért, mert Európában jártában keltében benézett Monte-Carloba is és játszott. Effekeket pedig józan üzletember nem csinál.

— Az Országos Levéltár igazgatója. A Magyar Királyi Országos Levéltárban, melynek igazgatói széke *Pauler* Gyula miniszteri tanácsos halálával megüresedett, dr. *Óváry* Lipót országos levéltárnok látja el az igazgatói teendőket. Az igazgatói állást, mint értesülünk egyelőre nem töltik be. Illetékes helyen ugyanis az a terv, hogy *Thallóczy* Lajos udvari tanácsos, kitűnő tudós hazánkfiát állítják az intézmény élére, akinek a számára a magyar történelmi tanszékét is föntartották a Budapesti Tudományegyetemen. Ha *Thallóczy* részére nem kreálnak új főnöki állást a közös pénzügyminisztériumban, akkor a terv meg is valósul.

— Barabás Albert nyilatkozata. A következő nyilatkozat közzétételére kérték fel bennünket:

Miután néhány fővárosi és vidéki lap nevetem nemesak összekötetésbe hozza a vesztegetési ügygyel, hanem annak érteimi szerzőjéül tüntet fel. Jelentem, hogy sem *Dienes* Márton, sem *Singer* Artur urat nem ismerem, velök soha az életben nem beszéltem és az egész esetről osupán a hírlapokból értesültem. Fölöszlök mindenkit, hogy ha legesekélyebb bizonyítéka is van arról, hogy én az ügyben akár közvetlenül, akár közvetve belefolytam lépjen a nyilvánosság elé. Azok ellen, akik a hazug közleményeket a lapoknak szolgáltatták és ekképp leketlenül megrálgalmazták, a bíróságnak keresek megtorlást. Budapest, 1903. augusztus 6. *Barabás* Albert.

— A bileki katasztrófa. *Fragából* azt táviratozza tudósítónk, hogy egy ottani német lap szerint a bileki katasztrófa ügyében a mosztári helyőrségi törvényszék vezetői a vizsgálatot. Hír szerint, ő felsége megbízta báró *Appel* katonai kormányzó, hogy személyesen hallgassa ki a 12-ik gyalogezred tisztikarát és legény-szerint. *Grünweig* ezredes, aki minden valószínűség szerint főoka volt a szerencsétlenségnek, betegét jelentett. Az ezredet állítólag haditörvényszék elő fogják állítani. A legfontosabb tanu *Moravec* alezredes, aki az ezredestől kapott valamennyi

parancsot feljegyezte magának. — Komárom város közgyűlésén *Sárközy* Aurél főispán indítványára elhatározták, hogy a komáromi házieszedet ért bileki katasztróán jegyzőkönyvi részvételt fejezi ki a törvényhatóság, egyuttal azt a várakozását is, hogy erélyes vizsgálatot indítsanak s hogy a bűnösök lakolni fognak.

— Menekülés, bűnhődés. Aki ideát Európában valami rossz fáit tesz a tüzre, annak jó ideje már Amerika az első gondolata, mikor az igazságszolgáltatás sujtó keze elől el akar menekülni. A szökevényekről azután hallunk még egyetmást, olykor-olykor egy-egy romantikus részletet is megtudunk fölölük, esetleg azt, hogy tul az Océanon új életre találtak, szerencsésük akadt, megtértek, s más effélék. Legtöbbször természetesen úgy eltűnnek a szökevények és olyan álarcot vesznek fel, hogy nem igen lehet nyomukra bukkanni. Hanem arról ritkán érkezett még hír, hogy valakire, aki valami büntetés elől menekült ki Amerikába, ott még sokkal súlyosabb mértékben nehezült a nemezis, mint ahogy itthon ért volna. Egy német lapban olvassuk *Glaser* Károly müncheni vendégfős efféle esetét, akit a legnagyobb bűnhődés ért oda-künn, tudniillik halálra ítélték s az ítéletet végre is hajtották rajta. Ez a *Glaser*, aki ez év április haváig volt vendégfős Münchenben, némely törvénybe ütköző dolgokért volt kénytelen menekülni. Münchenben hagyta feleségét és nagy-számú hitelezőit. Most azt jelentik róla, hogy New-Yorkba ment, ahol már egyszer volt s itt is elhagyott már egy asszonyt. De nemesak hogy bizámia terhelte a lelkiismeretét, hanem sokkal súlyosabb bűn, a gyilkosság. Tudniillik, mint kiderült, a feleségét meg is gyilkolta. Mikor megérkezett New-Yorkba ráismertek, bíróság elé állították és június 16-án kilenc évéigzét. Elítélte-tése után még levelet írt *Diederfeld* a nénjéhez s abban beismerte a gyilkosságát.

— Dienes székése. A Budapesti Tudósító értesülése szerint a költögmisztérium a magyar királyi kormány kivánságára táviratilag utasította az illetékes külföldi képviselitei hatóságokat a néhány nap előtt külföldre szökött *Dienes* Mártonnak, akit a budapesti büntetőörvényesek család és váltóhamisítás miatt üldöz, azonnali letartóztatása és kiadatása tekintetében.

— A vizsgálat külöben a budapesti büntetőörvényeseknél is folyik a *Dienes* elleni váltóhamisítási ügyekben. Dr. *Geszti* királyi ügyész, akinek e hó 1-én szabadságra kellett volna mennie és aki *Dienes* eltűnése idejében elogatása iránt az intézkedéseket teljesítette, nem kezdti meg szabadságát, mert a nyomozással most már egyúttalval a vizsgálat a hamisítások felderítése dolgában. Minden jel arra mutat, hogy *Dienes* Amerikába szándékozott szökni. Mikor Budapestről az expreszvonattal elutazott, kísérőjétől, *Hegy* Jenőtől az amerikai utitányról és az amerikai viszonyokról kérdézősködött. Berlinben is egész nap a menetredeket bujta és az amerikai hajó-járatok iránt érdeklődött. Berlinből egy másik utitársat vitt magával Zürichbe. Berlinből jelentik ugyanis, hogy *Bolgár* Lajos állítólagos újságíró, akit a Viktória-kávéházban állítottak, magával vitte Berlinből.

— Szörnyű zápor. *Khinából* hihetetlen méretű záporosérről érkezik hír. A zápor házakat sodort el, hidakat vitt magával, meghalt sok ember és koldussá tett még többet. *Csibud* jelentik a nagy pusztítást, ott volt a nagy zápor, amelynek vize elárasztotta a várost. Hír szerint *hét* száz ember meghalt és több mint kétezer koldusbotra jutott.

— A Duna áradása. A földmívelésügyi minisztérium vizrajzi osztályának jelentése szerint ma a Duna felső szakaszán csekély emelkedés mutatkozik. *Steintól* Komáromig már apadónak mutatkozik a víz. *Endapestnél* ma éri el az áradás a tetőpontját, s ez a tetőzés várható Paksnál 6-án 420 centiméternyi magassággal, Baján 7-én délután 520 centiméterrel, 8-án reggel pedig Mohácsnál 530 centiméternyi vizmagasság mellett. — A fővárosnál a víz tegnap óta 27 centimétert emelkedett 17 foknyi meleg mellett, s magassága 442 centiméter. Veszedelem sehol nincsen. — A Tisza, s mellékfolyói a Laborcrazt kivéve mind apadónak indultak s veszedelemtől tartani itt sem kell.

— Halálkozás. *Pertli* Géza déli-vasuti felügyelő, tegnap meghalt Budapestén; 57 éves korában. A meg-boidogott a Krisztina-városi iskolaszéknek buzgó tagja volt s élénk részt vett a közügyekben.

Dr. *Sackall* Gyula az állatorvosi iskola magántanára, augusztus 3-án Magyar-Régenben meghalt.

— Betegfelvételt a klinikán. A Tudományegyetem orvosi akultásán a tsztogatókat és általakításokat már osaknem mind elvégezték. A betegfelvételt a napokban kezdik meg. A betegeket elsősorban a II-ik belgyógyászati klinikán *Kéti* Károly professzor osztályán vették föl tegnap óta s ott már tizenkét beteg fekszik.

„THERAPIA-PALACE“ Dr. Ebers Henrik főorvos szakavatott vezetője alált. CIRKVENICÁN, Fiume mellett.

Nyáron tengeri-fürdő. Télen hidegvizgyógyintézet. Egyetlen homokos tengerpart a Quarneróban. — Magyar konyha. — Magyar levelezés. — A tengerpart főnyene *Kneppl* kura.

— **A rohoisi zászoló-affér.** A *Neue Freie Presse* közölte elsőnek azt a hírt, hogy a Rohison időző magyar fűrdővendégek zászoló-affér rendeztek. Követelték a nemzeti zászoló kitűzését, vagy az osztrák zászoló bevonását. Így írja ezt a *Freese*, a tényállás azonban egy fűrdővendégnek a Magyarországhoz intézett levele szerint egész más világításban tünteti föl az ügyet.

Eszerint vasárnap a rohoisi fűrdőigazgatóság jótékonycélú ünnepélyt rendezett a windschgrätzi tűzkárosultak javára és ez alkalommal a parkot lampionokkal, továbbá osztrák és stájer cimerekkal és zászlokkal díszítette föl. Megjegyzendő, hogy a rohoisi fűrdővendégeknek körülbelül egy harmadrésze magyar. Néhányan ezek közül, minden politikai tendenciától elektintve, arra kérték az igazgatóságot, hogy alkalmazzon a díszítésnél magyar nemzeti színeket is, mert ez csak fokozná a magyar fűrdővendégek részvétel kedvét és lelkesebben áldoznának a jótékony célra. Az igazgató ezt hajlandó is lett volna teljesíteni, de nesztét vették a dolognak a mindenütt ott ólálkodó és nagyzási hóbortban szenvedő horvát testvéreink, akik azonnal deputációit menesztettek az igazgatóhoz és kijelentették, hogyha magyar nemzeti színeket is alkalmaznak, akkor ők követelik a horvát színek alkalmazását is. Így tehát a horvátok voltak azok, akik nem kérték, hanem követelték. Az igazgató erre látta, hogy ilyen formában az ünnepély politikai demonstrációkra adhat alkalmat, ami csak a jótékony cél rovására történhetik, úgy döntött, hogy kijelentette, hogy egyáltalán nem fog semmiféle dekorációt alkalmazni, hanem csupán csak a lampionokat hagyja meg. Intézkedett is azonnal, hogy szedjék le a már kitűzött osztrák és stájer zászlokat és cimereket.

Ilyenformán az egész heccért a horvátokat és nem a magyarokat terheli a felelősség.

— **Tűz.** Csongrádról írják, hogy ott már harmadnapja minden éjjel volt tüzeset, ma délig azonban már három tüzeset volt. Éjjel után legett egy ház a hajóhid mellett, reggel a nagy templom forgott veszélyben és délelőle ismét egy ház égett le az Ur-utóban. A nagytemplom fedelébe úgy kapott bele a tűz, hogy Nyilas Ferenc 15 éves suhanc felment harangozni és az égő cigarettát a fedél alá dobta, ahol az tüzet fogott. A füstöt szerencsére még idejében vették észre és így megakadályozhatták a veszedelmet.

— **Házasság.** Deutch Fülöp eljegyezte Perl Paula kisaszonnyt Uj-Aradon.

— **Családi dráma.** Pósonyból jelentik: *Marschall* Károly, aki nagybátyja, Marschall Antal kocsigyáros üzletében volt alkalmazva, ma délelőtt először fiatal feleségét, azután önmagát fűbelőtte. Mindkettő állapota életveszélyes.

— **Kedvezmény a Herkulesfürdőn.** *Herkulesfürdő* igazgatósága hazafias célból mindazokat, kiknek szerény a jövedelme, augusztus 26-tól kezdve 50% kedvezményben részesíti egy a lakás, mint a páratlan dus kén- és konyhasó tartalmu fürdők áránál.

(x) *Stomatin* a legjobb száj- és fogápoló szer.

(x) *Sztraka-féle* Tannin-oszokoládé kitűnő hatású kis gyermekok és felnőttek hasmenése ellen. Egy darab ára 40 fillér. Kapható minden gyógyszerüzertában.

SZÍNHÁZ, ZENE

— **Ármany és szerelem.** A Budai Szinkörben ma este kezdte meg vendég szereplését *Beregi Oszkár*, a Nemzeti Színház népszerű hőszerelemese. A vendégművész népszerűsége nagy közönséget vonzott a szinkörbe, de nyilvánvaló, hogy a nagy tolongás nem az *Ármany és szerelem* larmoyant jeleneteinek, hanem éppen a népszerű vendégnek szólt. Mert hát ki szeret nyáron sirni? Még télen sem kellemes foglalkozás. A Schiller darabját pedig végső végéig zsebkendők oltalma alatt kell megnézni. A briliáns előadás egyébként komoly elismerést érdemel. *Beregi Oszkár* ismert erőteljes alakítása egy minden ízében jól kidolgozott előadás keretében még sokkal hálásabban vált ki. S a legjobbban nyújtotta minden eddigi szerepét. A nők közül T. *Hadriks* Anna imponáló lady Myford. H. *Borosnyán* Sári megkapóan drámai eréjű Lujza volt *Körmendi*, *Bartos* Gyula és *Réthely* Lajos kitűnő voltak, mint rendezés. A taps és kihívás tizenegy órán túl kihúzta a szajos előadást.

— **Kontl József új operettje.** *Kontl József*, a kiváló szerző új operettet jelezett be. Szövegét, francia eszme után *Pásztor* Árpád írta. Címe: *A szárdaitika*. A darabot január hó folyamán a *Beóthy* László igazgatása alatt álló *Király-Színházban* fogják előadni.

— **Budai Nyári Színház.** A Budai Nyári Színházban holnap, csütörtökön *Hegedűs* Ferencnek, a M. Kir. Operaház kitűnő tagjának vendégfellépéssel *Flanquette* gyönyörű operettje *A kornevilles hangokok* körül színe, Gáspár-apó szerepét *Hegedűs* Ferenc, a

többi főbb szerepeket *Perényi* Margit, *Jándor* Ilona, *Mihályi*, *Könyei* és *Ujvári* játszzák. Pénteken *Beregi Oszkár*nak, a Nemzeti Színház tagjának második vendégjátékául a *Romeo és Julia* kerül színpadra.

— **Sardou mint dalmálbrettlét.** *Sardounak*, mint *Párisból* jelentik az a szándéka, hogy *Theodora* című drámáját operaszöveggé dolgozza fel. Ugy gondolták eleinte, hogy *Masenet* lesz a dalmú komponistája, aki a második felvonásnak oly népszerűvé lett dalát: az „Ah! Ah! Theodora! Theodora!” és *Marcellus* halottí hímuszát írta, de kiderült már, hogy *Sardou* komponistája *Xavier Leroux*.

— **Városigélt Nyári Színház.** Holnap csütörtökön, *Ujházi* Ede vendégfellépéssel a *Heidelbergi diáklét* kerül színpadra, ezúttal tízedszer. — Pénteken a jubiliált *Bob herceg* és *Miszt hercegnő* kaocagját bohózatot adják hármasközteszer.

Nyilttér.

VÉRGYÓGYÍTÁS HEMOPATIA.

Ezen új, eredeti gyógmód rendkívül jó sikerrel lesz alkalmazva **köszvény, szűv-, vesé-, gyomor-, bél- és hólyagbántalmak, súlyos ideg-, vér- és borbajbakt** Biztos védelem szélhűtés és emezavar ellen. 15 év óta ki lett próbálva és most évente száz meg száz teljes gyógyulással számol be.

E gyógmód megalapítójának és egyedüli képviselőjének, egyet. orvosának (**Hemopatia**) rendelőintézménye van

Dr. Kovács J.

Budapest, V., Váci-körút 18. szám a.

Rendelés naponta 9—1-ig és 3—6-ig.

Díjazott levélre válaszol. — Betegségi ímezőten kívül is kezel. Nehéz betegségeknél legbiztosabb gyógmód.

SCHMIDTMAUER-féle SZERKEKEDES ELLEN

IGMÁNDI RESERUVIZ

A FELNŐKOR LEGRŐVÉBŐL TERHEZÉS ÉS GYÓGYÍTÁSRA KAPOTATÓ GYÓGYSZER ÉS ÉRTÉKES FÉLÉRTÉKES.

(Az e rovat alatt közlőtelnek sem tartalmáért, sem alakjásért nem felelős a szerkesztőség.)

TÖRVÉNYSZÉK

— **§§ Árverés egy függetlenségi kör ellen.** *Sima* Ferenc a hírdett volt szentesi képviselő köre, a „Szentesi függetlenségi 48-as Kossuth-kör” ugylászik nem tudja kiheverni azokat a veszteségeket, amelyeket a megszökött *Sima* Ferenc és *Hegyi* Antal plébános neki okozott. A Szentesvidéki Takarékpénztár ugyanis végrehajtást és augusztus 31-ére árverést tűzött ki 23.000 korona lókövetelés és járuléai iránt a körnek 277 és 279/a h. r. sz. alatti levő és 22.500 koronára becsült házára. A nyilvános árverés a szentesi járásbírósnál lesz, ahová a 10%-os bánatpénz is beszoigáltatandó.

— **§§ Egy „szerkesztő” szemléi.** *Vécei* (Westfried) Mór is azt találta legalkalmasabbnak, hogy a szurnaliztika kompromittálása révén széthámozódjék. Valamikor a régen jóhírű *Fővárosi Lapok* címe alatt lapot alapított. Neve sem volt már ismeretlen a törvényszék előtt, amidőn a Révai testvérek ógott telt ellene feljelentést okirathamítás és csalás miatt. Tavaly novemberben az történt ugyanis, hogy egy takarékpénztárnál egy magát *Kiszeli* Jolánának mondó hölgy bemutatott egy, a Révai Testvérek nevére szóló 2500 márkás utalványt, amellyről azonnal kitűnt, hogy hamis. A leány letartóztatattva, bevallotta, hogy az ő neve *Lax* Sarolta s hogy főnöke, *Vécei* Mór „szerkesztő” bista meg az utalvány beváltásával és hogy főnöke kifejezett parancsára mondta magát *Kiszeli* Jolánának. Véceit erre szintén letartóztatták és ekkor kitűnt, hogy ezt a parazitt több váltóhamítás és csalás is terhelte; így 1900-ban *Károlyi* György papirkereskedő nevére hamisított váltót, 1902-ben hamisított váltót fizetett házbért és ugyanakkor *Juhász* Jánosnak és *Tóth* Györgynek néhány száz koronányi kaucióját sikkasztotta el. A törvényszék *Vécei* (Westfried) Mór három rendbeli magánokirathamítás, kétrendbeli sikkasztás és egyrendbeli csalás büntetésében mondta ki bűnösnek és ezért öt évi fegyházra és 100 korona pénzbüntetésre ítélte. *Lax* Saroltát, *Vécei* eszközeit mint teltestársat szintén bűnösnek mondotta ki, akik hat havi börtönnel sújtott. A tábla *Vécei* büntetését öt évre szállította le, míg *Lax* Saroltát helybenhagyta. A Kuria szentini tanácsa ma *Szent-Imrey* Jenő előadásában és *Sethely* Ferenc koronaugyész indítványára ez ítélethez hozzájárult.

— **§§ Szabadlábrahelyezés.** Pár nappal ezelőtt történt, hogy a rendőrség *Löwy* Lajosné fejlejtése oytán csalás büntette miatt letartóztatta *Jung* Gizella elárulsitónót és özvegy *Dorsos* Imrénéét, akik öszejártsva, eladták *Borsosnának* Jónás-körút 9. szám alatt levő dohányüzésdjét drága pénzen *Löwy*nek, holott tudták jól, hogy a dohányüzésdjétől a pénzügyi igazgatóság megvonta a jogot. A letartóztatói nők ér-

dekében védőjük, dr. *Rónai* Miksa kérvényét adott be szabadlábrahelyezésük miatt. A törvényszék ma helyt adott a kérelemnek s elrendelte mindkét terheltnek szabadlábrahelyezését.

TÁVIRATOK

— **Páris**, augusztus 5. Délelőtt az oratorianusok, marianisták, maristák és dominikanusok fölsozlatolt kongregációinak nyolc párisi kápolnáját lepeoselték.

— **Róma**, augusztus 5. Az épülőfélben lévő foligno székese gyház homlokzatának felső fele leszakadt, miközben négy kőműves halálosan, egy pedig súlyosan sérült meg.

— **London**, augusztus 5. Egy *Wright* nevű pénzüember, aki ma reggel érkezett ide New-Yorkból, délután azon vád alatt jelent meg a *Gildhall* rendőrbíró előtt, hogy meghamisította a *London* and *Globe Finance Corporation* mérlegét. A vádlottat 50.000 font biztosíték letétele után szabadlábra helyezték.

— **Belgrád**, augusztus 5. Egy magasrangú tisztet *Belgrádban* letartóztattak, mert az a gyanu ellene, hogy egy hatalmasságnak katonai okmányokat áruít el.

A szerb király gyermekei.

— **Bécs**, augusztus 5. *Péter* szerb király gyermekei délután *Péteváról* ideérkeztek és a király fiúve, *Karagyorgyevis* Arzén, valamint a szerb követség tagjai üdvözölték őket. Bécsi tartózkodásukat négy napra tervezik, azután elutaznak *Belgrádba*.

A forrongó Balkán.

— **Konstantinápoly**, augusztus 5. A porta adatai szerint a bizottsági bandák az elmúlt napokban a monasztiri és úszkúbi vilajetek különböző pontjain fokozott módon kezdtek működni, gyilkolni, fosztogatni és gyújtogatni. A mohamedán lakosságot rémületbe akarják ejteni, a bolgár lakosságot pedig a bandához való csatlakozásra akarják kényszeríteni. Megtették a legszigorubb intézkedéseket.

Választott bíróságok.

— **Páris**, augusztus 5. *Destournelles* képviselő egy *Delcasséhoz* intézett leveleiben utalva a francia parlamentáris választott bírósági csoportnak londoni utazására, kijelenti, hogy e csoport *Németalföldön* és *Norvégországon* kívül más államokkal, különösen *Olaszországgal* is akar tárgyalni a választott bíróságokra vonatkozó szerződések kezdeményezése végett. Ha e szerződések befejezést nyernének, az angoloknak *Franciaországgal* és *Oroszországgal* kellene meg egyezésre jutniuk a katonai terhek korlátozása ügyében. Végül szükségesnek mondja az *Anglia* és *Franciaország* között fönnforgó különböző nehézségek mielőbb való elintézését. *A Matin* úgy értesül, hogy *Delcassé* *Londonban* *Lansdowne* és *Chamberlain* miniszterekkel hosszabban érkezett és megnyerte beleegyezésüket a következő három ponthoz: választott bírósági szerződés megkötése *Franciaországnak* *Angliával* egyetértésben *Oroszországgal*, korlátozása a tengerészeti kiadásoknak, végül a diplomáciai nehézségek megszüntetése.

Közgazdasági táviratok.

— **Bécs**, augusztus 5. (A *Budapesti Napló* telefonjelentése.) *Eladatot busz*: tiszavidéki 8.40—8.75, tót felvidéki 7.85—8.—, rozs tót felvidéki 6.60—6.70, pest-megyei 6.60—6.75, déli vasutment 6.45—6.60, zab magyar 5.65—6.25, vágatot 6.55 K, *Liszt* 20 fillérrel drágább.

— **New-York**, augusztus 5. (Terményáru.) *Zárlat*. *Gyapot*: *New-Yorkban* helyben 12.75 (12.75), *augusztusra* 12.70 (12.90), *Novemberre* 9.62 (9.82). *New-Orleansban* helyben 13.— (13.—). — *Petroleum*: *Stand white* *New-Yorkban* 8.55 (8.55), *Stand white* *Philadelphában* 8.50 (8.50). *Raffined in Cases* 10.50 (10.50). *Credit* *Balances at Oil City* 1.56 (1.56). — *Zsír*: *Western steam* 7.85 (7.85). *Rohe* és *Brothers* 7.90 (7.90). — *Tengeri irányzata* állandó. — *Aug-ra* —.— (—.—) — *Szept-re* 63.1/2 (63.1/2). — *Dec-re* 68.1/2 (68.1/2). — *Busz irányzata* állandó. *Piros ózai* helyben 84.1/2 (84.1/2). — *Aug-ra* —.— (—.—) — *Szept-re* 84.1/2 (85.1/2). — *Dec-re* 85.1/2 (86.1/2). — *Máj-ra* 87.— (87.1/2). — *Gabona szállítási díja* *Liverpoolba* 1.1/2 (1.1/2). — *Kávé*: *fair Rio* 7. sz. 5.1/2 (5.1/2). — *Aug-ra* 8.50 (8.55). *Nov-re* 3.75 (8.50). — *Liszt*: *Spring Wheat* *clears* 3.55 (0.—3.55). *Outokor*: 3.1/2 (3.1/2). *Os*: 28.25—28.55 (27.80—28.—). *Biz*: 13.—13.25 (13.—13.25). (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

— **Chicago**, augusztus 5. (Terményáru.) *Zárlat*. *Busz irányzata* állandó. *Augusztusra* —.— (—.—) — *Szept-re* 79.1/2 (79.1/2). — *Tengeri irányzata* állandó. — *Aug-ra* 51.1/2 (51.1/2). — *Zsír*: *Szept-re* 7.92 (7.92). *Dec-re* 7.72 (7.75). — *Sealonna short* *clear* 8.53 (8.51). — *Sertészsír*: *Szept-re* 18.65 (18.67). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

KÜLÖNFÉLÉK

A széles országon...

A széles országon végig
Zarandokolnak;
Rokkadat térdekkel támolyogva lépnek,
Rokkantjai a játszi, gyors reménynek
S a nagy nyomornak.

Színes felhők tornyán megállva
Letűz a nap:
Az út a por izzó parázsa válik
S csupasz lábakkal jár benne bokáig
A gyűszűcsapat...

Batyu, szerszám a görnyedt vállon...;
Hová mehetnek?
Ki a mezőre s ott a földbe ásnak,
Honnem maguknak csak nyomort, de másnak
Kincset szereznek...

Oszkadmá Sándor.

† XIII. Leo pápa első életrajza. Alig hunyt el XIII. Leo pápa, már készül kimerítő életrajza gróf Soderini tollából, akit még ő maga bízott meg azzal, hogy megírja pápaságának történetét. Gróf Soderini nagy méltóságot visel a Vatikánban, az arany rózsák vivője, amely méltóságát mindig egy világi férfi tölti be. Egész közelről ismerie az elhunyt pápát, sokszor érintkezett vele s így a leghivatottabbak egyike, hogy a pápa életrajzát megírja. Gróf Soderini egy újságíró előtt kijelentette, hogy XIII. Leo, amikor ez a dolog először szóba került közöttük, vonakodott őt megbízni s azt mondotta, hogy amit Soderini írna, az nem lenne életrajz, hanem dicsőítő himnusz.

— Nem a szentséged természetéről van szó — felelte erre gróf Soderini — hanem az egyház egy korszakának a történetéről. Be akarom bizonyítani, hogy az egyház e korszak alatt nem tért el hagyományaitól, de ezt csak okmányok alapján bizonyíthatom be. — Jól van, — mondotta erre a pápa, meg fogom önnek mutatni a szükséges okmányokat, csak arra kérem, hogy az élő embereket és családokat kímélje.

Ezt gróf Soderini megígérte s még arra kérte a pápát, hogy azt, amit ír, ne mutatassa be magának, mert meg akarja őrizni teljes függetlenségét. Soderini műve, amelyvel körülbelül egy esztendő múlva fog teljesen elkészülni, negyven nagy oktáv kötetre fog terjedni.

† A katonai titok. A napokban elhunyt Brialmont belga tábornok, aki főként a várépítés terén volt szaktekintély, alaposan megtréfálta egyszer a francia hadügyminiszteriumot. Mikor *Európa várainról* című könyvét írta, levélben kérte a francia hadügyminiszteriumot, küldje el neki néhány francia vár

alaprészét, azt is megírta miért. A válaszüdváris, de tagadó volt. A vár rajza, válaszolták neki, katonai titok, azt semmi szín alatt sem lehet senkinek sem megmutatni, vagy kiadni. Erre a levélre Brialmont gúnyos hangon a következőket válaszolta:

— Szíves válaszunkat köszönöm. A kérésrel csak azért alkalmatlankodtam, mert úgy gondoltam, lojalibb lesz, ha önközhöz fordulok, mintha mindjárt valamilyen berlini könyvkereskedőnél rendeltem meg azt a könyvet, amelyben minden francia vár alaprajza és részletes leírása megvan. Ezt csak az önk válaszra után tettem meg és a könyv egy példányát ime tisztelettel önöknek is megküldöm, hogy a katonai titoknak ezt a részét egy csomóban őrizhessék.

† Juniusi számok. Magyarország június hónap népesedését és a júniusban történt házasságkötésekről a Statisztikai Havi Közlemények most megjelent füzetében a magyar királyi központi statisztikai hivatal a következő érdekes adatokat közli. A magyar birodalomban júniusban 54.698 gyermek született; a halálozások száma 36.765-öt tett, a természetes szaporodás tehát 17.933 főre rugott. A múlt év megfelelő havának adataihoz képest a születés 4700-al, a halálozás pedig 3800-al kevesebb az idén, de a természetes szaporodás is kisebb 1500-al. Általában véve a folyó év első felének népesedési mérlege nem nagyon kedvező eredménnyel zárult. A múlt év első feléhez képest az idei első felében 34.500-al kevesebb gyermek született, ellenben 4500-al több ember halt meg, úgy hogy a természetes szaporodás 39.000-rel maradt alatta a tavalyi eredménynek. Junius hónapban aránylag legtöbb gyermek a Tisza balpartján született, legkevesebb a Duna jobbpartján. A szélsőségek szintén e két országrészen vannak: a kis Ugocsa megyében 4-11 születési eset ezer lélekre. Pécs városban ellenben csak 1-9. A halálozás aránya a Duna jobbpartján és Erdélyben volt legkevesebb s a Tisza balpartján a legmagasabb. A szélsőségek e tekintetben nem voltak oly nagyok, mint a születéseknél; két város: Selmeczbánya és Ujvidék képviselték a szélsőségeket, az előbbi 2-63, az utóbbi 1-88 arányszámmal. A szaporodás tekintetében ezutal az erdélyi megyék állnak első helyen, míg a Duna-Tiszaköze, mely első szokott lenni, az utolsó helyre szorult; a törvényhatóságok közül Ugocsa megye szaporodott legerősebben, ellenben az anyaországban öt város (Selmeczbánya, Pécs, Szatmár-Németi, Pancsova, Maros-Vásárhely), a társországokban egy város (Eszék) és egy megye (Lika-Krbava) volt olyan, melyben a halálozások száma felülmúlta a születéseket.

A házasságkötések száma júniusban 11.656 volt a magyar birodalomban. Aránylag legtöbb házasságot a Tisza jobbpartján levő megyékben kötöttek, míg a házasságok aránya legkisebb a Tisza balpartján volt.

A magyar birodalomban kötött 11.656 házasság közül 1.404, vagyis 12.04% volt vegyes házasság. Keresztény-zsidó házasság júniusban 44 fordult elő (az év eleje óta 223), még pedig 20 esetben a nőlegény, 24 esetben a menyasszony tartozott a zsidó felekezethez.

† Védőruhás villamos áramok ellen. Artemieff, kiev professzor új védőruhát talált ki a nagyfeszültségű villamos áramok ellen. A találmány azon az általános ismert tényen alapszik, hogy a villamos áram mindig a jó vezetőn halad, a rosszát ellenben kikerüli. Ebből az elvből kifolyólag Artemieff egy bronzöltönyt szerkesztett magának, amely nemcsak az egész testét, de a fejét, kezeit és lábait is befedte és ezáltal megkezdte a kísérleteit. Ahelyett tehát, hogy a régi tapasztalat szerint gummikezeit és gummicipőit öltött volna, vagyis elszigetelte volna magát, jó vezetőbe burkolta magát, mert úgy gondolkodott, hogy részruhába öltözve, a villamosáram a testét, mint rossz villavezetőt el fogja kerülni. Kísérletei fényesen sikerültek. Berlinben egy bizottság előtt 150.000 voltnyi árammal érzéketlen, anélkül, hogy baja történt volna. Megjegyezte azonban a vállalkozó professzor, hogy a 450 ampéres áramnál kezeiben egy kis melegt érzett, ezt azonban ruházata hiányosságának tudta be. Még kell jegyezni, hogy egy tízed ampérnyi áram már elegendő arra, hogy az embert megölje.

† Bor és telefon. A bor minőségét egy párisi felfedező telefon segítségével akarja megállapítani. Minthogy az illető nem kisebb ember mint *Maneuverier*, a párisi technika kísérleti laboratóriumának igazgatója, a felfedezést komolyan kell venni. Állítása szerint az ő eljárása minden tévedést kizáróan megállapítja, hogy a bor hamisítva van-e vagy nincs. Módjára a különböző folyadékok különböző vezetőerőjének törvényén alapul. Ő ugyanis a telefon elektromos áramát a megvizsgálandó folyadékon vezet keresztül és az eredményből állapítja meg a víz, illetőleg bortartalmat. Erre a célra táblázatot állított össze, melynek segítségével nagyon gyorsan és iarádság nélkül meg lehet állapítani a folyadék alkotó részeit. Az eddigi vegyi elemzés ellenben nagyon sok időt vett igénybe és sokba is kerül. Ha *Maneuverier* találmánya bevalik, akkor nagy jelentősége lesz a bortüzet jövőjére nézve.

† A legfűstösebb város. A világ legfűstösebb városa az angol Sheffield. E város lakói szenvednek legtöbbet a fűstől és Sheffield sötét atmoszférája valószínűleg közmondásszerű Angliában. Egy orvos a következő adatokat bocsátotta Sheffield város hatósága rendelkezésére. Sheffieldben évenként 30 millió mázsa szénét fogyasztanak el körülbelül 80 angol négyzetméterföldön (75 négyzetkilométer). A szén kéntartalma folytán ugyanazon területen évenként

REGÉNY

Motta mester

— REGÉNY —

Irtá: GIOVANNI VERGA

(89)

Ekkor letörölte arcáról a verejtéket és próbált elaludni. Azt akarta, hogy az idegen orvosok, akiket másnapra várt, jobb színből találják, számílgatta az órákat, úgy érezte, mintha még száz évig tartana, amíg eljönnek hozzá. A derengő napfény bátorságot öntött belé. És amikor meghallotta a kocsi zörgését, amelyeken a két doktor megérkezett, szinte érezte, mint tágul a szíve, gyorsan felült az ágyban, mint az olyan ember, ki csakugyan jobban érzi magát és üdvözölte a belépő derék urakat egy mosolyogva, hogy azoknak is meg kellett nyugodniuk.

De azok alig ügyeltek rá, hanem figyelmen kívül hagyták a fiatal Tavusot, aki a betegség történetét nagy bőbeszédűséggel elbeszélte, időnként helyeslően bólogtatták és csak ritkán pillantottak szórakozottan a betegre, aki e komoly arcok láttára a fiatal doktor halotti beszédhez hasonló fecsegésének hallatára, kékült, zöldült. Miután Tavuso elhallgatott, az idegen doktorok elkezdték a beteget tapogatni, kikérdezní, a fejüket rázva, hunyorogva, egymást nézve, hogy az embernek szinte élfált a lélekzete. Különösen az egyik sokatmondóan összeráncolta a homlokát és minden pillanathban hallani lehetett: hml hml de a száját ki nem nyitotta. A rokonok, a házbéliek, a szomszédok is kíváncsián szorongtak az ajtóban és várták az ítéletet, mialatt az orvosok egy sarokban halkán értekeztek. A patikus egy intésre Burgio és neje lábujjhegyen előléptek, hogy odahallgassanak.

— Hát beszéljenek már, uraim! — szólt

végre a szegény ember, olyan sápadtan, mintha már halott volna. — Hiszen én vagyok a beteg. Tudni akarom, hogy mi lesz velem.

Miscio doktor mosolygott, ami még rutabbá tette az arcát és Capra doktor is elkezdte kifejteni a betegség diagnózisát: Pylori Cancer. A gennyedés tünetei még nem mutatkoztak, de a szövetek elfajlását a különböző pathológiai tünetek jelzik. Motta figyelmesen meghallgatván a beszédet, így szólt:

— Mindez nagyon szép. Most mondják meg, uraim, hogy meggyógyíthatnak-e. Erdek nélkül... Erdemük szerint honorálom majd önöket...

Capra előbb hallgatott és vállalt vonagatta. — Eh, eh!... meggyógyítani... hogyné... mi azért vagyunk, hogy megkísértsük, lehet-e önt meggyógyítani...

A másik doktor, aki ridegebb és kegyetlenebb volt, teketóriázás nélkül megmondotta, hogy az egyetlen szer, amivel még kísérletet lehetne tenni, a daganat kiirtása, szép egy eset, oly sebészi műtét, amely minden orvosnak becsületére válhatnék. Demonstrálta a kiirtás módját, szinte lázba jött, amikor esetele az eljárást, szavait folyvást taglejtésekkel kísérte, már szomjazott a vérre, arca kiborvós lett, mintha már felgyűrné ingujjait és hozzák akarna fogni az operációhoz, úgy hogy a szegény beteg kimeresztette a szemét és kitátotta a száját és ösztönözterleg visszahúzódott, mialatt az asszonyok elkezdtek zokogni.

— Szenteséges szízyánk! — rikácsolt Speranza. Meg akarják darabolni, mint egy vadkánt! — Maradj esendben! — hebegett Motta, mialatt a takaró csücskével verejtékes arcát törölte. A másik két orvos hallgatott és udvariaságból csatlakoztak Miscio doktor ajánlatához. Motta látta, hogy senkisésem mozdul, megint elkezdte.

— Maradj esendben!... Az én bőrömről van szó... Nekem is meg kell mondanom a véleményemet... Uraim... Férfi vagyok... nem gyerek többé... Ha önök azt mondják, szükség

van az operációra... Igen, uraim, akkor meg is lesz... De engedjék megmondanom a véleményemet...

— Ez méltányos és helyes. Beszéljen!

— Tehát.

— Tehát... Csak egyet... Mindenekelőtt tudni szeretném, hogy kezességek vállalnak-e az életémért... Becsületes embereket vagyunk... Bizom önökben. Ez nem oly üzlet, amelyet behunyt szemekkel szabad volna megkötni. Tisztán akarok látni a dologban.

— Miscosa beszéd ez! — vágott közbe Miscio, forgolódva a széken. — Sebész vagyok, kurtán, egy cselekszem, amint lehet és nem ereszkedem bele fogadásba, mint egy kuru szló. Hát azt hiszi maga, hogy egy paprikajancsival van dolga a vásáron?

— Akkor nem csinálunk semmit, — válaszolt Motta mester és hátát fordított az orvosnak. — Menjen maga, gyógyyszerész, maga ugyan szép tanácsot adott nekem.

Speranza látva, hogy most következett el az ő órája, hogy a szentekhez forduljon, erekléket és szentképeket teremtett elő. Neri jegyző azt gondolta magában, hogy azonnal kell értesíteni Motta leányát és vejét a veszedelméről.

Motta már semmivel sem gondolt többé. Azt mondta, hogy a Bianca szekrénye már tele van szentekkel és ereklyékkel, a többi orvossal együtt. Senkit sem akart látni. Ha már el van kárhozva, békében akar meghalni, sebészi operáció nélkül, minden rokonától, ismerősétől távol. Kétségbeesetten kapaszkodott, kezével, lábával az élethez. Sok csapáson keresztülment már és súlyos időkben mindig önmaga segített magát. A bátorság nem hiányzott nála és kemény bőre is volt. Évelt, ivott és folyvást azt mondogatta, hogy jobban érzi magát, naponként két-három órára fölkel, ide-oda vándorogott a szobában, az egyik butortól a másikhoz. Végre összeharapva a fogait, Mangalavitébe vitette magát egy ösvéren. Nardo mester ment az egyik oldalán, Masi a másik oldalán, három

Osztrák-magyar államvasut 148.20. Szaknyugati vasut 108.—, Rustiehradi vasut —, Londoni váltóár 203.76. Bécsi bank-egyesület 121.30. Villamos részvény 126.50 3/4-os magyar aranykölcsön —, 4 3/4-os ezüstkölcsön 101.10. Osztrák koronajáradék 141.—, Magyar koronajáradék 99.40. Osztrák-magyar bank 114.—, Déli vasut részvény 17.20. Klavárvölgyi vasut 107.—, Bécsi váltóár 851.32. Párisi váltóár 81.05. Olai bankrészvény —, Alpeli bányarészvény 187.—, Az irányzat szilárd.

Frankfurt, augusztus 5. (A Budapesti Napló tudósításának távirata.) Ariválomna januárja. Esti forgalom Osztrák hitelrészvény 208.25 Német bank —, Disconto 187.75. Sierini kereskedelmi bank —, Gelsenkircheneri —, Harpeni 179.60 Laura-kohó —, Olasz járadék —, Hilbernia 178.75. Az irányzat szilárd.

Hamburg, augusztus 5. (Zürichi) 4 3/4-os ezüstkölcsön 100.60. 1880. sorország 154.—, Déli vasut 17.—, 4 1/2-os Osztrák aranyjáradék 102.70. Osztrák hitelrészvény 208.20. Osztrák-magyar államvasut 148.—, Olasz járadék 103.20. 4 1/2-os magyar aranyjáradék 101.—, Az irányzat javult.

Budapest-kőbányai sertéskereskedelmi oszarnok jelentése.

Augusztus 5. A sertésüzlet irányzata: élénk. A) Hízott sertések ára: (L. A) Magyar elsőrendű. Oreg nehez (páronként 400 kilogramm feletti súlyban 102—104 fillérig. Oreg közép (páronként 300—340 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. Fialat nehez (páronként 320 kilogramm feletti súlyban) 109—110 fillérig. Fialat közép (páronként 251—320 kilogramm terjedő súlyban) 109—111 fillérig. Fialat könnyű (páronként 250 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. — II. Magyar eredetű: Nehez (páronként 380 kilogramm feletti súlyban) — fillérig. Közép (páronként 240—260 kilogramm súlyban) 106—108 fillérig. Könnyű (páronként 106—108 fillérig. — III. Romániai: Nehez (páronként 320 kilogramm feletti súlyban) — fillérig. Közép (páronként 250—320 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. Könnyű (páronként 250 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. IV. Romániai eredeti (Stachl). Nehez (páronként 340 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. Könnyű (páronként 240 kilogramm terjedő súlyban) — fillérig. — V. Szerbiai: Nehez (páronként 320 kilogramm feletti súlyban) 106—109 fillérig. Közép (páronként 240—260 kilogramm terjedő súlyban) 104—106 fillérig. Könnyű (páronként 240 kilogramm terjedő súlyban) 103—104 fillérig.

Sertéselészettám 1903. augusztus 3. napján volt készlet 46.803 darab. — 1903. augusztus 4. napján elhajtattott 360 orsáb. — 1903. augusztus 4. napján elszállított 553 darab. 1903. augusztus hó 5. napjára maradt készletben 46.812 darab.

Napirend.

Napló. Csütörtök, augusztus 6. — Római katolikus: Urunk színev. — Protestáns: Urunk színev. — Görög-orosz: (ju-

lius 24.) Krisztina. — Zsidó: Ab. 13. — Nap két: 4 óra 29 percek. — Nyugszik: 7 óra 9 percek. — Hold két: 5 óra 48 percek délután. — Nyugszik: 2 óra 40 percek éjjel. — Hold a földtávolban 12 órákor éjjel.

A miniszterek nem fogadják. Nemzeti Múzeum. Allat- és ásványtár. Nyitva van d. e. 9 órától délután 1 óráig.

Mezőgazdasági múzeum (Kerepesi-ut 72.) d. e. 9-10 1 óráig. Kereskedelmi Múzeum a Városligetben délelőtt 9 órától 12 óráig, délután 3-10 6-g.

A földtani intézet múzeuma (Stefánia-ut 14.) Nyitva délelőtt 9—1 óráig. Belépődíj nincs.

Nyitandó könyvtárak zárva vannak. A kereskedelmi és iparkamara könyvtára (Szemere-utca 6. sz.) nyitva minden hétköznap fél 10-től fél 2-ig.

A fűvész könyvtár (Károly-kört 28.) mindennap nyitva van, köznapokon délelőtt 9—12-g, vasár- és ünneppanokon 9—12-g.

Az aqvinumi dsatok és múzeum. Megtekinthető egész nap III. ker. Ó-Buda, Külső-Szent-Endrei-ut. Helyérdektű vasut a Pálffy-térrel.

Egyetemti fűvészert az Üllői-uton délelőtt 7 órától 12 óráig és d. u. 3 órától 8 óráig.

Mentőegyesület helyiségei a Markó- és Súlyom-utca sarkán, reggel 8 órától este 6-g.

Allatkert a Városligetben nyitva egész nap. Belépődíj 60 fillér.

Magyar Kereskedelmi Múzeum. igazgatóság; kereskedelmi szakosztály, tudakosó-osztály és keleti mintatára V. kerület Váci-kört 32. szám alatt. Hivatalos órák: délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 óráig 8 óráig. Hazai termékek állandó kiállítása és kereskedelmörténet-gyűjtemény, továbbá a házi-ipari kiállítás (melyben az üzletvezetőség áruitásokat is eszközöl) a városi ipar-oszarnokban (vasár- és ünneppanok is) nyitva délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 óráig 8 óráig. A külföldi kiindeltások központi üzletvezetősége (Magyar kereskedelmi részvénytársaság) V. Váci-kört 32. szám alatt.

Időjelzés.

— Az Országos Meteorológiai Intézet hivatalos jelentése. —

Budapest, augusztus 5.

Hazánkban az eső a Keleti részre húzódva, Nyugaton csak szórványosan fordult elő, míg Keleten helyenként jelentékeny volt. Egyes állomásokról szélvihart és zivartart is jelentékeny. A hőmérséklet több fokkal volt alacsonyabb az előző napnál.

A depresszió Északi-Európát borítja, míg fa magas nyomás Nyugatról a Balkánfélszigetig nyomult előre.

Kilátás: A hőmérséklet Európában többnyire emelkedett. Az idő különben Északon felhős és esős, míg Délen száraz.

Vizállás.

Table with columns for location (Ina, Duna, Szentlőrinc, etc.), date (Aug. Aug.), and water level (m. t. r.).

Legszébb Legjobb Legolcsóbb PAP, PAP, PAP.

Table listing various items and their prices, such as '1 kassza', '1 szék', '1 asztal'.

GICHNER JANOS

papák, matracok, és kárpitosra gyáros, szőnyeg, függöny, vasbútor stb. — Gyűjtő rakás — Budapest, VII., Erzsébet-kört 20.

Advertisement for 'KATAPHORESE' medicine, featuring 'IDEG ÉS NEMIBETEGSÉGEK' and 'DR. MITZGER'.

Advertisement for 'DIESEL-mótorral' and 'Fegyver- és Gépgyár Részvény-Társaság'.

Advertisement for 'Dr. KAJDACS' treating 'Férfi és Női Nemi Betegségeket'.

Advertisement for 'centifolia-kenőcs' and 'Schutzengel-Apotheke'.

Advertisement for 'Dr. FABINYI' treating 'titkos betegségeket'.

Színház, szórakozó helyek.

FŐVÁROSI NYARI SZÍNHÁZ.

Csütörtök, 1908. augusztus 6-án.
Hegedüs Ferenc mint vendég.
A cornevillei harangok.
Operett 3 felvonásban.
Kezdeté 7 1/2 órakor.

VÁROSLIGETI NYARI SZÍNHÁZ.

Csütörtök, 1908. augusztus 6-án.
Ujházi Éde vendégfelléptével.
A heidelbergi diákélet.
Víg színmű 3 felvonásban.
Kezdeté 7 1/2 órakor.

Ős-Budavára

Nyitva d. u. 6 órától reggel 4 óráig.
Ma csütörtök, augusztus 6-án.
Tündéri kivilágítás.
A nagy variété-színpadon fellépnek:
Little Pich

az elhíresített karikatura-komikus, továbbá **The Georgia Piccaninnis**, **Rafael** és **Colomb** francia csütörtök. **Genny** család, **Kilalago** sárkányok, **Pesch** kököcsopirt, orosz ének és táncmulatások, **Morcsuczani**, **Miss Ravensberg**, **The 4 Boustons** stb. stb.

FOLIES COMIQUES-ban

két új bohózatát
Steinhart az 6 érdekes, új előadásával.
Fáholok és illőhelyek az esti torlódás miatt előreváthatók.
Belépő 60 fillér.
Kedvencmájus jogok a városi igazságszolgálatnál kaphatók.

Szimfonia hangverseny.

Prof. Wieschendorff H. karmester.
Csütörtök, 1908. augusztus 6-án.
Előadás a Szt.-Lukácsfűrdő dunaparti nagyvendéglőjében
I. „Károly király”-induló
II. „Mariana”-nyitány
III. „Krisztály”-keresztény
IV. „Musette”
V. Egyelőre a „Longjumeau postája” című operából
VI. „Az élet a sórért” a. opera nyitánya
VII. a) „Conzonetta”
b) „Hál után”
VIII. Erdős eszméit (Waldweben), **Siegfried**-ből
IX. Fantázia „Bánk-Bánból”
X. „Hikarü”-nyitány
XI. „Száhul de Russia” (Fantázia fuvola-szó)
XII. „A házi úr” a. op. III. fel. bevezetés Goldmark
XIII. „Marche triumpfaló”

Cesar Sidoli

a Városligetben.
Ma esüt., augusztus 4-én este 8 órakor
nagy diszeloadás.
A műsor 10 legjobb számból áll
és a szenzációk
KELETÁZSIA.

Nagy kiállítás németajáték 4 képpel, színralkalmak, 300 igazság, előadás 300 igazság, a legnagyobb 56 személyből álló balet-személyzet.
Holnap: **KELETÁZSIA.**

UTAZÁSRA

Legelősebb érdekfeszítő olvasmányok
Olcsó regények és elbeszélések.

- Agát A. (Porzó). A Viola Vera és egyéb elbeszélések — 30 f.
- Ambrus Zoltán. Hajótörések. Nyolc elbeszélés — 30 f.
- Arnyékalakok. Hét elbeszélés — 30 f.
- Bereznyai báró és családja I-II. — 60 f.
- Kevélyek és halálzótok — 30 f.
- Amerikai elbeszélések — 30 f.
- Amica (de) Edmonda. A borás egyeb apróságok. — 30 f.
- Angol elbeszélés tóra. — 30 f.
- Barnum millió. Unleátrájából. — 30 f.
- Bányos István. Vadásztorony. — 30 f.
- Szó a puskára. — 30 f.
- Becky László. Amerikába és vissza. (Utikalandók) — 30 f.
- Benedek Elek. Apró történetek. — 30 f.
- Berkeley (Charles de). A kis mártír. Regény. — 30 f.
- Boccaccio. Valogatótt elbeszélések a Dekameronból. — 30 f.
- Bowyer. Három elb. — 30 f.
- Bridy Sándor. Emberfelek. — 30 f.
- Butti E. A. Az erkölcsötlen. Elbeszélés. — 30 f.
- Capuano. Castelnovo. Olasz elbeszélés tóra. — 30 f.
- Conan Doyle. Doktor Holmes Avadékos. Retiké-történetek) 4 sorozat. 1 kor. 20 f.
- Coppée. Henriette. — 30 f.
- Adós fiú és Regény. — 30 f.
- Csokon. Falusi asszonyok és egyéb elbeszélések. — 30 f.
- Elbeszélések. — 30 f.
- Cyprian (Andor József). Margitka székese és egyéb történetek. — 30 f.
- Dickens. Víztorony. — 30 f.
- Dobson. Egy játékos naplója. — 60 f.
- Dros G. Az úr, az asszony és a szőlő. — 30 f.
- Endrédi Sándor. Gilita. Az otthon világából. Elb. — 30 f.
- Farina Salvo. Erősebb a szerencse. Retiké-történetek) 4 sorozat. 1 kor. 20 f.
- Fáy A. Valogatótt meséi. — 30 f.
- Francis elbeszélés tóra. 4 sorozat. — 30 f.
- Francis Anatole. Régi dolgok. — 30 f.
- A kymál énekes és egyéb elbeszélések. — 30 f.
- Gardly P. Tengerrparti képek. — 30 f.
- Gorkij Maxim. Candra Makar és egyéb elbeszélések. — 30 f.
- Malva. — 30 f.
- Hussonhat és egy. — 30 f.
- Hellet Guepár. Valogatótt meséi. — 30 f.
- Hellet György. Gertio és egyéb elbeszélések. — 30 f.
- Herczog F. Elbeszélés tóra. — 30 f.
- Hoffmann E. T. A. Coppélia. — 30 f.
- Ignovics. Valogatótt a G. Húr. — 30 f.
- Jóhai Mór. Szép anyuka. Kis képek. — 30 f.
- Oreg ember nem véd. — 30 f.
- Ne nyulj hozzám és egyéb elbeszélések. — 30 f.
- Talicskóy Zebulun levelei. — 30 f.
- A nagyenyedi külföldi. — 30 f.
- Uj földesúr. Isk. k. — 60 f.
- Március 15-iki szonatok. A szabadságharcból. — 30 f.
- Uj földesúr. Isk. k. — 60 f.
- Kászor Emil. Elbesz. — 30 f.
- Károly József. Fanni hagyományai. — 30 f.
- Károly Éde. A csengeri kalapok és egyéb történetek. — 30 f.
- Kemeczei Jenő. Bodrogközi történetek. — 30 f.

A gyermekvilág legnagyobb gyönyörűsége a

KIS LAP

== SZERKESZTI: == a 7-12 éves fiúk és lányok megbízható nevelője, oktatója és == mulattatója, ==
FŐMUNKATÁRS: **BENEDEK ELEK.**

MEGJELLEN MINDEN VASÁRNAP.

A „Kis Lap” csodaszép meséket, gyönyörű elbeszéléseket, pompás verseket, továbbá történelmi és más tárgyú ismeretesekeket közöl. Nemcsak művel, de a fogékony gyermek lelki, hanem a munkaszereit is serkenti. — Gyönyörű képeivel fölébrézi bennük a Talásvétel iránti szeretetet. — Mítványok, rejtvények, tréfiák kérdések egész halmaival teszi a gyermek dmfét. A „Kis Lap” közleményeit Forgó bácsi, Benedek Elek, Roboz Andor és Gaál Mózesen kívül az írői világ legjobbjai szolgáltatják.

Előfizetési ára negyedévre 2 korona.
Előfizetési ára negyedévre 2 korona.

Előfizetések a „KIS LAP” kiadóhivatalához: ATHENAEUM (Kerepesi-út 54. sz.) címezendők.

Üzleteladás.

ABraun József-féle

(Kassa, Forgács-utca 5. sz. a.)
jóforgalmu és jóhírnévnek örvendő
rőfös- és nőidivatáru-üzlet
a cégtulajdonos elhalálozása folytán
azonnal eladandó.

Bővebbet az üzletben.
Özv. Braun Józsefné.

Magyar királyi Államvasutak
üzletvezetőség Szeged.
1722/1903. szám III.

Pályázati hirdetmény.

A Temesvár-Józsefváros állomásunkon levő 5000 kgr. és Szeged állomásunkon levő 3000 kgr. névkapacitású szekérhidmérleg megvételére ezennel nyilvános pályázatot hirdetek.

Megvétel esetében a verő kivitára a szekérhidmérleg jelenlegi elhelyezési helyén maradhát, vagy ha a verő kívánja az más állomásra, mely helyre a fői költségére át is helyezhető, mely esetekben annak használata és fenntartása iránt szerződés lesz kötendő.

Az egy koronás bélyeggel ellátott és „Ajánlat a m. kir. államvasutak fönt kiírt Temesvár-József-város és Szeged állomása pályaudvarra levő szekérhidmérleg vételére” felirattal ellátott lepecsételt, borítékba zárt ajánlatok 1908. évi augusztus hó 14-iki déli 12 óráig az alulírt üzletvezetőség általános osztályára főnökénél (üzletvezetőségi palota 1. em. 21. sz. ajtó) vagy személyesen vagy kir. post. postán benyújtandók.

Bánatpénz fejében a börtölre 400, azaz négy száz korona közepénben vagy állami létre alkalmas értékpapirokban, a szegedi üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál 1908. évi augusztus hó 13-án déli 12 óráig vagy személyesen letendő vagy kir. post. postán beküldendő.

Az értékpapírok a bpesti vagy bécsi tőzsdén legutóbbi jegyzései, 14 napnál nem régebbi, a napi értéket meg nem haladó napiráfolyamon csak 90/90 szerinti értékben számítanak.

Közepénben letett összeg után kamat nem fizetődik.

Az ajánlatban a letételt megőrzésére megilletendő nygan, de a letételt nyert elismervény nem eszálólandó.

A szekérhidmérlegekre vonatkozó feltételek a nevezett üzletvezetőség pályáentartási osztályában (II. emelet 3. sz.) a hivatalos órák tartama alatt megtekinthetők, miért is az ajánlattevőkről feltételeztetik, hogy a feltételeket ismerik és azokat magukra nézve egész terjedelmükben kötelezőnek elfogadják.

A fentebbi feltételtől eltérő, vagy a kitűzött határidőn túl beérkezett ajánlatok, továbbá olyan ajánlatok, melyek távirattalgot tételnek a végül olyanok, melyekre nézve az előírt bánatpénz le nem tétetett, figyelembe vétetni nem fognak.

Az ajánlatok között a választás szabadon, a bérösszege való tekintet nélkül történik.

Szeged, 1908. évi július hóban.
(Utánnomást nem díjazt.) Az üzletvezetőség.

Olcso butor.

25% engedménnyel adom el összes raktáron levő szállár gyártmányú asztalos és kárpitos bútorkészletet.
Nagy választék háib, előbbi-, szalor-, uriszoba, valamint minden a lakbendezéshez szükséges tárgyakban, a leggyorsabbútól a legdíszesebb kivitelig.

Dósa Kálmán
asztalos és kárpitos
Budapest, Kerepesi-út 28. sz., félemelet.
Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Leánynevelő- és tanintézet

nyilvánosságilag feliruháza, joggal feliruházva.
nyilvánosságilag feliruházva, joggal feliruházva.
Áll 4 elemi és 4 polgári osztályból. Kitűnő tanerők. Elfogad bennlakó növendékeket (felnőtteket is). Kiállít államérvényes bizonyítványokat. A nevelői díj igen mérsékelt. Rákospalota Budapesthez csak 15 percnyi távolságban fekszik, egészséges, falusi levegővel. Tágas, árnyékos kert. Kivánatra ismeretelő szolgá. **Özv. Moré Stettner Augusta**, igazgatónő.

= Kérje ingyen =

világhírű salámapomát a **Guzi** kemencéit, 250 melyet salámdenkinél, ki címűt velem küldi, nagy képes árjegyzékekkel ingyen és bérmentve küldöm. Minden nálam vásárolt cipőre 3 évi írbabóli jótállást vállalok, hogy a bér repedése hi van zárva, ha Guzikemencével beken. Ideiellőtti elszakadás esetén teljeskörű ingyen megjavítom.

Minden nálam vásárolt cipő
höz 1 tégely Guzi kemencét
és 1 pár elegáns cipőszámfát
adok ingyen.

Legjobbabb méreték, ha harminyában egy papirlapra Állva, a lábtalp körvonalát lerajzoljuk. Nem megfelelőit kikereslek saját költségemen vagy a pénzt minden levadás nélkül visszafizetem.

Férfi stíms víz csúcs, egész kivitelben 3.90
Divatos barna színes stíms, elegáns 3.90
varrótt talppal 4.90
Divatos barna bagaria stíms cipő 4.90
Salonlak felöltés elegáns stíms 3.90
cipő, kutyaszőr ástvárral 4.90
Feltűnt eleg. box stíms cipő, derby szab. 4.90
Gyermekcipő 3 évig 1 fű 90 krajczár. 3 évig 7 évig 1 fű 90 kr. 7 évig 10 évig 1 fű.

Agulár Ignác

BUDAPEST,
Főüzlet: Kerepesi-út 30. sz.,
a Rékus-képhas templomával szemben.
Fióküzlet: Király-utca 6. szám.

